

Totalförsvarsbudgeten för år 2002

Sammanfattning

Utskottet *tillstyrker regeringens förslag till anslag, bemyndiganden, investeringsplaner och avgiftsuttag* inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret för år 2002. Sammanlagt föreslås anslag inom utgiftsområdet på 45,8 miljarder kronor, varav till det militära försvaret 41,6 miljarder, till det civila försvaret 2,0 miljarder och till politikområdet Skydd mot olyckor 1,1 miljarder kronor. Vänsterpartiet och Kristdemokraterna reserverar sig mot utskottets ställningstagande. Vänsterpartiet vill omfördela 25 miljoner kronor från det militära materielanslaget till anslaget till Kustbevakningen medan Kristdemokraterna från det militära materielanslaget vill föra över 500 miljoner kronor till det militära anslaget för förbandsverksamhet och 20 miljoner kronor till Kustbevakningen. Moderata samlingspartiet och Folkpartiet liberalerna vänder sig i skilda motioner mot själva anslagsindelningen.

När det gäller det *militära försvaret* förordar utskottet att riksdagen godkänner den av regeringen föreslagna respektive inriktningen för 2002 för förbandsverksamhet, incidentinsatser, stöd till samhället, beredskap och materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Reservationer avges av Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet.

Utskottet föreslår också att riksdagen lämnar begärda bemyndiganden för materiel- och anläggningsanskaffning.

När det gäller det *civila försvaret* föreslår utskottet att riksdagen bifaller regeringens förslag om anslag, bemyndiganden, investeringsplaner och avgiftsuttag för de olika funktionerna inom det civila försvaret.

När det gäller *politikområdet Skydd mot olyckor* föreslår utskottet att riksdagen bifaller regeringens förslag om anslag, bemyndiganden och investeringsplaner även inom detta område.

I fråga om ett *gemensamt system för radiokommunikation* med TETRA-standard anser utskottet att det system som Rikspolisstyrelsen nu börjat utveckla skall byggas på ett sådant sätt och med så hög kvalitet att förutsättningarna finns att det på sikt kan utvecklas till ett landstäckande gemensamt system för andra samhällsviktiga verksamheter, såsom kommunal och statlig räddningstjänst, kustbevakning, tull, hälso- och sjukvård, Försvarmaktens

verksamhet, SOS alarmering m.fl. Utskottet anser att detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	10
Ärendet och dess beredning	10
Utskottets överväganden	10
Utgiftsområde 6 Totalförsvaret	10
Omfattning	10
Försvarspolitik	10
Politikrådets omfattning	10
Försvarspolitikens mål och inriktning	11
Beredskapskredit för totalförsvaret	12
Det militära försvaret	13
Utgiftsutvecklingen	13
Resultatbedömning.....	14
Inriktning av förbandsverksamheten	39
Inriktning av beredskap	50
Inriktning av incidentinsatser	53
Inriktning för stöd till samhället	53
Inriktning av internationella insatser	55
Inriktning av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	56
Budgetförslag	59
Det civila försvaret.....	69
Omfattning, mål och utgiftsutveckling	69
Sammanfattande bedömning av det civila försvarets förmåga	70
Inriktning för år 2002 m.m.	71
Civil ledning.....	73
Försörjning med industrivaror.....	74
Befolkningsskydd och räddningstjänst.....	75
Psykologiskt försvar.....	76
Ordning och säkerhet	77
Hälso- och sjukvård m.m.....	78
Telekommunikationer m.m.	79
Postbefordran	81
Transporter	82
Energiförsörjning	83
Totalförsvarsgemensamma verksamheter	85
Försvarets materielverk	85
Totalförsvarets pliktverk	86
Försvarshögskolan.....	88
Försvarets radioanstalt.....	89

Totalförsvarets forskningsinstitut	90
Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret.....	91
Nämnder m.m.	92
Politikområde Skydd mot olyckor m.m.	93
Omfattning, mål, inriktning, m.m.	93
Gemensamt system för radiokommunikation	95
Resultatbedömning m.m.	99
Budgetförslag m.m.	99
Kustbevakningen	99
Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	103
Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	104
Samhällets skydd mot olyckor	105
Anslag inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret för år 2002	106
Reservationer	108
1. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (m).....	108
2. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (kd).....	109
3. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (v).....	111
4. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (fp).....	112
5. Inriktning av förbandsverksamheten (punkt 2) (kd, m)	113
6. Inriktning av förbandsverksamheten (punkt 2) (v)	114
7. Inriktning av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling (punkt 6) (m).....	115
Särskilda yttranden	117
1. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (m).....	117
2. Inriktning för förbandsverksamheten (punkt 2) (v)	119
3. Inriktning för beredskap (punkt 4) (m)	119
Bilaga 1	
Förteckning över behandlade förslag.....	121
Propositionen	121
Följdmotioner med anledning av proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret	124
Motioner från allmänna motionstiden.....	124
Bilaga 2	
Förslag till beslut om anslag till utgiftsområde 6	127
Bilaga 3	
Justitieutskottets yttrande	128
Polisens radiokommunikationssystem.....	128
Utskottet	129

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002

- a) Riksdagen beslutar om anslag inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret för budgetåret 2002 i enlighet med vad utskottet föreslår (bilaga 2). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 27 och avslår motionerna 2001/02:Fö202, 2001/02:Fö205, 2001/02:Fö228 yrkandena 6–8, 2001/02:Fö244, 2001/02:Fö255 yrkande 16, 2001/02:Fö257, 2001/02:Fö274 yrkandena 3–7, 2001/02:Fö3 yrkande 2 och 2001/02:Fö17 yrkande 4.
- b) Riksdagen bemyndigar regeringen att utnyttja en kredit om 40 000 000 000 kr i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 1.
- c) Riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2002–2004. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 7.
- d) Riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Överstyrelsen för civil beredskap, såvitt avser *Funktionen Civil ledning*, för perioden 2002–2004. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 9.
- e) Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 låta Överstyrelsen för civil beredskap disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar till ett sammanlagt belopp om 200 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 12.
- f) Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar till ett sammanlagt belopp om 670 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 14.
- g) Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar till ett sammanlagt belopp om 200 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 16.
- h) Riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Post- och telestyrelsen, såvitt avser *Funktionen Telekommunikationer m.m.*, för perioden 2002–2004. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 17.
- i) Riksdagen fastställer avgiftsuttaget för teleberedskapsavgiften, såvitt avser *Funktionen Telekommunikationer m.m.*, till sammanlagt högst 100 000 000 kr under 2002. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 19.

- j) Riksdagen fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, såvitt avser *Funktionen Energiförsörjning*, till sammanlagt högst 200 000 000 kr under 2002. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 21.
- k) Riksdagen bemyndigar regeringen att, genom en kredit i Riksgäldskontoret om högst 21 500 000 000 kr, tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital för budgetåret 2002. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 22.
- l) Riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2002–2004. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 23.
- m) Riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2002–2004. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 24.
- n) Riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2002–2004. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 26.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (kd)

Reservation 3 (v)

Reservation 4 (fp)

2. Inriktning för förbandsverksamheten

Riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för förbandsverksamheten. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 2 och avslår motionerna 2001/02:Fö228 yrkandena 1–3, 2001/02:Fö247 och 2001/02:Fö255 yrkandena 3, 4, 7, 8, 14 och 15.

Reservation 5 (kd, m)

Reservation 6 (v)

3. Inriktning för incidentinsatser

Riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för incidentinsatser. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 3.

4. Inriktning för beredskap

Riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för beredskap. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 5.

5. Inriktning för stöd till samhället

Riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för stöd till samhället. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 4.

6. Inriktning av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 6 och avslår motionerna 2001/02:Fö4 yrkande 1, 2001/02:Fö228 yrkande 5 och 2001/02:Fö251.

Reservation 7 (m)

7. Bemyndigande för materiel m.m.

Riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* medge beställningar av materiel, forskning och teknikutveckling så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar tillsammans uppgår till högst 79 400 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 8.

8. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:3 Funktionen civil ledning

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:3 *Funktionen Civil ledning*, genomföra beställningar av kommunaltekniska anläggningar, telesäkerhetsåtgärder, skyddade ledningsplatser och signalskydd så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 62 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 10.

9. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:4 *Funktionen Försörjning med industrivaror*, godkänna avtal om nya beredskapsåtgärder så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 14 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 11.

10. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:5 *Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst*, medge beställningar av skyddsrum och ledningsplatser m.m., så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 135 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 13.

11. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:8 *Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.*, godkänna avtal och beställningar, såvitt avser beredskapsåtgärder, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 9 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 15.

12. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m.

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:9 *Funktionen Telekommunikationer m.m.*, godkänna avtal och beställningar, såvitt avser tjänster, utrustningar och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att minska påfrestningen på samhället i händelse av en svår påfrestning, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 200 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 18.

13. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 6:11 Funktionen Transporter

Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:11 *Funktionen Transporter*, godkänna avtal och beställningar, såvitt avser tjänster, utrustningar och anläggningar för beredskapsåtgärder, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 25 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 20.

14. Bemyndigande i fråga om ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om ramanslaget 7:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor*, besluta om bidrag så att behovet av anslagsmedel efter 2002 exklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 28 000 000 kr. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 25.

15. Gemensamt system för radiokommunikation

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om ett landstäckande gemensamt system för radiokommunikation. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Fö6 yrkande 17, 2001/02:Fö10 yrkande 10 och 2001/02:Fö260.

Stockholm den 20 november 2001

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Berndt Sköldestig (s) och Lennart Klockare (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens budgetproposition för 2002 (prop. 2001/2002:1) utgiftsområde 6 Totalförsvaret – jämte tillhörande motioner.

Utskottet har som ett led i sin beredning fått föredragningar, dels av företrädare för Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) om materielplaneringen inom det militära försvaret, dels av företrädare för Statskontoret om kommunikationssystemet TETRA. Utskottet har härutöver i vissa frågor inhämtat sakupplysningar från Regeringskansliet och berörda försvarsmyndigheter.

Utskottets överväganden

Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Omfattning

Utgiftsområde 6 Totalförsvaret omfattar politikområdet Försvarspolitik och politikområdet Skydd mot olyckor. Politikområdet Försvarspolitik består av det militära försvaret och det civila försvaret. Politikområdet Skydd mot olyckor omfattar förebyggande, konsekvensbegränsande och skadeavhjälpande åtgärder avseende olyckor. Regeringen avser under våren 2002, med anledning av bl.a. Sårbarhets- och säkerhetsutredningens betänkande (SOU 2001:41), förelägga riksdagen en proposition om civila beredskapsfrågor. Det kan då bli aktuellt att förändra indelningen i politikområden för utgiftsområdet.

Försvarspolitik

Politikområdets omfattning

Riksdagen har genom lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap definierat totalförsvaret som verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. Totalförsvaret avser således en verksamhet och inte en organisation. Med totalförsvarets resurser avses alla de resurser som finns för totalförsvarets verksamhet. Politikområdet Försvarspolitik omfattar planering, förberedelser och utnyttjande av totalförsvarets resurser för att lösa de av riksdagen angivna uppgifterna samt att på andra sätt stödja svensk säkerhets-

politik. Försvarspolitikerna omfattar det militära försvaret och det civila försvaret. De totalförsvarsgemensamma verksamheterna har till huvudsaklig uppgift att stödja övriga verksamheter inom politikområdet.

Försvarspolitikens mål och inriktning

Försvarspolitikerna skall bidra till att bevara vårt lands fred och självständighet. Vi skall kunna möta militära hot som direkt berör Sverige. Internationellt skall vi bidra till fred och säkerhet i omvärlden genom gemensamma fredsfrämjande och humanitära insatser både i och utom Europa.

Totalförsvarsresurserna skall kunna användas för följande huvudändamål:

- försvara Sverige mot väpnat angrepp,
- hävda vår territoriella integritet,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Det svenska totalförsvaret genomgår en omfattande reformering och effektivisering. Inriktningen är att utveckla det svenska försvaret från invasionsförsvaret till ett flexibelt insatsförsvaret med förmåga till anpassning. Det svenska försvaret skall kännetecknas av ständig utveckling och förnyelse, hög teknologisk nivå, ekonomisk effektivitet och folkförsvaret. Under 2002 kommer utvecklingsarbetet att följas upp och drivas vidare.

Samtidigt som invasionshotet ter sig avlägset för de närmaste 10 åren, förutsatt att vårt land har en grundläggande försvarsförmåga, så har andra hot mot vårt samhälle fått ökad aktualitet. Exempel på denna typ av hot är NBC-hotet (nukleära, biologiska och kemiska vapen) samt hotet mot informations-samhället. Det nya insatsförsvaret ger Sverige en förmåga att försvara landet utifrån dagens säkerhetspolitiska förutsättningar. Den nya strukturen skapar dessutom förutsättningar för att utveckla och förändra försvarets resurser över tiden. Därigenom skapas både flexibilitet och förmåga till anpassning. Försvarsreformen syftar samtidigt till att utveckla samhällets förmåga att möta hot inom det vidgade säkerhetsbegreppets ram. I försvarsbeslutspropositionen innevarande höst utvecklar regeringen närmare hur försvaret skall inriktas under perioden 2002–2004.

Regeringen avser att under våren 2002 lämna en proposition till riksdagen om civila beredskapsfrågor. I propositionen kommer att avges förslag med anledning av Sårbarhets- och säkerhetsutredningens betänkande (SOU 2001:41), dels den genomgång som för närvarande utförs av departementen avseende behov av åtgärder och författningsreglering inom de områden som kan bli berörda vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

De europeiska ländernas gemensamma förmåga att förhindra eller dämpa väpnade konflikter och mänskligt lidande är en viktig del i den nya säkerhetspolitiska situationen på vår kontinent. För Sverige är ett brett deltagande i det europeiska samarbetet och vårt bidrag till gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering av central betydelse. Sverige skall fullt ut delta i den europeiska krishantering. Vårt deltagande i internationella insatser

och arbetet med att utforma och förstärka EU:s krishanteringsförmåga såväl militärt som civilt kommer att ställa stora krav. Mot denna bakgrund skall vår förmåga att delta i både militära och civila fredsfrämjande och humanitära operationer fortsätta att utvecklas.

Det säkerhetsfrämjande arbetet är en viktig del i arbetet för att öka säkerheten i norra Europa. Det nordiska samarbetet utgör grunden i detta arbete. Därutöver är kontakterna med staterna kring Östersjön samt EU-länderna och USA prioriterade. Försvarsreformen innebär att vi får ett försvar som både är anpassat till dagens säkerhetspolitiska förhållanden och har en beredskap att följa utvecklingen mot förändrade hot i framtiden.

Beredskapskredit för totalförsvaret

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag om en beredskapskredit för totalförsvaret.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 1) om beredskapskredit för totalförsvaret.

Propositionen

Riksdagen bemyndigade regeringen att utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret om 40 000 000 000 kr för budgetåret 2001 om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Regeringen anser att ett motsvarande bemyndigande, avseende samma belopp, bör lämnas för budgetåret 2002.

Beredskapskrediten skall säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar erforderliga betalningsmedel. Krediten är beräknad att täcka de utgifter som motsvarar en månads beredskapshöjande verksamhet. Krediten är beräknad att utnyttjas i ungefär lika delar mellan militärt och civilt försvar.

Om beredskapskrediten utnyttjas, avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

Regeringen föreslår (förslag nr 1) att riksdagen för år 2002 bemyndigar regeringen att utnyttja en kredit om 40 miljarder kronor i Riksgäldskontoret. Krediten skall kunna utnyttjas om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger.

Utskottets ställningstagande

Enligt regeringsformens 9 kap. om finansmakten (3 §) skall riksdagen vid budgetregleringen beakta behovet under krig, krigsfara och andra utomordentliga förhållanden av medel för rikets försvar. Beredskapskrediten skall säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning – eller andra åtgärder som behövs för att förstärka Sveriges försvarsberedskap – inte förhindras eller fördröjs på grund av att regeringen inte disponerar erforderliga medel. Utskottet föreslår därför att riksdagen *bifaller* regeringens förslag till beredskapskredit för totalförsvaret.

Det militära försvaret

Utgiftsutvecklingen

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen (s. 21–23) anfört om utgiftsutvecklingen.

Propositionen

Regeringen anför att det *ekonomiska utfallet* för 2000 sammantaget innebar att utgifterna för det militära försvaret understeg tilldelade medel (inklusive anslagssparande) med ca 480 miljoner kronor. För anslagen 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser och 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling uppgick det samlade anslagssparandet till ca 1 160 miljoner kronor. För anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. utnyttjades däremot en anslagskredit om ca 680 miljoner kronor, ca 120 miljoner kronor över den av regeringen medgivna krediten.

Försvarsmakten anger som förklaring till detta överskridande bl.a. att takten i omstruktureringen varit lägre än planerat och att besparingar i verksamhet och organisation inte fallit ut i planerad omfattning. Vidare anger Försvarsmakten att de höga olje- och drivmedelspriserna under 2000 har medfört ökade utgifter om 130 miljoner kronor. Härutöver har vid de förband som avvecklats fler totalförsvarspiktiga än planerat valt att fullfölja sin grundutbildning, vilket medfört ökade utgifter om 90 miljoner kronor. Utgifter för inlösen av fastigheter som Försvarsmakten lämnar, men som inte kan avskiljas, uppgår till 45 miljoner kronor. Vidare har utgifter för utlösta skadeståndsklausuler för fastigheter uppgått till ca 30 miljoner kronor. Slutligen har Försvarsmakten missbedömt lönekostnaderna med cirka 300 miljoner kronor.

Regeringen anför vidare att Försvarsmakten vid flera tillfällen under 2000 har reviderat uppdragen till förband, skolor och centrum till både innehåll och ekonomisk omfattning.

Det ekonomiska läget har under det första halvåret 2001 varit fortsatt ansträngt, vilket under våren har föranlett en reducering av all påverkbar förbandsverksamhet för att undvika ett överutnyttjande av ramen för anslagna medel.

Regeringen säger sig noggrant följa utvecklingen av anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m., särskilt inom förbandsverksamheten. På *tilläggsbudget till statsbudgeten* i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition har riksdagen beslutat om en överföring av ca 704 miljoner kronor från anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. vilket balanserar det ovan angivna överskridandet under 2000. Härigenom skapas förutsättningar för att verksamheten skall kunna genomföras enligt planerad inriktning. Ytterligare en överföring av medel mellan anslagen föreslår regeringen på tilläggsbudget till statsbudgeten i föreliggande proposition. Från anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling överförs sålunda 300 miljoner kronor till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet

och beredskap m.m. för att möjliggöra att Försvarsmaktens ekonomi och verksamhet skall kunna vara i balans inför 2002.

Riksrevisionsverket (RRV) har riktat allvarlig kritik mot Försvarsmakten i sin årliga revisionsrapport och angett att orsakerna till överskridandet berott på brister i styrningen och kontrollen av verksamheten samt en bristfällig prognosverksamhet. Ekonomistyrningsverket har på regeringens uppdrag i juni 2001 redovisat en förstudie med förslag på förbättringsåtgärder rörande myndighetens planerings-, styrings-, uppföljnings- och utvärderingsprocess, prognoshantering och behov av ekonomisk kompetens i beslutsprocessen. Regeringen har uppdragit åt Försvarsmakten att i samverkan med ESV genomföra de av ESV föreslagna förbättringsåtgärderna.

Regeringen beräknar att utgifterna inom det militära försvaret kommer att uppgå till 40 981 miljoner kronor under 2001.

Regeringen vill understryka att det är mycket allvarligt när genomförandet av planerad verksamhet inte ryms inom tillgängliga ekonomiska ramar. Det är regeringens uppfattning att händelserna under 2000 och rapporteringen i kvartals- och delårsrapporter samt prognoser tyder på att det inom Försvarsmakten inte heller uppmärksammades, eller fanns tydliga signaler på risk för överskridanden. Dessa förhållanden kan inte accepteras.

Regeringen anser att de åtgärder som den vidtagit, tillsammans med Försvarsmaktens besparingsåtgärder och andra åtgärder, förbättrar förutsättningarna för att Försvarsmakten skall kunna skapa balans mellan planerad verksamhet och tilldelade resurser. Det är regeringens avsikt att noggrant följa utvecklingen framöver.

Resultatbedömning

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen (s. 23–49) har anfört om resultatbedömning. Redovisningen utgör ett sammandrag. För en fullständig redovisning hänvisas till propositionen.

Propositionen

Grunder för redovisningen

Regeringen påpekar att försvarsutskottet (bet. 2000/01:FöU1) angett att det saknar en koppling mellan de olika genomförda verksamheterna och tillhörande kostnader. Utskottet ansåg vidare att möjligheterna att jämföra resultatutvecklingen mellan olika år bör förbättras. Härvid bör det enligt utskottet framgå hur olika förmågor har utvecklats, vilken effekt åtgärder har haft för att komma till rätta med tidigare brister, vilka brister som kvarstår och skälen till detta. Därutöver önskar utskottet, refererar regeringen, en ytterligare precisering av kriterierna för bedömning av förmågor.

Regeringen säger sig därför i regleringsbrevet för 2001 ha uppdragit åt Försvarsmakten att i årsredovisningen för 2001 redovisa hur genomförd verksamhet har bidragit till operativ förmåga och strategiska kompetenser.

Regeringskansliet arbetar, i dialog med Försvarsmakten, med att ytterligare utveckla hur genomförd verksamhet inom Försvarsmakten har bidragit till utvecklingen av operativ förmåga och kompetenser. Regeringen avser att i kommande budgetproposition ta ytterligare steg när det gäller resultatredovisningen till riksdagen.

Vid *bedömningen av Försvarsmaktens förmåga* som resultat av verksamheten under 2000 har regeringen tillämpat följande bedömningsgrunder:

- God: Resurser (kapaciteten) motsvarar eller överstiger behovet. Uppgifterna kan lösas.
- Godtagbar: Brister och störningar nedsätter handlingsfriheten och förmågan. Uppgifterna kan dock i huvudsak lösas.
- Icke godtagbar: Svåra brister. Uppgifterna kan inte lösas.

Regeringen redovisar resultatbedömningen samlat för *Försvarsmaktens operativa förmåga* samt i verksamhetsgrenarna *Förbandsverksamhet, Incidentinsatser, Stöd till samhället, Beredskap, Internationella insatser och Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling*.

Bedömning av Försvarsmaktens operativa förmåga

Regeringen refererar till Försvarsmaktens årsredovisning för 2000 i vilken det bl.a. anförs:

Försvar mot väpnat angrepp

Förmågan bedöms godtagbar. Brister finns dock avseende skydd mot NBC-stridsmedel, informationskrigföring och förmågan att möta hot och insatser med kryssningsmissiler.

Hävda vår territoriella integritet

Förmågan är godtagbar. Begränsningar föreligger dock alltså avseende förmågan att ingripa mot främmande undervattensverksamhet.

Bidra till fred och säkerhet i omvärlden

Förmågan är godtagbar. De främsta bristerna är i första hand relaterade till förmågan att genomföra fredsframtvängande insatser, där vissa materiella och utbildningsmässiga brister föreligger.

Stärka det svenska samhället

Förmågan är godtagbar. Förmågan har under året förbättrats främst genom ökad samverkan med ett antal civila myndigheter.

Förmåga till anpassning

Förmågan bedöms godtagbar. Under året har den militärstrategiska planeringen påbörjats, vilket har resulterat i Försvarsplan 2000 Grunder. Utifrån denna har sedan planeringsförutsättningar samt direktiv för operativ, taktisk och

territoriell planering getts ut. Då den operativa planeringen är genomförd avser Försvarmakten genomföra en realiserbarhetsprövad kris- och anpassningsplanering. Denna planering bedöms inte ske förrän tidigast 2002.

Försvarmaktens samlade operativa förmåga

Försvarmakten bedömer, mot bakgrund av nuvarande säkerhets- och försvarspolitiska läge, att förmågan att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna sammantaget är godtagbar.

Regeringen gör ingen annan bedömning än Försvarmakten när det gäller *Försvarmaktens operativa förmåga i olika avseenden* liksom i fråga om den *samlade operativa förmågan*.

Förbandsverksamhet

Operativa lednings- och underhållsförband

De operativa lednings- och underhållsförbanden har omorganiserats. Sedan den 1 juli 2000 består de bl.a. av Högkvarteret, Operativa insatsledningen med stabsförband, operativ transportbataljon och marktelebataljon.

Den 1 juli 2000 överlämnade de dåvarande militärområdesstaberna den operativa och territoriella ledningen till Operativa insatsledningen respektive de fyra militärdistrikten. Samtidigt lades fördelningsstaberna, marinkommandona och flygkommandona ned och överlämnade den taktiska ledningen till Operativa insatsledningen.

Under 2000 har i huvudsak följande verksamhet genomförts.

- Inom Högkvarteret har en övning kopplad till kris- och krigsuppgifter genomförts.
- Uppdrag har getts från Högkvarteret till Operativa insatsledningen och militärdistrikten om utveckling och anpassning av operativ och territoriell verksamhet inom ramen för pågående kris- och krigsfallplanering. Uppgiftstilldelningen mellan olika delar av den nya ledningsorganisationen har klarlagts.
- Underhållsregementena har under året med mindre delar deltagit i ordinarie övningsverksamhet. Övning av underhålls- och sjukvårdssystem och kompletta s.k. underhållskedjor har däremot endast kunnat genomföras i begränsad omfattning.
- Övergången till central- och arsenalsförråd och avveckling av materiel har fortsatt. Säkerhetsskyddet för stöldbegärlig materiel har förbättrats.
- Inom Operativa insatsledningen har förberedelser påbörjats för organisationsenhetens flyttning till Täby/Näsby park.

Regeringen konstaterar att de organisatoriska förändringar som riksdagen beslutade våren 2000 har genomförts som planerat.

Regeringen anser det vara mycket viktigt att övningsverksamheten ökas efterhand som delarna i den nya lednings- och underhållsorganisationen inrättas på avsedda platser. Detta gäller i synnerhet Operativa insatsledningen.

Regeringen framhåller att i de fall som den nya ledningsorganisationen har prövats, t.ex. vid stöd till samhället i samband med översvämningarna under sommaren och hösten 2000, så har denna i huvudsak fungerat väl.

Härutöver konstaterar regeringen att utvecklingen av Försvarsmaktens nya organisation för underhållstjänst och stödverksamhet fortsatt i enlighet med riksdagens beslut våren 2000.

Med utgångspunkt i det nuvarande gynnsamma omvärldsläget bedömer regeringen att *läget inom de operativa lednings- och underhållsförbanden är godtagbart.*

Arméstridskrafter

Arméstridskrafterna har omorganiserats under 2000. Avvecklingen av ett stort antal krigsförband har påbörjats. Vid utgången av 2000 *ingick bl.a. följande förband i arméstridskrafterna:* tre artilleriregimentsstaber med artilleriledningskompanier, två fallskärmsjägarbataljoner, två luftvärnsbataljoner med robot 77/97, en luftvärnsbataljon med robot 70/90, två divisionsingenjörbataljoner, en Norrlands divisionsingenjörbataljon, tre förbindelsebataljoner, tre fältsjukhus, tre stridsvagnstransportkompanier, fyra militärdistriktsstaber, två norrlandsjägarbataljoner, sex brigadledning, sexton mekaniserade bataljoner, fyra brigadluftvärnsbataljoner med robot 90/70, sex stadsskyttebataljoner och fyra haubitsbataljoner 77B.

Under 2000 har färre *värnpliktiga utbildats* inom arméstridskrafterna än vad som inledningsvis hade planerats. Som konsekvens har, hävdar Försvarsmakten, förbanden endast nått målen på grupp- och plutonsnivå samt, för vissa förband, kompaninivå. Enligt Försvarsmakten innebär detta bl.a. att officerarnas förmåga att leda sammansatta större förband i komplexa stridsituationer inte har förbättrats jämfört med förra året.

Nedan redovisas arméstridskrafterna uppdelade på divisionsförband, nationella skyddsstyrkor samt armébrigadförband.

Övningarna Snöyra och Syd 2000 har medfört att olika funktioner har samövats.

Till *divisionsförbanden* har en första delserie obemannade luftfarkoster för underrättelsetjänst anskaffats. Fortsatta leveranser av artillerilokaliseringsradar Arthur har skett. Telesystem 9000 har i princip slutlevererats, leverans av viss underhållsutrustning kvarstår. Modifiering av luftvärnsrobotsystem 70 och 77 fortsätter. Utveckling av luftvärnsrobotsystem 23 Bamse fortsätter och en begränsad volym av systemet har beställts. I syfte att möjliggöra splitter-skyddad trupptransport har ett stort antal pansarterrängbilar beställts. Anskaffning av krigsbro 5 har slutförts.

Vid de *nationella skyddsstyrkorna* har under året stora förändringar ägt rum. En ny ledningsorganisation har införts i form av fyra militärdistrikt. Ett stort antal territorialförsvarsförband har avvecklats.

Hemvärnets personalstyrka uppgår till ca 69 000 vilket är ca 1 000 färre än förra året. Hemvärdet föryngras. Verksamheten uppvisar dock ett vikande deltagande och en minskande andel fullgjorda kontrakt. Trots detta har antalet totalt fullgjorda timmar ökat. Samverkan och samövning med polis, kommunledning samt den kommunala räddningstjänsten har utvecklats.

Vid *armébrigadförbanden* har i huvudsak målen nåtts på grupp- och plutonsnivå samt, för vissa förband, på kompaninivå. Enligt Försvarmakten har det begränsade antalet totalförsvarspliktiga medfört få övningar med fullt bemannade insatsförband av kompanis och bataljons storlek. Officerarnas förmåga att leda förband har minskat. Exempelvis har kompanicheferna inte tillräckliga kunskaper efter fullgjord utbildning.

Målen för ledningsförbanden som ingår i armébrigaderna har i huvudsak nåtts. Däremot har målen för stridsvagnsförbanden inte nåtts.

Ett mekaniserat skyttekompani för internationella insatser har organiserats från den 1 januari 2001. I mars 2001 beslutade regeringen att Försvarmakten skulle förstärka den bataljon som redan fanns på plats i Kosovo med detta kompani.

Regeringen konstaterar att ett flertal brister som redovisades av Försvarmakten förra året kvarstår. Det gäller bl.a. bristerna i stridsvagnsförbandens utbildning samt de alltför fåtaliga truppföringstillfällena för officerarna. Regeringen drar slutsatsen att arméstridskrafternas förbandsverksamhet har bedrivits på samma nivå som under 1999. Förbanden har därmed inte kunnat förbättra sin förmåga i önskvärd omfattning. Därmed har heller inte förutsättningar funnits för att förbättra yrkesofficerarnas kompetens att leda större förband i komplexa stridsituationer. Samtidigt har den internationella förmågan ökat. *Sammantaget bedömer regeringen därför att läget inom arméstridskrafterna trots ovan redovisade brister är godtagbart.*

Marinstridskrafter

Inom *marinstridskrafterna* har under 2000 bl.a. ingått två marinbaser samt två marina underhållsförband, fem underhållsbataljoner, tre underhållskompanier samt signalspaningsfartyget HMS Orion. Inom stridsfartygsförbanden har huvudsakligen ingått två ytstridsflottiljer (bl.a. sex korvetter, fyra robotbåtar och tolv patrullbåtar), en minkrigsflottilj (bl.a. åtta minröjningsfartyg och ytterligare ett i materielberedskap, två röjdykfartyg, fyra bojfartyg och ett minfartyg) och en ubåtsflottilj (bl.a. fem ubåtar och ytterligare två i materielberedskap och ett ubåtsräddningsfartyg, inklusive en ubåtsräddningsfarkost). Inom amfibiekåren har bl.a. ingått en amfibiebrigadledning, amfibiebataljoner samt två sjöstridsbataljoner (i huvudsak utrustade med robotar, sjöminor, granatkastare och ca 180 stridsbåtar av olika typer).

Huvuddelen av *lednings- och underhållsförbanden* har avvecklats och omstrukturerats under 2000. Marintaktiska kommandot utgör en del av den Operativa insatsledningen.

Den genomförda verksamheten har lett till att förmågan vid *ytstridsförbanden* i allt väsentligt har vidmakthållits. Förmågan till sjöminering har dock fortsatt att nedgå.

Vid *minkrigsflottiljen* har genomförda insatser i Estland, Lettland och Litauen medfört att minröjningsförmågan har vidmakthållits. Delar av minkrigsförbanden har omorganiserats och överförts till de nationella skyddsstyrkorna.

Ubåtsflottiljen har bl.a. genomfört operativa spaningsföretag och deltagit i sjöräddning.

I enlighet med beslutad inriktning har marinregementena, tre amfibiebataljoner, kustartilleribataljonerna, det tunga kustrobotbatteriet samt kustförsvarsbataljonerna avvecklats.

Under 2001 har förbandsverksamheten inom marinstridskrafterna reducerats kraftigt. Bland annat genomfördes inte slutövningar. Utbildningstiden för de totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt förkortades. Som en följd av detta har vissa fartygsbesättningar inte nått acceptabel utbildningsnivå och amfibieförbanden har endast fått begränsad förmåga att uppträda i förband.

Regeringen bedömer att de organisatoriska förändringar som riksdagen beslutade våren 2000 i allt väsentligt har genomförts i enlighet med den fastställda planen.

Det första fartyget av Visbyklass har sjösatts och halvtidsmodifiering av ubåtar av Västergötlandsklass har påbörjats. Färdigställande av tre fartyg för minröjningsstyrkan avsedd för internationella insatser (två av Landsortsklass och ett underhålls- och lagfartyg) samt det fortsatta genomförandet av halvtidsmoderniseringen av korvett av Stockholmsklass har prioriterats.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att de marina förbandens förmåga att klara ställda krav var godtagbar år 2000. Regeringen konstaterar att marinstridskrafternas organisatoriska förändringar och internationalisering genomförs i enlighet med tidigare beslutad inriktning.

Målen för marinstridskrafternas fortsatta grundutbildning under 2001 anses av Forsvarsmakten vara satta till den lägsta godtagbara nivån. Reduceringarna i förbandens ekonomi sägs också ha medfört minskningar i underhållet av materiel, vilket lett till reducerad materiell status. Forsvarsmakten bedömer därför att uppsatta mål i förband inte kan nås. Regeringen avser att särskilt följa upp dessa frågor.

Flygstridskrafter

Inom *flygstridskrafterna* har under 2000 bl.a. följande förband ingått: sex stridslednings- och luftbevakningsbataljoner, 16 basbataljoner, tre JAS 39 Gripen-divisioner, åtta JA 37-divisioner, två AJS 37-divisioner, fyra centrala transportflygdivisioner och fyra regionala transportflygdivisioner. Under året har tre flygkommandostaber avvecklats.

Lednings- och underhållsförbanden har genomfört utbildning och övningar i enlighet med den uppgjorda planeringen. Härutöver har basförband utvecklats för internationella insatser med spanings- och transportflyg. Vidare har en radarflyggrupp FSR 890 krigsorganiserats. Inom flygförbanden har tre divis-

ioner JAS 39 Gripen organiserats. De övriga stridsflygförbanden, dvs. JA 37- och AJS 37-förbanden, har vidmakthållits.

Vissa stridsflygförband har deltagit i internationella övningar, vilket har ökat förbandens internationella förmåga. Sedan den 1 januari 2001 är en snabbinsatsstyrka för internationella uppgifter organiserad med AJS 37 Vigg-en. Sammantaget har stridsflygdivisionerna uppnått goda resultat i förbandsverksamheten. Förbandens förmåga har förbättrats. Även inom transportflygförbanden, Tp 84, är en snabbinsatsstyrka för internationella uppgifter organiserad sedan den 1 januari 2001.

Den hittillsvarande *basbataljonsorganisationen* har börjat avvecklas i enlighet med fattade beslut. Samtidigt har den nya organisationen flygbasbataljon 04 börjat byggas upp.

JAS 39 Gripen-förbanden har deltagit i övningar och genomfört skarp-skjutning med robot. Ombeväpningen till JAS 39 Gripen har fortsatt i enlighet med den av myndigheten uppgjorda planeringen.

Flygstridskrafterna har tillförts ett ledningssystem, LS 10. Vidare har stridsledningscentraler och telesystem färdigställts för flygbaser. Under året har Försvarsmakten tillförts ytterligare flygplan JAS 39 Gripen. Totalt har 107 flygplan JAS 39 Gripen levererats till Försvarsmakten.

På grund av reservdelsbrist har det tidvis varit en begränsad tillgång på flygplan Sk 60 vid den militära flygskolan vid F 10 i Ängelholm. Vidare har, redovisar Försvarsmakten, *utbildningen av militära piloter* påverkats av andra tekniska problem med Sk 60, flygskolans flyttning från F 5 till F 10 efter 1996 års försvarsbeslut och osäkerheten om flygskolans lokalisering. Under åren 1997–2000 utbildades därför totalt 44 piloter färre än vad utbildningssystemet är dimensionerat för. Myndigheten kommer därför successivt att återgå till en normal utbildningsvolym. Under innevarande år kommer tio elever att tas in, i stället för det eftersträfvade antalet 20 elever per år. Begränsningen i år beror på den hittillsvarande osäkerheten var flygskolan skall lokaliseras. Denna osäkerhet har också inneburit att mycket få nya flyglärare har utbildats. Enligt Försvarsmakten leder detta i sin tur till brist på flyglärare och att flyglärarkåren får en hög medelålder.

Under ett antal år har det varit *brist på personal* inom vissa kategorier inom flygstridskrafterna. Det har gällt piloter, tekniker och flygstridsledare. På regeringens uppdrag har Försvarsmakten redovisat bl.a. resultatet av hittills genomförda åtgärder i dessa frågor för flyg- och helikopterförbanden. Myndigheten konstaterar att det avtal som träffades hösten 1999 om pilotlöner har minskat pilotavgångarna till den civila luftfarten. Avgångarna från Försvarsmakten har i princip upphört. Flera piloter har i stället återgått till Försvarsmakten. Den tilldelade flygtiden för piloterna har kunnat ökas. Försvarsmakten bedömer att det inte behövs några ytterligare åtgärder inom detta område.

Försvarsmakten har infört marknadslönstillägg för officerare i teknisk tjänst. Detta har lett till att fler yrkesofficerare har valt att stanna inom Försvarsmakten. Sammantaget har åtgärder vidtagits som medfört att fler tekni-

ker har valt att stanna inom Försvarsmakten. Läget har därför generellt förbättrats.

När det gäller den tredje personalkategorin, flygstridsledare, redovisar Försvarsmakten att bristen fortfarande är besvärande och att denna brist till viss del är begränsande för flygtidsproduktionen.

Försvarsmakten pekar i sin årsredovisning för 2000 på *att problemen med flygräddningshelikoptrarna* har påverkat flygtidsproduktionen inom flygstridskrafterna negativt.

Ombeväpningen till Gripen-systemet har till följd av för få tillgängliga flygplan fått göras i en något långsammare takt än vad som planerats. Flygverksamheten med flygplanet Viggen har reducerats och omfattat främst snabbinsatsstyrkan med AJS 37, typinflygning på Viggensystemet och den grundläggande flygslagsutbildningen på detta system. Försvarsmakten anför vidare att minskningarna i flygtid har gjorts inom krigsflygdivisionerna och att detta har lett till att ett antal flygförare inte har fått någon flygtid.

Regeringen bedömer nu att bristen på militära piloter i huvudsak kan anses avhjälp. För tekniker förefaller de kort- och långsiktiga åtgärder som Försvarsmakten hittills har vidtagit ha gett ett tillfredsställande resultat.

Regeringen konstaterar sammanfattningsvis, med reservation för de begränsningar i verksamheten under 2001 som varit nödvändiga av ekonomiska skäl, att flygstridskrafterna utvecklas i en positiv riktning. Verksamheten har sammantaget gett goda resultat och förbandens förmåga har förbättrats. *Regeringen bedömer att läget inom flygstridskrafterna är godtagbart*, men på en lägre nivå än planerat.

Helikopterförband

Inom *helikopterförbanden* har under 2000 bl.a. följande förband ingått: en rörlig helikopterledning, en arméflygbataljon, två pansarvärnshelikopterkompanier, två marina helikopterdivisioner och sex flygräddningsgrupper.

Försvarsmakten framhåller att verksamheten inom helikopterförbanden har präglats av en låg flygtidsproduktion, brister i materielltillgängligheten och ett besvärande vakansläge. Förbanden har därför inte kunnat öva i planerad utsträckning. Sammantaget har detta medfört att förbandens förmåga har minskat.

Inom de *markoperativa förbanden* har fältdugligheten gått ned. Personalens flygstatus har också påverkats negativt av den låga tillgängligheten på helikoptrar.

Vid de *sjöoperativa förbanden* har bristen på teknisk personal, officerare och tillgängliga helikoptrar i förhållande till behovet, begränsat förbandens möjlighet att nå de uppställda målen. Besättningarnas flygtrim ligger enligt Försvarsmakten på en lägsta godtagbar nivå. Det finns också brister i förbandens förmåga till följd av otillräcklig flygtid och brist på möjlighet att samöva med marina förband.

Under 2000 havererade en helikopter 10 vid en räddningsinsats i fjällen, varvid hela besättningen om tre officerare omkom. Detta, tillsammans med

helikopterpersonalens flygstatus och den bristande tillgängligheten till bl.a. helikopter 10, har negativt påverkat *flygräddningsverksamheten* inom Försvarmakten. Detta har också påverkat räddningsberedskapen enligt avtalet med Sjöfartsverket.

Som ett led i regeringens uppföljning av *personalproblemen* i helikopterorganisationen uppdrogs åt Försvarmakten att bl.a. redovisa vidtagna åtgärder och uppnådda resultat i fråga om teknikerbristen. Av myndighetens redovisning framgår att under första halvåret 2001 har ett antal förtidsavgångna helikoptertekniker återanställts.

Försvarmakten avvecklar under innevarande år de tidigare krigsförbanden, bl.a. arméflygbataljonen. Samtidigt fortsätter organisationen av de två nya helikopterbataljonerna med markoperativ respektive sjöoperativ inriktning.

I fråga om *helikopterförbandens grundorganisation* har Försvarmaktens helikopterflottiljs stab och Norrlands helikopterskvadron, Svea helikopterbataljon i Haninge/Berga och Östgöta helikopterbataljon i Linköping/Malmen omorganiserats. Vidare har Norrlands helikopterbataljon i Boden och Göta helikopterbataljon i Ronneby/Kallinge börjat avvecklas i enlighet med tidigare beslut.

Försvarmakten redovisar vidare att det ekonomiska läget har medfört avsevärt reducerad flygtid. Flera flygförare kommer inte att flyga under andra halvåret i år. Utbildningen av personal för helikopter 10 har fortsatt så att flygräddningstjänst kan genomföras i hela landet.

Tillgängligheten på helikoptrar är fortfarande begränsad. Enligt regeringens bedömning beror detta främst på ett minskat antal helikoptrar inom Försvarmakten och på brist på teknisk personal med nyckelbefattningar.

Regeringen konstaterar vidare att under 2000 tillkom en faktor som ytterligare förstärkte de befintliga problemen, nämligen avtalet med Sjöfartsverket om *helikopter i räddningsberedskap*. Denna beredskap har numera kommit att bli dimensionerande för verksamheten. Försvarmakten och Sjöfartsverket har därför kommit överens om att reducera beredskapen till att omfatta fyra platser fr.o.m. den 1 januari 2001. Räddningsberedskapen på Berga har upphört. Försvarmakten anser emellertid att beredskapen för Sjöfartsverket måste reduceras ytterligare. Den kan enligt myndighetens mening upprätthållas endast på tre platser. Räddningsberedskapen bör, enligt Försvarmakten, lokaliseras till platser där myndigheten redan bedriver helikopterverksamhet, nämligen Berga, Kallinge och Säve.

Försvarmakten anser vidare att avtalet om *sjuktransporthelikopter* för Västerbottens läns landsting bör upphöra av ungefär samma skäl som att stödet till Sjöfartsverket bör minska.

Regeringen konstaterar att *Försvarmaktens stöd till samhället* har ökat under senare år och fått en allt större betydelse. Utvecklingen visar emellertid att detta stöd numera i vissa avseenden negativt påverkar myndighetens möjligheter att fullgöra sina fyra uppgifter. Regeringen belyser på annan plats i propositionen frågor om Försvarmaktens stöd till samhället ur en mer princi-

piell synvinkel. Regeringen konstaterar, i likhet med Försvarsmakten, att stödet till samhället med helikopter har kommit att dimensionera framför allt de sjöoperativa förbandens verksamhet. Tillsammans med vakanserna för officerare har räddningstjänstberedskapen haft en direkt negativ inverkan på förbandens förmåga. Regeringen delar därför Försvarsmaktens uppfattning att stödet till samhället med helikoptrar bör reduceras.

Regeringen konstaterar att det under flera år har varit problem inom helikopterverksamheten. Mot bakgrund av helikopterförbandens nuvarande status och förmåga anser regeringen att utbildning och övning av förband för insatsorganisationen måste prioriteras. Regeringen har genom en ändring av regeringsbrevet för Försvarsmakten därför medgett att Försvarsmakten dels får avsluta det avtalstecknade stödet till sjukvårdshuvudmännen med helikopter för sjuktransporter, dels får omförhandla avtalet med Sjöfartsverket om helikopter i beredskap för räddningsinsatser.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att läget inom helikopterförbanden inte är godtagbart men ändå kan accepteras mot bakgrund av de satsningar som görs. I sin bedömning av läget har regeringen vägt in det gynn-samma säkerhetspolitiska läget i omvärlden, förhållandet att en omfattande omstrukturering av helikopterverksamheten fortfarande pågår och förhållandet att åtgärder för att förbättra läget pågår. Regeringen anser avslutningsvis att resultaten av de pågående förbättringsåtgärderna och begränsningarna i stödet till samhället bör avvaktas innan regeringen vidtar ytterligare åtgärder. Regeringen återkommer i försvarsbeslutspropositionen med förslag om en förändring i helikopterverksamheten.

Övrigt

Anställd personal

Regeringen redovisar utvecklingen beträffande den anställda personalen i Försvarsmakten. I försvarsbeslutspropositionen avser regeringen att återkomma med sin syn på hur Försvarsmaktens personalförsörjning bör utvecklas varför de strukturella frågorna nu enbart berörs översiktligt.

Sammantaget har *antalet yrkesofficerare* i Försvarsmakten, vid Försvarets materielverk och vid Försvarshögskolan m.fl. myndigheter minskat från ca 14 300 till ca 13 200 under 2000 (1999 från ca 14 800 till ca 14 300). Under 2000 har således ca 1 100 yrkesofficerare lämnat sina anställningar, vilket är ca 150 färre än planerat. 350 yrkesofficerare färre än planerat har slutat med särskild pension, med avgångsvederlag och med stöd av yrkesväxlingsåtgärder. De s.k. spontana avgångarna har varit ca 200 fler än planerat. De spontana avgångarna består i likhet med 1999 i hög grad av yngre och av högutbildade yrkesofficerare. Om inte avgångsbenägenheten hos denna personal minskar bedömer regeringen att avgångsbenägenheten riskerar att leda till en försämring av Försvarsmaktens kompetens- och åldersprofil.

Under 2000 har ca 350 yrkesofficerare nyanställts, vilket motsvarar drygt hälften av det långsiktiga rekryteringsbehovet.

Den ökning av yrkesofficerarnas genomsnittsålder som redovisades i budgetpropositionen för 2001 har avstannat. Genomsnittsåldern under 2000 har varit densamma som under 1999, dvs. 41 år. Det finns anledning för Försvarsmakten att fortsätta att vidta sådana åtgärder som syftar till att förbättra åldersstrukturen. Det är regeringens förhoppning att Försvarsmaktens beslut att fr.o.m. 2001 återuppta en behovsstyrd rekrytering skall bidra till detta. Tillgången på unga yrkesofficerare påverkar kortsiktigt utbildningen av de totalförsvarspliktiga, genomströmningen i det militära skolsystemet och möjligheterna att bemanna de internationella insatserna. I ett längre perspektiv påverkar tillgången hela personalförsörjningen.

Den 31 december 2000 fanns det 388 *kvinnliga yrkesofficerare* (387 den 31 december 1999). Ökningen under 2000 var därmed i likhet med 1999 marginell. Till följd av den totala minskningen av antalet yrkesofficerare har dock andelen kvinnliga officerare ökat något, dvs. från 2,7 % till 2,9 %. Antalet kvinnliga elever vid militärhögskolorna var 84 den 31 december 2000 (79 den 31 december 1999). Under 2000 har 34 kvinnliga fänrikar nyanställts, vilket motsvarar ca 10 % av rekryteringen. För närvarande är ca 10 % av de kvinnliga och ca 5 % av de manliga yrkesofficerarna tjänstlediga för studier eller för att pröva annan anställning. Differensen mellan manliga och kvinnliga yrkesofficerares tjänstledigheter kan tyda på att Försvarsmakten har svårare att behålla de kvinnliga än de manliga yrkesofficerarna. Försvarsmakten har på regeringens uppdrag redovisat vilka åtgärder som vidtagits och som avses bli vidtagna för att öka antalet kvinnliga officerare. Regeringen konstaterar nu, liksom föregående år, att utvecklingen är otillfredsställande och att ytterligare åtgärder är nödvändiga. Det är angeläget att Försvarsmakten fortsätter sin strävan att öka andelen kvinnliga yrkesofficerare.

Under våren 2001 uppmärksammade Försvarsmakten en brist i personalredovisningssystemet för antalet *civilanställda årsarbetare*. Myndighetens årsredovisning innehåller därför felaktigheter. Under 2000 minskade antalet civilanställda i Försvarsmakten i realiteten från ca 8 800 till ca 8 500 årsarbetare vilket är ca 50 färre än planerat. Genomsnittsåldern har varit densamma under 2000 som under 1999, dvs. 48 år. Regeringen befarar att åldersstrukturen åter kan komma att försämrats till följd av det anställningsstopp som Försvarsmakten beslutat med anledning av det ansträngda ekonomiska läget. Regeringen anser det angeläget att Försvarsmakten återupptar åtgärderna för att förbättra åldersstrukturen.

Vid utgången av 2000 fanns ca 16 400 *reservofficerare* (1999 ca 17 600). Av dessa hade ca 8 000 tecknat tjänstgöringsavtal enligt 1994 års reservofficersförordning. Försvarsmakten bedömer att antalet reservofficerare kommer att minska med ca 3 000 de närmaste åren.

Under 2000 har ca 125 reservofficerare tjänstgjort i grundorganisationen (1999 ca 60), vilket är 25 fler än planerat. Försvarsmakten bedömer att antalet kommer att öka till ca 140 under 2001. Regeringen anser det väsentligt att behålla denna stigande trend.

Den *internationella verksamheten* har även under 2000 varit betydande. Försvarsmakten har anpassat sina arbetsformer och sin personalfunktion till detta. Under 2000 har ca 350 yrkesofficerare tjänstgjort utomlands. Av Försvarsmaktens delårsrapport för det första halvåret 2001 framgår att de ekonomiska åtstramningarna kan komma att ge en negativ påverkan på rekryteringen till utlandsstyrkan och på yrkes- och reservofficerarnas tilltro till Försvarsmakten. Vidare menar Försvarsmakten att det är angeläget att snabbt lösa frågan om ersättningspersonal för totalförsvarspliktiga, dvs. den personalkategori som Försvarsmakten tidigare benämnt visstidsanställda soldater och sjömän.

Lönekostnaderna översteg under 2000 de planerade med ca 300 miljoner kronor. Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) har funnit att den totala löneökningen inom Försvarsmakten, mätt på identiska individer, överstigit den genomsnittliga ökningen inom staten i sin helhet. Mot bakgrund av avgångarna bland flyg- och helikopterförare samt teknisk personal anser regeringen att det varit motiverat med riktade åtgärder för denna personal. Regeringen vill dock ändå framhålla att det är ytterst angeläget att den totala lönebildningen sker inom ramen för tillgängliga resurser så att den inte leder till sådana omplaneringsbehov som varit fallet under det första halvåret 2001. För att uppnå detta krävs det enligt regeringen att Försvarsmakten skapar säkra metoder för att kostnadsberäkna de avtal som ingås. Regeringen utgår vidare från att Försvarsmakten vidtar nödvändiga åtgärder för att myndighetsledningens lönepolicy skall genomsyra den lokala lönebildningen.

Enligt regeringens mening bör en *analys av den personella utvecklingen* ingå i den fortlöpande uppföljning av personallägesutvecklingen som Försvarsmakten gör och som Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) tar del av.

Totalförsvarspliktig personal

Under 2000 har ca 17 000 totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt ryckt in för grundutbildning. Andelen som inte fullföljer grundutbildningen, ca 16 %, har ökat något jämfört med 1999. I bl.a. Boden har Försvarsmakten tillsammans med Totalförsvarets pliktverk genomfört ett projekt i syfte att minska avgångarna. Under 2000 har 270 kvinnor fullgjort sin värnpliktsutbildning.

Jämställdhet

Ett aktivt arbete har inletts för att kvinnliga totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt och kvinnliga officerare skall ha tillgång till uniformer i rätt storlek samt att deras särskilda behov blir tillgodosedda.

Under 2000 har ett nätverk för kvinnliga värnpliktiga skapats. Syftet är att uppmuntra och möjliggöra att kvinnliga värnpliktiga samarbetar för att kunna påverka sin egen arbetsmiljö samt att vara ett stöd till varandra.

Sexuella trakasserier

Under 2000 har förbands- och skolchefer utbildats. Dessutom har ett stort antal rådgivare utbildats för att kunna stödja förbandscheferna i arbetet mot

sexuella trakasserier. Rådgivarnas närvaro har i många fall bidragit till en mer öppen dialog om problemet och att flera fall av trakasserier har kommit fram så att åtgärder kunnat vidtas. Rådgivarna är starkt bidragande till en bättre arbetsmiljö.

Rasism och främlingsfientlighet

Under 2000 har ett utbildningspaket i etik, ledarskap och folkrätt arbetats fram. Utbildningspaketet har distribuerats till samtliga förband för att användas i utbildningen av såväl totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt som anställd personal.

Miljöarbete

Försvarsmakten har regeringens uppdrag att införa ett miljöledningssystem i hela organisationen under innevarande år.

Miljöutbildningen inom Försvarsmakten har fortsatt.

Arbetet med att begränsa utsläppen efter förbränning av fossila bränslen har fortsatt, liksom arbetet med att begränsa användningen och spridningen av miljöskadliga ämnen. Även utvecklingen av blyfri ammunition har fortsatt.

Försvarsmakten har fortsatt kartläggningen och undersökningen av farliga lämningar efter tidigare verksamhet. Sanering av områden pågår i enlighet med den av myndigheten upprättade efterbehandlingsplanen. Runt flottiljflygplatserna pågår bullerisolering av bostäder i enlighet med vad som bestämts i miljöprövningarna.

Försvarsmakten är fortsatt aktiv i det internationella försvarsmiljöarbetet. På regeringens uppdrag fortsätter Försvarsmakten försvarsmiljöprojekten i Estland, Lettland och Litauen.

I april 2001 bemyndigade regeringen Försvarsmakten att ingå ett försvarsmiljöavtal med den ryska försvarsmakten.

Under 2001 har verksamhet som avser införandet av ett miljöledningssystem prioriterats.

Regeringen konstaterar att Försvarsmaktens miljöarbete fortsätter att utvecklas på en god ambitionsnivå.

Försvarsmaktens omstrukturering

Regeringen anför att avvecklingen av krigsförband i enlighet med 1996 års försvarsbeslut, och andra beslut åren därefter, i allt väsentligt är genomförd för alla förbandstyper utom fördelningsförbanden och försvarsområdesförbanden. Dessa förband beräknas kunna vara avvecklade vid utgången av 2004. Samma tidsperspektiv gäller för de förband som skall avvecklas i enlighet med riksdagens beslut våren 2000. För stridsfartygsförbanden gäller dock att vissa patrullbåtsförband kommer att avvecklas först 2006–2010. Merparten av de förband som skall avvecklas inom flygvapnets lednings- och underhållsförband och övriga stridsflygförband kommer att avvecklas redan 2002–2003.

Försvarsmakten beräknar att avvecklingen av de organisationsenheter som lades ned i enlighet med riksdagsbesluten våren 2000 kommer att vara ge-

nomförd vid utgången av 2001, dvs. i enlighet med regeringens beslut. Samma tidsförhållanden gäller de beslutade omlokaliseringarna.

Försvarsmakten bedömer vidare att avvecklingen av fastigheter kommer att vara genomförd senast vid utgången av 2001. Detta gäller dock inte bl.a. vid Almnäs, dvs. SWEDINT, och en del kustartillerianläggningar. Försvarsmakten framhåller att en del lokaler och övningsfält har behållits för den nya militärdistriktsorganisationen.

I mars 2001 redovisade regeringen ytterligare grundorganisatoriska förslag för riksdagen (prop. 2000/01:113). På grundval härav lämnade regeringen i juli i år genom en regleringsbrevsändring uppdrag åt Försvarsmakten i dessa avseenden.

Under 2001 har omstruktureringen av Försvarsmakten fortsatt. I allt väsentligt fortlöper den i enlighet med planeringen.

Regeringen konstaterar att omstruktureringen av krigsorganisationen/insatsorganisationen i huvudsak har kunnat genomföras enligt planeringen. Även omstruktureringen av grundorganisationen genomförs, med något undantag, i enlighet med den av regeringen bestämda grundläggande tidsplaneringen.

Ammunitions- och minröjning m.m.

Sverige har under lång tid och i olika sammanhang aktivt verkat för att minska den globala användningen av främst antipersonella minor. Vidare har Sverige tagit initiativ i internationella samarbetsforum i syfte att begränsa användningen av andra typer av minor och ammunitionseffekter som kan försaka allvarliga skador på tredje man. Sverige bidrar till internationell s.k. humanitär minröjning.

Under 2000 har Försvarsmakten fortsatt arbetet med att förstöra antipersonella minor enligt den så kallade Ottawakonventionen. Försvarsmaktens innehav är nu i princip förstört.

Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll

Riksdagen har godkänt regeringens förslag till inriktning av Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll (prop. 2000/01:53, bet. 2000/01:FöU3, rskr. 2000/01:180). Beslutet innebär att verksamheten vid Muskö örlogsvarv skall överföras till i första hand civil industri eller, om detta inte är möjligt, till annan verksamhetsform. Hänsyn skall därvid tas till behovet av att nyproduktions- och utvecklingskompetens hos civil varvsindustri kan behållas och utvecklas samt av en rationell förbandsproduktion.

Regeringen har den 14 juni 2001 beslutat kommittédirektiv (dir. 2001:02) för en särskild utredare avseende överlåtelse av verksamheten vid Muskö örlogsvarv till civil industri m.m. Inriktningen skall vara att avtal kan ingås senast den 1 juli 2002.

Beredskap

Grundberedskap

Beredskapen har generellt upprätthållits på samma nivå som under 1999. Antalet tillgängliga beredskapsstyrkor har som en följd av förbandsnedläggningar i samband med omstruktureringen minskat under slutet av året.

Beredskap för stöd till samhället

Försvarsmakten anför att insatsberedskapen också inrymmer en beredskap för att kunna samverka med civila myndigheter och ställa resurser till förfogande för svåra påfrestningar på samhället i fred. Viktiga insatser har gjorts vid räddningstjänst, bl.a. översvämningar och skogsbränder, samt genom helikoptertransporter.

Regeringen konstaterar att Försvarsmakten kontinuerligt fortsätter att förbättra sin beredskap för att kunna lämna stöd till samhället i olika situationer undantaget helikopterverksamheten.

Beredskap för internationella insatser

Regeringen beslutade i juni 2000 att anta ett antal partnerskapsmål inom ramen för PFF:s planerings- och översynsprocess (PARP) för perioden 2001–2006. Under hösten 2000 genomfördes en kapacitetskonferens inom ramen för EU:s krishanteringsförmåga vid vilken medlemsländerna anmälde sina bidrag till EU:s styrkeregister.

Försvarsmakten har organiserat enheter från såväl armé-, marin- som flygstridskrafterna. Förbanden har 30 respektive 90 dagars beredskap.

Försvarsmakten har bl.a. deltagit med förband i fyra PFF-övningar samt med stabsofficerare i 13 PFF-övningar.

Incidentberedskap

Incidentberedskap har upprätthållits med resurser ur grundorganisationen i enlighet med ställda krav.

Sammantaget bedömer regeringen att Försvarsmakten har upprätthållit beredskap enligt de av regeringen ställda kraven.

Incidentinsatser m.m.

Incidenter till sjöss

Försvarsmakten redovisar att en kränkning av svenskt territorium har skett under 2000 med främmande ytfartyg. Ingen rapporterad händelse utgör tillräcklig grund för att konstatera att främmande undervattensverksamhet pågått på svenskt sjöterritorium.

Antalet rapporterade incidenter till sjöss har varit av samma låga omfattning som under 1999.

Incidenter i luften

Försvarsmakten redovisar att svenskt luftrum under 2000 har kränkts elva gånger. Samtliga utom en (okänd nationalitet) har gjorts av flyg tillhörande nationer inom Nato.

I jämförelse med 1999 har antalet konstaterade incidenter i luften nedgått, från tretton till elva stycken.

Incidenter till lands

Inga incidenter till lands har rapporterats under 2000.

Incidenter med svenska militära enheter

Vid två tillfällen under 2000 kränkte svenska militära flygenheter utländskt territorium (1999 en gång).

Sammantaget bedömer regeringen att Försvarsmakten har upptäckt och ingripit mot kränkningar i enlighet med ställda krav.

Stöd till samhället

Försvarsmakten har under 2000 med stöd av räddningstjänstlagen (1986:1102) och förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet genomfört ett stort antal insatser som stöd till samhället.

De största insatserna har gjorts i samband med översvämningarna i Mellansverige och södra Norrland hösten 2000.

En betydande del av Försvarsmaktens stöd till samhället har varit helikoptertransporter. Under 2000 genomförde Försvarsmakten totalt 690 helikopteruppdrag inom ramen för stöd till samhället (846 uppdrag 1999). Av dessa var 340 sjuktransporter för Västerbottens läns landsting (404 transporter 1999). Ungefär 170 transporter avsåg flyg- eller sjöräddning (ca 200 transporter 1999). Vid 26 tillfällen utfördes sjuktransporter enligt det s.k. nödhelikopter-systemet (61 sådana transporter 1999).

Under 2001 har ytterligare insatser som stöd till samhället gjorts bl.a. genom hemvärnet. Insatserna har avsett stöd vid främst översvämningar, snökaos och eftersökning av försvunna personer. Vidare har Försvarsmakten genom Södra militärdistriktet lämnat stöd till Länspolismyndigheten i Västra Götalands län i anslutning till EU-mötet i Göteborg i juni i år.

Regeringen har nyss i avsnittet om helikopterförband konstaterat att stöd till samhället med helikopter har nått en sådan omfattning att det negativt påverkar Försvarsmaktens möjlighet att genomföra sina uppgifter. Regeringen anser att det är *viktigt att skilja mellan*

- Försvarsmaktens uppgift att kunna stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och
- verksamhetsgrenen stöd till samhället.

Det förstnämnda är en uppgift för Försvarsmakten, och den skall genomföras inom ramen för den ordinarie verksamheten. Uppgiften skall dock inte vara dimensionerande för Försvarsmakten.

Det andra är en av de sex verksamhetsgrenar som Försvarsmaktens verksamhet är indelad i. Denna verksamhetsgren rymmer i sig principiellt olika komponenter såsom stöd vid räddningstjänstinsatser, stöd för att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt stöd enligt förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet. Inom ramen för stöd enligt denna förordning lämnas stöd bl.a. till polisen och sjukvården. Här ingår stöd genom nödhelikoptersystemet och annan mer allmän stödverksamhet.

Stöd vid räddningstjänstinsatser lämnas med utgångspunkt i räddningstjänstlagens bestämmelser. Räddningsledaren kan vid en räddningstjänstinsats begära stöd med personal och materiel från bl.a. statliga myndigheter. Myndigheterna är skyldig att bistå. Den hjälpande myndigheten skall i allmänhet svara för sina egna kostnader.

Stöd till samhället grundat på förordningen om militär medverkan i civil verksamhet ger Försvarsmakten möjlighet att lämna stöd till framför allt vissa angelägna ändamål i samhället. Myndigheten skall ta ut avgifter för stöd enligt den förordningen.

Regeringen anser att det av flera skäl är angeläget att med Försvarsmaktens resurser stödja samhället. Samtidigt är det viktigt att detta stöd, om det inte är fråga om stöd vid räddningstjänst eller vid en svår påfrestning på samhället i fred, inte får en omfattning och en inriktning som negativt påverkar Försvarsmaktens möjligheter att lösa de av statsmakterna givna fyra uppgifterna för Försvarsmakten.

Regeringen anser sålunda att det är olämpligt att stödet till samhället med helikopter blivit så omfattande att det begränsar myndighetens möjlighet att genomföra t.ex. den grundläggande förbandsverksamheten. Genom en ändring av regleringsbrevet för Försvarsmakten i juli i år gjorde regeringen det därför möjligt för Försvarsmakten att vidta sådana åtgärder att stödet kan begränsas.

Sammantaget bedömer regeringen att Försvarsmaktens insatser vid större olyckor eller naturhändelser är mycket betydelsefulla ur ett samhällsperspektiv. Likaså är myndighetens transportresurser, bl.a. helikoptrar, en värdefull tillgång för angelägna ändamål.

Internationella insatser

SFOR

Regeringen beslutade i november 1999 att Försvarsmakten under 2000 skulle ställa en väpnad styrka om ca 40 personer till förfogande inom SFOR. Den svenska styrkan, vars främsta uppgift har varit civil-militär samverkan, har ingått i den nordisk-polska bataljonsstridsgruppen. Försvarsmakten ställer under 2001, i enlighet med regeringsbeslut i december 2000, en väpnad styrka

om ca 40 personer till förfogande inom den multilaterala fredsstyrkan SFOR i Bosnien-Hercegovina, för bl.a. civil-militär samverkan.

KFOR

Den internationella fredsstyrkan KFOR har funnits i Kosovo sedan den 11 juni 1999. Styrkan leds av Nato. Sverige har sedan hösten 1999 bidragit med trupp. Under 2000 har Sverige bidragit med ca 800 personer till KFOR. Den svenska styrkan har bl.a. bestått av en mekaniserad skyttbataljon, stabsofficerare vid KFOR:s högkvarter och vid den brittiska brigadstaben, enheter för utbildning i minkännedom (s.k. mine awareness team) samt underrättelse-tjänst.

I mars 2001 meddelade Nato att KFOR-styrkan behövde förstärkas mot bakgrund av händelseutvecklingen i södra Serbien och i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien (FYROM). Regeringen ansåg att Sverige borde bidra till detta och beslutade därför i mars 2001 att Försvarsmakten skulle förstärka det svenska truppbidraget med ett mekaniserat skyttekompani om ca 190 personer. Det kompani som förstärker den bataljon som redan finns på plats är ett av de förband som Sverige har organiserat inom ramen för PARP i fredssamarbetet PFF och som från den 1 januari 2001 är tillgängligt med 30 dagars beredskap. Kompaniet förstärker den svenska bataljonen från maj 2001 och sju månader framåt.

Regeringen beslutade samtidigt att, i enlighet med riksdagens beslut den 21 mars 2001 (bet. 2000/01:UU12, rskr. 2000/01:161), ge den svenska styrkan ett utökat mandat. Beslutet innebär att svensk KFOR-personal skall kunna delta i den fredsfrämjande verksamhet som KFOR kan komma att bedriva även utanför provinsen Kosovos gräns.

Mellan januari och april 2001 utbildades och förbereddes den fjärde svenska bataljonen (KS 04). Bataljonen avlöste KS 03 enligt plan i april 2001.

Unifil

Unifil inrättades den 19 mars 1978 genom säkerhetsrådets antagande av resolutionerna 425 och 426 med mandatet att bekräfta den israeliska urdragningen till 1949 års gräns, återställa internationell fred och säkerhet i södra Libanon och stödja den libanesiska regeringen att effektivt kunna kontrollera området.

Sverige har under perioden juli–december 2000 bidragit med en ammunitions- och minröjningspluton med stödpersonal om ca 45 personer till Unifil.

En förutsättning för den snabba och väl fungerande insatsen var att en färdigutbildad ammunitionsröjningsenhet fanns att tillgå. Ammunitionsröjare hade utbildats för att delta i KFOR-missionen.

UNMEE

Försvarsmakten har sedan november 2000 deltagit med fem stabsofficerare i FN:s insats UNMEE i Etiopien och Eritrea. Försvarsmakten har deltagit i insatsen inom ramen för Shirbrig (The Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations).

UNMEE:s uppgift har bl.a. varit att övervaka eldupphör och omgrupperingar, administrera minröjning och samordna de militära, humanitära och civila insatserna i området. I mitten av maj 2001 avslutade Shirbrigaden, med de svenska stabsofficerarna, sin mission i området.

Sammantaget har under 2000 ca 850 personer deltagit i den fredsfrämjande verksamhet som finansieras från utgiftsområde 6 Totalförsvaret. Utgifterna för detta har uppgått till ca 970 miljoner kronor.

Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Av regeringens sammanfattning av genomförd verksamhet under 2000 och del av 2001 framgår bl.a.:

Materiel

Under 2000 har bl.a. följande *större materielsystem tillförts Försvarmakten*:

- artillerilokaliseringsradarn Arthur (pågående),
- krigsbro 5 (slutlevererat),
- telesystem 9000 (slutlevererat),
- personlig fältutrustning och materiel för mörkerstrid (pågående),
- stridsvagn 121 och 122 med stödutrustning (pågående objektsram),
- brobandvagn 971 (slutlevererat),
- pansarbandvagn 501 (pågående),
- stridsfordon 90 med stödutrustning (pågående objektsram),
- IRV-sikten till robotsystem 56 (pågående),
- strids- och transportbåtar (pågående),
- bevakningsbåt (slutlevererat),
- färdigställande av minröjningsstyrka (två minröjningsfartyg och ett lednings- och underhållsfartyg) för internationella insatser,
- ledningssystem, LS 10, för taktisk ledning av flygstridskrafter (pågående),
- telesystembas för internationella insatser (pågående),
- luftlägesinformationssystem, LuLIS (slutlevererat),
- stridsledningssystem StriC (pågående),
- serieflygplan till FSR 890 med stödutrustning (pågående objektsram),
- JAS 39 Gripen flygplan med stödutrustning (pågående objektsram),
- flygplan Tp102, Gulfstream IV, tillförs statsflyget, (slutlevererat).

Under 2000 har studie- och utvecklingsverksamhet bedrivits inom bl.a. följande områden:

- studier inom Försvarmaktsgemensamt ledningssystem (Ledsyst T) (pågående),

- informationssystem för operativ och taktisk ledning (pågående),
- utveckling av luftvärnsrobotsystem 23 Bamse (pågående),
- vägminröjsystem (pågående),
- materiel till televapenförband (pågående),
- splitterskyddat granatkastarsystem Amos (pågående objektsram),
- måldetekterande artillerigranat Bonus (pågående objektsram),
- artilleridemonstrator (pågående),
- luftberoende maskineri till ubåtssystem (pågående),
- spanings- och eldledningsradar ARTE 740 (pågående objektsram),
- korvett av Visbyklass (pågående objektsram),
- torped 62 (pågående objektsram),
- projektering helikopter 14 samt
- projektering helikopter 15.

Under 2000 har regeringen medgett att Försvarmakten får *beställa följande materielsystem*:

- anskaffning av artillerigranat Bonus,
- anskaffning av luftvärnsrobotsystem 23 Bamse,
- anskaffning av underrättelse- och eldledningsenhet till luftvärnsrobotsystem 77/97 Hawk,
- anskaffning av hjulgående splitterskyddade persontransportfordon,
- fortsatt utveckling av luftberoende maskineri till ubåtssystem,
- serieanskaffning ARTE 740 (pågående objektsram) samt
- anskaffning av spaningskapsel till JAS 39 Gripen (pågående objektsram).

Under *första halvåret 2001* har regeringen medgett att Försvarmakten får beställa följande materielsystem och studier:

- anskaffning av chassier för splitterskyddad granatkastare Amos (pågående objektsram),
- beställning av studie fas 1 avseende Försvarmaktens framtida ledningssystem,
- anskaffning av lätt helikopter (Hkp15) samt
- utveckling av radarjaktroboten Meteor till JAS 39.

Regeringen redovisar genomförd verksamhet inom fastställda objektsramar i bilaga 1 till budgetpropositionen.

Försvarmakten identifierar fortlöpande materielbehovet för den framtida insatsorganisationen. Under 2002 bedöms de nationella skyddsstyrkornas organisation kunna fastställas varvid materielbehov och ytterligare överskott kommer att kunna identifieras. Överflödiga förnödenheter avvecklas kontinuerligt.

Anläggningar

Under året har ombyggnad och anpassning av lokaler i Stockholm skett för Operativa insatsledningens räkning. Flygsäkerhetshöjande åtgärder har vidtagits vid ett stort antal flygbaser, liksom försök med drivmedelsresistent beläggning vid två flygbaser. Ett antal sambandsanläggningar har färdigställts och ett antal tekniska och ekonomiska utredningar har genomförts inför planerade bygg- och flygfältsåtgärder 2001.

Avvecklingen under året har varit mycket omfattande. Bland annat har ett antal förrådsanläggningar, drivmedelsanläggningar, krigsförtöjningsplatser, tunga och lätta kustartillerianläggningar samt ett stort antal flygbaser avvecklats.

Forskning och teknikutveckling

Under 2000 har forskning och teknikutveckling bl.a. inriktats mot:

- spaningsförmåga mot luft-, sjö- och markmål innefattande radarteknik, infrarödteknik, hydroakustik och obemannade plattformar,
- ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå samt
- duellförmåga på det framtida slagfältet: studier i telekrigsteknik, signaturanpassningsteknik, undervattenssteknik, vapenteknik, människa/systeminteraktion samt ballistiska skydd för fordon.

Teknikstudier av generell karaktär i syfte att öka Försvarsmaktens anpassningsförmåga har genomförts.

Robotstrategin

Regeringen redovisar utvecklingen inom det s.k. robotstrategiområdet, vilket omfattar radarjaktroboten Meteor, IR-jaktroboten IRIS-T, luftvärnsrobotsystemet Bamse samt en utveckling av Bamse kallad Bamse DGA (Digital Grupp Antenn).

Regeringen bemyndigade i juni 2000 Försvarets materielverk att förhandla ett avtal om ett s.k. Memorandum of Understanding (MOU) med Storbritannien, Frankrike, Italien, Spanien och Tyskland för utveckling och anskaffning av *radarjaktroboten Meteor* till JAS 39 Gripen. Roboten skall bekämpa luftmål på långa avstånd. Avtalet har hittills undertecknats av Storbritannien, Frankrike och Sverige. Tyskland, Italien och Spanien kommer att underteckna avtalet senare med hänsyn till att respektive lands interna beredningsprocess inte är klar. Avtalet innebär bl.a. att försvarsindustrin i Sverige kommer att delta i utvecklingen av roboten och att JAS 39 Gripen kommer att nyttjas som provplattform. Genom utvecklingen av Meteor får Sverige tillgång till en europeisk robot som på sikt kommer att ge JAS 39 Gripen en ytterligare utvecklad luftförsvarsförmåga.

Sverige deltar också i utvecklingen av en ny *värmemålsökande närstridsrobot IRIS-T* till JAS 39 Gripen. Roboten utvecklas gemensamt med Tyskland, Italien, Grekland, Norge och Kanada. Utvecklingsarbetet bedöms av Försvarsmakten vara klart i slutet av 2002. Regeringen bedömer att IRIS-T

uppnått god projektsäkerhet och att roboten kommer att motsvara av Försvarsmakten ställda krav.

Utvecklingen av *luftvärnsrobotsystemet Bamse* pågår fortfarande. Det är försenat med ungefär två år. Försvarets materielverk studerar för närvarande omfattningen och konsekvenserna av detta.

För att kunna tillgodose bl.a. sjöstridskrafternas behov av ett framtida luftvärnsrobotsystem pågår också ett arbete om möjligheterna att utveckla en ny teknik, s.k. digital gruppantenn teknik (DGA) för Bamsesystemet. Regeringen följer noga projektets utveckling och avser att återkomma till riksdagen då Försvarsmaktens och Försvarets materielverks samlade bedömning av de tekniska förutsättningarna för Bamse och Bamse DGA är klarlagda. Förutsättningarna påverkar den samlade robotstrategin.

Enligt *regeringens uppfattning* är det viktigt för Sverige att behålla och utveckla den inhemska kompetensen inom robotområdet. Genom nationella utvecklings- och seriebeställningar samt internationellt samarbete kan tillgången till sådan kompetens upprätthållas. Regeringen avser att hålla riksdagen informerad om utvecklingen inom robotstrategiområdet.

Internationellt materielsamarbete

Norden

Under 2000 har ramavtalet om nordiskt försvarsmaterielsamarbete från 1994 omarbetats med innebörd att avtalet skall tillämpas också på bilateralt samarbete mellan länderna. I övrigt kvarstår syftet med det omarbetade avtalet att genom samarbete uppnå ekonomiska, tekniska och industriella fördelar för länderna. För närvarande är ett flertal nordiska arbetsgrupper verksamma.

Sedan några år pågår ett samarbete om en gemensam utveckling av ubåtar, det s.k. Vikingprojektet. I januari 2001 ingick Sverige och Danmark ett principavtal om försäljning av ubåten Näcken till Danmark. Under 1999 slöts ett projektavtal mellan länderna i syfte att göra en gemensam anskaffning av standardhelikopter. Försvarsindustrierna i länderna har också ökat sitt samarbete bl.a. inom ammunitionsområdet. Avtalet tar upp tre frågor, nämligen leveranssäkerhet, exportkontroll och s.k. offsetkrav.

Vad gäller exportkontrollen har man inriktat sig på en lösning liknande den Sverige bidragit till att utforma tillsammans med fem andra EU-länder i det s.k. ramavtalet, som nyligen godkänts av riksdagen. Detta innebär fortsatt nationell exportkontroll under respektive lands egna regler.

Regeringen avser att återkomma i höstens försvarsbeslutsproposition med förslag att riksdagen godkänner avtalet.

Europa

Vid försvarsministermötet i Marseille i november 2000 utvidgades medlemskretsen i Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG) till att, förutom Sverige, omfatta även Finland, Polen, Tjeckien, Ungern och Österrike. Inom ramen för WEAG-samarbetet har Sverige vidare undertecknat ett avtal rörande ett forsknings- och teknologisamarbete benämnt European Underta-

kings for Research Organisation, Programmes and Activities (EUROPA). Avtalet EUROPA är ett ramavtal som innehåller övergripande bestämmelser och som förutsätter att särskilda underavtal kommer till stånd som närmare reglerar villkoren för varje samarbetsprojekt.

USA

Vårt samarbete med USA kommer även i fortsättningen, anför regeringen, att ha stor betydelse för vår tekniska utveckling och kompetensuppbyggnad samt materieförsörjning inom försvarsområdet.

Exportstöd

Efter en utredning har verksamheten för Regeringskansliets Koordinerings- och referensgrupp (KRG) utökats. För närvarande finns sammanlagt fem KRG-exportstödsgrupper för olika typer av materiel i syfte att orientera, samordna och prioritera inriktning av den exportfrämjande verksamheten för departement och myndigheter tillsammans med försvarsindustrin.

Försvarsmakten och Försvarets materielverk har i ökad omfattning genomfört exportstödande verksamhet. Särskilt omfattande har stödet varit avseende JAS 39 Gripen, flygburen spaningsradar (FSR 890) och andra spanings-sensorer samt robot 15. Det är regeringens bedömning att regeringens och myndigheternas ansträngningar för att stödja exportverksamheten är av avgörande betydelse för att export av försvarsmateriel skall komma till stånd.

Regeringens bedömning

Materieltillförseln har i allt väsentligt genomförts i enlighet med regeringens inriktning av Försvarsmakten. Förbanden i insatsorganisationen har därmed fått ett viktigt tillskott av modern materiel som bidrar till att ställda krav på operativ förmåga kan uppfyllas.

Avvecklingen av överskottsfornödenheter följer den av regeringen föreslagna inriktningen på ett tillfredsställande sätt.

Genomförd *forskning och teknikutveckling* bedöms ligga väl i linje med ominriktningen av Försvarsmakten.

Regeringen konstaterar att *avvecklingen* av äldre anläggningar har accelererat de senaste åren. Nybyggnadsverksamheten har legat på en fortsatt låg nivå.

Sammantaget har det *nordiska materielsamarbetet* på senare år ökat och fördjupats. Det är enligt regeringens mening viktigt att samarbetet kan fortsätta och ytterligare vidareutvecklas.

Regeringen bedömer att de steg som tagits och tas mot ett *fördjupat samarbete på försvarsmateriel- och försvarsindustriområdet inom Europa och med USA* ligger väl i linje med gällande svenska försvars- och säkerhetspolitiska inriktning.

Enligt regeringens bedömning har Försvarsmaktens och Försvarets materielverks arbete med de exportstödande uppgifterna varit omfattande och gett ett gott stöd för försvarsindustrins exportansträngningar.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har efterlyst en förbättrad resultatredovisning från regeringen. Riksdagen beslutade i maj 1998 om en ny struktur för styrning av Försvarsmakten (prop. 1997/98:83, bet. 1997/98:FöU10, rskr. 1997/98:269). Som följd härav sker resultatredovisningen sedan 1999 i verksamhets- och förmågetermer.

Utskottet ansåg i samband med beredningen av regeringens budgetförslag hösten 2000 (bet. 2000/01:FöU1 s. 37) att den då föreliggande resultatredovisningen var betydligt bättre genomarbetad och sammanhållen än tidigare. Redovisningen borde ändå gå att utveckla vidare. Vad utskottet främst saknade var en *koppling mellan de olika verksamhetsgrenarna och tillhörande kostnader*. En annan förbättring som utskottet ansåg borde komma till stånd var ökade möjligheter att *jämföra resultatutvecklingen* mellan olika år. Det borde t.ex. framgå hur olika förmågor har utvecklats, vilken effekt olika åtgärder har haft för att komma till rätta med tidigare anmälda brister, vilka brister som kvarstår och skälet till detta. Utskottet önskade också en ytterligare *precisering av de ganska allmänna kriterierna för bedömningen av förmågor*.

Utskottet kan nu konstatera att redogörelsen för vilken verksamhet som utförts är detaljerad men ändå överskådlig. Den är i detta avseendet en ytterligare förbättring i jämförelse med föregående år. Kriterierna för att bedöma de skilda förmågorna har utvecklats.

Den föreliggande resultatbedömningen saknar emellertid fortfarande en koppling mellan kostnader och genomförda verksamheter. Det är också svårt att annat än undantagsvis jämföra resultatutvecklingen mellan olika år för de skilda verksamheterna.

Utskottet noterar med tillfredsställelse Regeringskansliets ambitioner att i samverkan med Försvarsmakten ytterligare utveckla spårbarheten för de operativa förmågorna och de strategiska kompetenserna. Utskottet utgår från att regeringen i kommande budgetproposition tar ytterligare steg i utvecklingen av resultatredovisningen till riksdagen.

Utskottet konstaterar att regeringens resultatredovisning för år 2000 innehåller såväl positiva som negativa omdömen. Till de *positiva* hör:

- Sammantaget är Försvarsmaktens förmåga att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna godtagbar.
- Avvecklingen av förband och materiel har i stort kunnat genomföras enligt plan. Av riksdagen beslutade organisatoriska förändringar har genomförts.
- Läget är godtagbart för de operativa lednings- och underhållsförbanden, arméstridskrafterna, marinstridskrafterna och flygstridskrafterna.
- Åtgärderna för att begränsa avgångarna av piloter och flygtekniker har gett resultat.
- Ny materiel har tillförts i betydande omfattning.

- Miljöarbetet fortsätter att utvecklas på en god ambitionsnivå.
- Beredskap har upprätthållits i enlighet med ställda krav.
- Försvarsmakten har genomfört ett stort antal insatser som stöd till samhället.

Till de negativa hör:

- Arméstridskrafternas förband har nått utbildningsmålen endast på grupp- och plutonsnivå samt för vissa förband kompaninivå, vilket gör att officerarnas förmåga att leda större sammansatta förband inte har förbättrats.
- Avgångarna hos yngre högutbildade officerare är så stora att de riskerar att leda till en försämring av Försvarsmaktens kompetens- och åldersprofil.
- Förbandsverksamheten för marinstridskrafterna har fått reduceras kraftigt.
- Läget inom helikopterförbanden är inte godtagbart. Stödet till samhället har i vissa fall blivit dimensionerande och negativt påverkat kärnverksamheten.
- Utbildningen av militära piloter har påverkats negativt av flygskolans flyttning från F 5 till F 10, av osäkerheterna om flygutbildningens framtida lokalisering, av brist på flyglärare och av bristande tillgänglighet för flygplan Sk 60.
- Yrkesofficerarnas kompetensutveckling har inte kunnat genomföras i tillräcklig omfattning.
- Lönebildningen har lett till behov av omplaneringar. Försvarsmakten har inte säkra metoder för att kostnadsberäkna de avtal som ingås.
- Den ekonomiska åtstramningen riskerar att negativt påverka rekryteringen till utlandsstyrkan.
- Andelen totalförsvarspliktiga som fullgör tjänstgöringen har minskat. Avgångarna är nu i genomsnitt 16 % (förra året 13 %).
- Hemvärnets personalstyrka minskar, liksom antalet fullgjorda kontrakt.

Utskottet återkommer med synpunkter på här redovisade problem och brister i samband med behandlingen av regeringens förslag till inriktning av förbandsverksamheten och med anledning av därav avgivna motioner.

Inriktning

Utskottet behandlar i det följande vad regeringen i budgetpropositionen (s. 49–62) har anfört om inriktningen av Försvarsmaktens olika verksamhetsgrenar, nämligen förbandsverksamhet, beredskap, incidentinsatser, stöd till samhället, internationella insatser och materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Utskottet behandlar också därtill hörande motioner avgivna under den allmänna motionstiden, nämligen Fö228 (v) yrkandena 1–3 och 5,

Fö247 (s) samt Fö255 (kd) yrkandena 3 och 4, 7, 8, 14 och 15. Utskottet behandlar härutöver motion Fö4 (m) yrkande 1 som avgivits med anledning av proposition 2001/02:10.

Inriktning av förbandsverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen

- godkänner regeringens förslag (punkt 2) till inriktning för 2002 för förbandsverksamheten,
- avslår motionerna Fö228 (v) yrkandena 1–3, Fö247 (s), Fö255 (kd) yrkandena 3, 4, 7, 8, 14 och 15.

Propositionen

Regeringen föreslår följande inriktning för förbandsverksamheten för 2002.

Förmågan till väpnad strid skall utgöra grunden för förbandsutbildningen. Utbildnings- och övningsverksamheten skall inriktas mot att öka förmågan att verka inom ramen för operativt samordnade insatser. Insatsorganisationens förmåga att samordna operativ och taktisk verksamhet, att genomföra integrerade insatser och att samverka med civila delar av totalförsvaret skall ökas.

Förmågan att genomföra internationella insatser med förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall utvecklas. Förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall därför prioriteras i utvecklings-, utbildnings- och övningsmanhang. Utbildningen av värnpliktiga skall även beakta behovet av rekrytering till internationella insatser.

Verksamheten skall bedrivas så att utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar sker samordnat inom Försvarmakten.

Regeringen föreslår att riksdagen *godkänner* förslaget till inriktning för 2002 för förbandsverksamheten.

I sina *skäl för förslagen* betonar regeringen att förmågan till väpnad strid även innebär att det skapas en grund för förmågan att lösa uppgifterna territoriell integritet, stöd till samhället i fredstid och för förmågan att lösa uppgiften internationella insatser.

Den begränsade värnpliktsvolymen har tillsammans med värnpliktsavgångarna medfört att få övningar med fullt bemannade insatsförband av kompanis och bataljons storlek genomförts. Regeringen anser det därför angeläget att utbildnings- och övningsverksamheten inriktas mot att öka förmågan att verka i operativt samordnade insatser och att regelbundet genomföra övningar i högre förband så att nödvändig kompetens i officersutbildningen säkerställs.

Utvecklingen mot det nätverksbaserade försvaret bör enligt regeringens uppfattning återspeglas bl.a. i förbandsutbildningen.

Operativa lednings- och underhållsförband

År 2002 kommer att präglas av den pågående omstruktureringen av Försvarsmaktens ledningsorganisation respektive Försvarsmaktens underhållstjänst och stödverksamhet. Enligt riksdagens beslut våren 2001 skall Operativa insatsledningen med operationsledningen och de armé-, marin- respektive flygtaktiska kommandona lokaliseras till Täby/Näsby park. Verksamheten skall påbörjas där under 2002 och inriktningen är att hela Operativa insatsledningen skall vara lokaliserad till Täby/Näsby park före utgången av 2004.

Inriktningen av de operativa lednings- och underhållsförbanden i övrigt för 2002 och översiktligt för 2003–2004 innebär i huvudsak följande. Formerna för det militära försvarets ledning skall fortsätta att utvecklas.

Utbildning och övning av ledningsorganisationen skall inriktas mot att öka förmågan till internationell samverkan och samverkan mellan olika stridskrafter.

Under 2002 skall nya förbandstyper som operativ sambandsbataljon och operativt försörjningskompani utvecklas. Den 1 januari 2002 skall den nya organisationen för Försvarsmaktens underhållstjänst och stödverksamhet inrättas varvid de tre underhållsregementena, Försvarsmaktens flygverkstäder, Försvarsmaktens underhållscentrum, Muskö örlogsvarv och Militära servicekontoret skall läggas ned. Förberedelserna för att utveckla IT-säkerhetsförband och ny telekrigbataljon skall fortsätta för att kunna organiseras under perioden 2003 till 2005.

Det är av stor vikt att spel- och övningsverksamheten inom lednings- och underhållsorganisationen successivt ökas i syfte att upprätthålla och utveckla kompetensen att leda högre förbandsnivåer. Spel- och övningsverksamheten bör bl.a. omfatta ledning av insatsstyrkor sammansatta från de olika stridskrafterna och kompletta underhållssystem där Operativa insatsledningen samverkar med Försvarsmaktens underhållstjänst och stödverksamhet.

Arméstridskrafter

Det är enligt regeringens uppfattning angeläget att avvecklingen av krigsförband försättes enligt planerna för att vara genomförd till 2004. Samtidigt skall organiseringen av ett antal nya förbandstyper fortsätta, bl.a. en divisionsundererrättelsebataljon, tre säkerhetsbataljoner, två jägarbataljoner samt ett NBC-insatsförband. Dessa skall vara organiserade och operativa 2004. Vidare skall de förband som anmälts till internationella styrkeregister fortsatt utvecklas.

Utvecklingen av hemvärnet bör enligt regeringens mening fortsätta för att bli en integrerad och väsentlig del av de nationella skyddsstyrkorna.

När det gäller arméstridskrafternas förbandsutbildning anser regeringen att de operativt rörliga förbanden bör prioriteras före övriga förband. Särskild vikt bör läggas vid utbildningen av förband som kan nyttjas vid såväl nationella som internationella insatser. Regeringen anser att ambitionen bör vara att regelbundet genomföra övningar i högre förband.

I fråga om materiell förnyelse planeras följande. Under 2002 kommer ytterligare stridsfordon 90, Leopard-stridsvagnar, pansarbandvagnar och artillerilokaliseringsradar att tillföras Försvarsmakten. Vidare kommer splitterskyddade persontransportfordon (Sisu) och normfordon att tillföras organisationen. Normfordonen består av både personbilar och lastbilar varav ett antal är utrustade med min- och splitterskydd. Dessa avses bl.a. användas i den internationella verksamheten. Den splitterskyddade granatkastaren Amos kommer att utvecklas vidare.

Under förutsättning att utbildningsnivån vid förbanden medger det, med hänsyn till den begränsade verksamheten under 2001, bör slutövningar för arméns grundutbildningsomgång genomföras våren 2002.

Marinstridskrafter

Regeringen anser att det är viktigt att den planerade övningsverksamheten i princip genomförs med bibehållen ambitionsnivå under 2002. Vidare anser regeringen att ambitionen bör kvarstå att i närtid kunna genomföra en större tillämpad övning på nationell nivå med sammansatta styrkor.

Under 2002 bör förbandsutbildningen i högre förband inriktas mot förmåga att verka inom ramen för operativt samordnade insatser samt mot att förbanden skall utvecklas mot en hög operativ rörlighet samt förmåga att uppträda från tillfällig basering. Vidare anser regeringen att förbandsverksamheten bör inriktas mot att kunna fungera inom incidentberedskap och beredskap för sjöräddning.

Marinstridskrafterna skall under 2002 kunna medverka i det vidgade Östersjösamarbetet. Regeringen anser det därför angeläget att minröjningsoperationerna och utbildning av de baltiska marinstridskrafterna i baltiska farvatten fortsätter.

Utvecklingen av marinstridskrafterna bör också inriktas mot att ge de typförband som anmälts till internationella styrkeregister en internationell förmåga.

Enligt regeringen är det vidare viktigt att fortsätta utvärderingen av förbandsverksamheten och hur denna är kopplad till förmågan. Försvarsmaktens alltjämt redovisade begränsningar av förmåga till sjöminering samt förmågan att ingripa mot främmande undervattensverksamhet bör därför uppmärksammas även fortsättningsvis. I detta hänseende anser regeringen det rimligt att kunskap om sjöminering bör bevaras så att förmågan till kvalificerad minröjning inte nedgår.

Den första korvetten av Visbyklass kommer att genomföra provturer. Vidare kommer fortsatta leveranser av torped 62 och stridsbåt 90 att genomföras. Studier inför utvecklingen av nytt torped-, min- och sensorsystem (TMS) påbörjas. Därutöver planeras leverans av förserieexemplar av spanings- och eldledningsradarn ARTE 740 och svävare till amfibiekåren. Korvetterna av Stockholmsklass och minröjningsfartyg av Landsortsklass avses halvtidsmoderniseras, och halvtidsmodernisering av minfartyget Carlskrona har påbör-

jats. Dessutom kommer utvecklingen av luftberoende ubåtsmaskineri att fortsätta liksom utvecklingen av det nordiska ubåtsprojektet Viking.

Flygstridskrafter

Regeringen anser att utbildningen av JAS 39-förband bör prioriteras inom flygstridskrafternas förbandsutbildning. Ombeväpningen till JAS 39 Gripen-systemet bör fortsätta i enlighet med Försvarmaktens planering så att ytterligare två Gripendivisioner kan organiseras 2002. Den internationella förmågan genom de inrättade snabbinsatsstyrkorna med AJS 37 och Tp 84 bör vidmakthållas. Den nya organisationen för flygbasbataljoner – flygbasbataljon 04 – är under uppbyggnad, och inriktningen är att åtta bataljoner skall organiseras med början innevarande år. Fyra bataljoner bör vara fullt operativa 2004 och samtliga åtta två år senare.

I fråga om den materiella förnyelsen anser regeringen att ytterligare flygplan JAS 39 Gripen inom beslutad ram, liksom det flygburna FSR 890-systemet och stridsledningscentraler, bör tillföras Försvarmakten under 2002. Det taktiska radiosystemet TARAS bör utvecklas vidare och ett försvarmaktsgemensamt igenkänningssystem, IK/ID-system, bör projekteras.

Helikopterförband

Den nya helikopterorganisationen med två krigsförband i insatsorganisationen, en helikopterbataljon med markoperativ inriktning och en bataljon med sjöoperativ inriktning, har börjat organiseras. Det är enligt regeringen angeläget att förbandsutbildningen under 2002 koncentreras på övning och utbildning i den nya organisationsstrukturen och så långt möjligt med ny materiel.

Under perioden 2001–2009 kommer huvuddelen av de nuvarande helikoptrarna/systemen att avvecklas. Omsättningen har inletts genom att regeringen i maj 2001 medgav att Försvarmakten fick anskaffa lätta helikoptrar, helikopter 15. Helikoptrarna kommer att levereras under åren 2002–2007. Inriktningen är vidare att en medeltung helikopter, helikopter 14, skall anskaffas genom en gemensam nordisk anskaffning. Dessa helikoptrar skall levereras under åren 2003–2009.

Regeringen konstaterar att helikopterverksamheten har omstrukturerats under flera år. Detta har inneburit vissa negativa konsekvenser. Helikopterförbanden genomför ett omfattande stöd till samhället inom ramen för avtalet med Sjöfartsverket om beredskap för räddningstjänst och avtalet med Västerbottens läns landsting om sjuktransporter. Som regeringen har utvecklat i det föregående i resultatredovisningen om stöd till samhället anser regeringen att detta stöd med helikopterresurser bör begränsas. Regeringen anser att de nya helikopterbataljonerna, när de organiseras och helikoptermaterielen omsätts de kommande åren, skall satsa sina resurser på att utbilda och öva i den nya organisationen. Denna verksamhet måste enligt regeringen prioriteras före stödet till samhället med helikopterresurser.

Underrättelsetjänst

Utvecklingen i omvärlden bör följas och förslag lämnas om beredskapshöjningar och andra åtgärder för att möta hot mot landet som kan uppstå genom förändringar i det säkerhetspolitiska läget. Stöd bör också lämnas med underrättelser för planering och genomförande av internationella insatser.

Totalförsvarspliktig personal

Under 2002 bör Försvarsmakten inrikta utbildningen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt mot ca 15 350 inryckande. Regeringen avser att i försvarsbeslutspropositionen återkomma till riksdagen i frågor som rör mönstring, utbildning och förbättrade förmåner m.m. för totalförsvarspliktiga.

Frivillig försvarsverksamhet

Under 2002 skall Försvarsmakten fortsätta att stödja och bistå de frivilliga försvarsorganisationerna så att deras verksamhet bidrar till att vidmakthålla en stark försvarsvilja.

Miljöarbete

Regeringen anser att försvarssektorns övergripande miljöarbete även fortsättningsvis bör grundas på den gemensamma Nordisk Agenda 21 för försvarssektorn. En annan betydelsefull utgångspunkt för miljöarbetet är sektorsansvaret för ekologiskt hållbar utveckling inom försvarssektorn som regeringen fastställt för Försvarsmakten.

Under 2002 bör Försvarsmakten fortsätta avvecklingen av användningen av ämnen som bryter ned ozonskiktet. Vidare bör kretslopps- och försiktighetsprinciperna tillämpas i ökad omfattning vid utvecklingen och anskaffningen av materiel. Arbetet med att begränsa effekterna av skott- och flygbuller bör fortsätta.

Enligt regeringen är det angeläget att kompetensen inom miljöområdet breddas och fördjupas ytterligare.

Slutligen anser regeringen att det internationella försvarsmiljösamarbetet är viktigt.

Grundorganisationen

Regeringen noterar att avvecklingen av organisationsenheter och andra enheter inom grundorganisationen i allt väsentligt kommer att vara genomförd vid utgången av 2001 såsom var planerat. Ett undantag är dock omlokaliseringen av Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet (SWEDINT) från Södertälje/Almnäs till Upplands-Bro/Kungsängen. SWEDINT bedöms kunna vara installerat i Kungsängen först under tredje kvartalet 2003. Försvarsmakten har anmält till regeringen att det har krävts en analys av det totala behovet

av fastigheter vid garnisonen i Kungsängen. Detta har lett till att projekteringen av lokaler m.m. för SWEDINT i Kungsängen har försenats. I motsats till myndighetens tidigare bedömning anser Försvarmakten numera att flyttningen av SWEDINT inte bör genomföras successivt utan vid ett tillfälle.

Regeringen anser att det är viktigt att omlokaliseringen av SWEDINT genomförs snarast och på ett sådant sätt att verksamheten inte påverkas negativt samt till så låga kostnader som möjligt.

En betydelsefull del i omstruktureringen av armétridskrafterna var att koncentrera specialtruppernas verksamhet till endast en ort för respektive trupper. Detta skulle kompletteras med utbildnings- och övningsmöjligheter i Norrland för att säkerställa förmågan för förbanden att strida i subarktiskt klimat. Specialtruppernas förband i Boden, dvs. Norrlands artilleribataljon, Norrlands luftvärnsbataljon, Norrlands ingenjörbataljon och Norrlands signalbataljon, är nu underställda chefen för Norrbottens regemente (I 19). Denne lyder i sin tur under chefen för respektive specialtrupperregemente när det gäller funktionsutbildning, personalförsörjning och uppföljning för de nämnda bataljonerna. Motsvarande förhållande gäller i Östersund för Norrlands trängbataljon, chefen för Jämtlands fältjägarregemente (I 5) och chefen för Göta trängregemente (T 2). Regeringen anser att denna lokalisering och struktur, förutom Norrlandsutbildning, också ger goda möjligheter till samövning i större förband och funktioner.

Frågan om lokalisering av den militära flygutbildningen bereds av Regeringskansliet i samverkan med Försvarmakten. Regeringens inriktning är att beslut om lokalisering av den militära flygutbildningen skall kunna fattas före årsskiftet 2001/02. När det gäller samverkan mellan civil och militär flygutbildning har regeringen uppdragit åt Försvarmakten och Lunds universitet att senast den 1 mars 2002 redovisa ett underlag i enlighet med vad som angetts i propositionen.

Regeringen anser att grundorganisationen därför bör inriktas mot att uppnå balans mellan uppgifter och resurser i de olika verksamheterna, utveckla och fullfölja Försvarmaktens underhållstjänst och stödverksamhet, utveckla det militära skolsystemet och utveckla kompetens genom att fokusera på kärnverksamheten inom respektive område. Regeringen återkommer till riksdagen när det gäller frågor om grundorganisationens utveckling.

Anställd personal

Personalförsörjningsutredningen överlämnade sitt betänkande (SOU 2001:23) Personal för ett nytt försvar i februari 2001. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen återkommer i försvarsbeslutspropositionen med en redovisning av betänkandet och regeringens ställningstagande till förslagen, framför allt med en samlad syn på Försvarmaktens personalförsörjning.

I december 2000 överlämnade *Riksdagens revisorer* en informationsrapport (2000/01:1) Försvarmaktens personalförsörjning. Enligt rapporten är kompetensflykten från Försvarmakten mycket oroande. Granskningen visar

att det är fel kategori officerare som lämnar Försvarsmakten. Enligt rapporten har Försvarsmakten vidare haft svårt att kvantifiera hur stor personalbristen är i förhållande till den nya organisationen. Inför riksdagens beslut våren 2000 missbedömde Försvarsmakten behovet av yrkesofficerare och civilanställda i Försvarsmakten. Försvarsmakten har underskattat betydelsen av att följa upp hur avvecklingen av personal fortlöper.

Riksdagens revisorer har också uttalat sig om Försvarsmaktens arbetsgivarroll och ansett att det finns en rad faktorer som talar för att Försvarsmakten har svårt att hävda myndighetens intressen gentemot officerarnas intressen.

I mars 2001 överlämnade *Riksrevisionsverket* för regeringens kännedom rapporten *Avveckling av officerare och kompetensförsörjningsläget inom Försvarsmakten (RRV 2001:7)*. Riksrevisionsverket erinrar om att det vid tidigare granskningar pekats på Försvarsmaktens svagheter när det gäller att hävda verksamhetsintresset i samband med lönebildningen och tillämpningen av löneavtalen. Även i denna rapport har Riksrevisionsverket funnit att Försvarsmakten brustit i sin arbetsgivarroll. Rapporten visar på brister i Försvarsmaktens högkvarters sammanhållande styrning av förbanden. Budgeterade personalavvecklingskostnader för 2000 har överskridits.

Försvarsmakten har anfört att myndigheten genomför den största förändringen för det svenska försvaret i modern tid. Därtill skall avsevärda personalreduceringar genomföras. Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket har enligt Försvarsmakten i många stycken på ett bra sätt fångat upp den utmaning som en så genomgripande förändring innebär. I båda rapporterna har, enligt Försvarsmakten, befogad kritik riktats mot myndigheten. Sammantaget sägs rapporterna i allt väsentligt visa sådant som Försvarsmakten redan känner till och vidtar åtgärder för att lösa. Däremot anser Försvarsmakten att kompetensbristen inom vissa områden är oroande.

Regeringen konstaterar att de personella konsekvenserna av Försvarsmaktens omstrukturering är betydande och att problemen inte kunnat förutses. Mycket av det som angetts i rapporterna har Försvarsmakten redan åtgärdat eller avser att åtgärda. Merparten av problemen har också behandlats av Personalförsörjningsutredningen. Även om utredningens förslag är av långsiktig karaktär bedömer regeringen att delar av förslagen kan ge effekt redan under 2002. Regeringen återkommer i personalfrågor i försvarsbeslutspropositionen.

Motionerna

Även om det ekonomiska utfallet av verksamheten på Försvarsmaktens olika anslag sammantaget hållits inom ramen, anför *Kristdemokraterna* i sin *kommittémotion Fö255* av Åke Carnerö m.fl., så har besparingarna till följd av överskridandena på förbandsverksamheten lett till omfattande neddragningar av verksamheten innevarande år. Detta riskerar att urholka Försvarsmaktens förmåga i olika avseenden. Motionärerna anser därför att det allvarliga överskridandet på anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. måste leda till en *översyn av den ekonomiska styrningen och uppföljningen* i syfte att skapa stabilitet i den framtida verksamheten (*yrkande 3*).

I samma motion anförs att vi måste ha en betryggande försvarsförmåga för att kunna möta både närtida hot mot vårt land och framtida hot vid omvärldsförändringar. Motionärerna föreslår att de *krav på grundläggande försvarsförmåga och grundberedskap* som beslutades av riksdagen i mars 2000 (bet. 1999/2000:FöU2) skall ligga fast (*yrkande 4*).

Motionärerna anför vidare att förmågan till väpnad strid och utnyttjande av förband i behovsammansatta styrkor är den verksamhet som Försvarsmaktens resurser skall kraftsamlas till. Detta kräver god samverkansförmåga. *Övningsverksamheten bör därför samordnas* så att förbandsverksamheten alltmer kan inriktas mot övningar av operativt sammansatta insatsstyrkor (*yrkande 7*).

Övningsverksamheten anser motionärerna vara helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal och därmed för Försvarsmaktens anpassningsförmåga. Motionärerna vill därför betona betydelsen av en *grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet* (*yrkande 8*).

Motionärerna konstaterar att helikopterförbandens förmåga inte har ökat jämfört med förra året. Eftersom helikopterförbanden är viktiga måste fortsätta åtgärder vidtas som *säkerställer helikopterförbandens fältduglighet* samt tillgängligheten på helikoptrar (*yrkande 14*).

I samma motion hänvisas till riksdagens beslut våren 2001 (bet. 2000/01:FöU9) och att utskottet i anslutning härtill uttalade sig om betydelsen av att den nya underhållsorganisationen leder till effektivitetsvinster. Motionärerna anser därför att *tydliga krav på bl.a. redovisningssystem och faktureringsrutiner bör fastställas* för Försvarsmaktens underhållstjänst och stödverksamhet (*yrkande 15*).

I *Vänsterpartiets kommittémotion Fö228* av Berit Jóhannesson m.fl. konstateras att Sverige har spelat en viktig roll i arbetet för ett förbud mot antipersonella minor. Sverige har också en stor kunskap och kapacitet inom området. För att säkerställa en fortsatt utveckling inom detta område föreslår motionärerna att Försvarsmakten inom förbandsverksamhet, fredsfrämjande verksamhet och materielanskaffning *prioriterar verksamheter för minröjning* (*yrkande 1*).

I samma motion hänvisar motionärerna till att regeringen i propositionen (s. 5) anför att stödet till samhället med Försvarsmaktens helikopterresurser bör begränsas. Motionärerna delar inte regeringens syn i frågan. Dels anser de att de förutsättningar som fanns när beslutet fattades har ändrats radikalt, dels anser de att de resurser som Försvarsmakten disponerar även fortsättningsvis bör utnyttjas till stöd för det civila samhället. Enligt motionärerna bör *helikopterverksamheten förstärkas* för att dels klara de uppdrag man har i sin försvarsmaktsroll, dels kunna hålla en hög beredskap gentemot samhället via de avtal som finns med t.ex. Sjöfartsverket. Motionärerna föreslår motionärerna en utredning som dels skall redovisa vilka resurser som behöver tillföras för att Försvarsmakten även fortsättningsvis skall kunna bemanna fem räddningsbaser, dels skall granska förutsättningarna för att helikopterförban-

den även fortsättningsvis kan medverka i ambulanshelikopterverksamheten (*yrkande 2*).

Motionärerna anför vidare att det sedan flera år finns planer på att bygga en *ny hangar vid Göteborg/Säve*. Den nya hangaren är planerad att sambrukas med Polisen och den helikopterambulansverksamhet som genomförs enligt avtal med Västra Götalands län. Enligt motionärerna diskuterar nu Försvarsmakten reparation av den gamla hangaren. Detta anser motionärerna inte vara någon bra lösning, framför allt inte på lång sikt. Resurser behöver därför avdelas för investering i en ny hangar och kostnaden för denna åtgärd föreslås täckas genom omfördelning inom anslaget 6:1 Förbandsverksamhet (*yrkande 3*).

I *motion Fö247 (s)* av Lena Sandlin-Hedman m.fl. anser motionärerna att de ca 3 000 människor, svenskar, finnar och ryssar, som stupade i slagen vid Sävar och Ratan år 1809 bör *hedras genom* att deras namn dokumenteras och publiceras vid *ett nationalmonument* där slagen stod. Kostnaden uppskattar motionärerna till mellan 100 000 och 150 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i det föregående i sin resultatbedömning anmält att Försvarsmakten under det gångna året nått utbildningsmålen endast på lägre förbandsnivåer. Till följd av uteblivna övningstillfällen i högre förband har det inte funnits förutsättningar för att utveckla officerarnas kompetens att leda större förband i komplexa stridssituationer. Förbanden har därmed inte kunnat förbättra sin förmåga i önskvärd omfattning sedan föregående år. En fortsatt sådan utveckling får allvarliga konsekvenser för Försvarsmaktens förmåga.

Utskottet understöder därför regeringens ambitioner att *öka övningsverksamheten* och ansluter sig till den av regeringen föreslagna inriktningen för förbandsverksamheten. Förbanden bör sålunda genom regelbundna övningar ges förutsättningar för att förbättra sin förmåga att verka inom ramen för samordnade insatser i högre förband. Den nya lednings- och underhållsorganisationen bör så snart som möjligt få möjlighet att verka i sina roller. De operativt rörliga förbanden bör prioriteras före övriga förband. Det är vidare viktigt att fortsätta utvärderingen av förbandsverksamhetens resultat och hur detta påverkar förbandens förmåga i olika avseenden.

Utskottet kan i här aktuella frågor inte se några avgörande skillnader i förhållande till vad som anförs i *kommittémotion Fö255 (kd)*, de yrkanden som rör grundläggande försvarsförmåga och grundberedskap (*yrkande 4*), samordnad övningsverksamhet (*yrkande 7*) och grundläggande kontinuerlig förbandsverksamhet (*yrkande 8*). Utskottet bedömer att dessa yrkanden i huvudsak bör bli tillgodosedda med den av regeringen föreslagna inriktningen, varför yrkandena avstyrks.

Regeringen anger i propositionen att Försvarsmakten under 2002 bör inrikta *värnpliktsutbildningen* mot 15 350 inryckande. Utskottet ifrågasätter om detta är tillräckligt för att kunna förbandsomsätta den krigsorganisation som

enligt det senaste försvarsbeslutet skall personalförsörjas med 4–5 års förbandsomsättningstid. Utskottet återkommer till denna fråga i betänkande 2001/02:FöU2 Försvarsbeslut för 2002–2004.

Försvarsmaktens *helikopterverksamhet* har omorganiserats under de senaste åren och en omfattande omstrukturering pågår. Organisationen i såväl fred som krig reduceras. Merparten av helikoptersystemen skall omsättas. Ett av dessa, helikopter 3, har avvecklats utan att något nytt system tagits i bruk. Avvecklingen av helikoptersystem 5 har inletts. Regeringen har nyligen medgett beställning av dels 18 st medeltunga helikopter 14 och 20 st lätta helikopter 15. Dessa avses successivt tillföras organisationen under perioden 2005–2010. Med nuvarande inriktning kommer det framtida antalet helikoptrar att bli färre än det är för närvarande.

Regeringen anförde i propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30) att den del av dåvarande Göta helikopterbataljon som fanns vid Säve borde finnas kvar t.o.m. år 2003 för att undvika omlokaliseringar av det äldre helikopterbeståndet med åtföljande investeringar. Detta föranledde utskottet att påpeka (bet. 1999/2000:FöU2 s. 162) att det ansåg att omsättningen av gamla helikoptrar och anskaffningen av nya *inte* innebär att tidpunkten 2003 nu behöver preciseras som en bortre gräns vad avser helikoptrar för Försvarsmaktens eget behov på Säve. Riksdagen gjorde ett tillkännagivande till regeringen med denna innebörd.

Utskottet vill vidare erinra om att det vid tre tidigare tillfällen (bet. 1994/95:FöU4, 1996/97:FöU1 och 1997/98:FöU1) betonat behovet av en räddningsberedskap i norra Sverige.

Regeringen har i sin resultatbedömning konstaterat att det under flera år har varit problem med tillgängligheten inom helikopterverksamheten. De organisatoriska förändringarna liksom tekniska och personalanknutna orsaker har bidragit till denna. Trots ett antal vidtagna åtgärder är läget ännu inte godtagbart. Utskottet anser situationen vara allvarlig och ansluter sig till regeringens uppfattning att förbandsutbildningen under 2002 bör koncentreras till utbildning och övning i den nya helikopterorganisationen. Fortsatta åtgärder måste sålunda vidtas för att öka tillgängligheten för helikopterförbanden. Stödet till samhället med Försvarsmaktens helikopterresurser är angeläget men måste dessvärre i den nu rådande situationen komma i andra hand. Utskottet kan därför biträda regeringens inriktning i denna del. Utskottet anser att denna inriktning i huvudsak överensstämmer med vad som föreslås i kommittémotion Fö255 (kd) yrkande 14. Yrkandet avstyrks därför.

Utskottet utgår från att Försvarsmakten ökar sitt stöd till samhället med helikopterresurser i den takt som resurser och förbättrad tillgänglighet medger. Någon särskild utredning, som föreslås i kommittémotion Fö228 (v), om vilka resurser som behöver tillföras Försvarsmakten för att den även fortsättningsvis skall kunna bemanna fem räddningsbaser erfordras därmed inte. Utskottet avstyrker därför yrkande 2 i nämnda motion.

När det gäller frågan om en *helikopterhangar vid Säve* har utskottet erfarit att Försvarsmakten mot bakgrund av den besvärliga ekonomiska situationen

innevarande år har reviderat sin plan att bygga för helikopterverksamheten. Inriktningen är nu att endast vidta de renoveringsåtgärder som är nödvändiga. Utskottet anförde nyligen (bet. 2000/01:FöU10) att det bör ankomma på ansvariga myndigheter, inte på riksdagen, att besluta om var enskilda helikoptrar skall baseras för att uppfylla kravet på beredskap m.m. Utskottet gör nu ingen annan bedömning och anser att motsvarande förhållningssätt även gäller för investering i en helikopterhangar. Utskottet avstyrker därför *yrkande 3* i nämnda motion.

Försvarsmakten har under 2000 *överförbrukat anslaget för förbandsverksamhet*. Det ekonomiska läget har under det första halvåret varit fortsatt ansträngt, vilket lett till att förbandsverksamheten har måst reduceras. En betydande orsak till problemen är Försvarsmaktens bristande kontroll över lönebildning och lönekostnader, vilket såväl Riksdagens revisorer som Riksrevisionsverket och Ekonomistyrningsverket konstaterat i rapporter. Utskottet har vid tidigare tillfällen (bet. 1997/98:FöU11 och 1998/99:FöU1) uppmärksammat frågan om lönebildningen inom Försvarsmakten och att Försvarsmakten måste förstärka sin arbetsgivarroll. Det är ytterst angeläget att den totala lönebildningen sker inom tillgängliga resurser så att den inte framtvingar sådana omplaneringsbehov som varit aktuella det senaste året. Liksom regeringen anser utskottet att Försvarsmakten måste skapa säkra metoder för kostnadsberäkningar, ekonomiredovisning och ekonomistyrning. Försvarsmakten måste vidare vidta nödvändiga åtgärder för att myndighetsledningens lönepolicy skall genomsyra den lokala lönebildningen. Utskottet anser att vad som här har anförts ligger väl i linje med *yrkande 3 i kommittémotion Fö255 (kd)* om en översyn av den ekonomiska styrningen och uppföljningen i Försvarsmakten. Yrkanet bör bli tillgodosett, varför det avstyrks av utskottet.

Utskottet utgår vidare, i likhet med motionärerna i nyss nämnda motion, från att det i den nya underhållsorganisationen ställs tydliga krav på bl.a. *redovisningssystem och faktureringsrutiner (yrkande 15)*. Motionsyrkanet behöver därför inte bifallas.

Vänsterpartiet förordar i *kommittémotion Fö228* att Försvarsmakten inom förbandsverksamheten, den fredsfrämjande verksamheten och materielanskaffningen *prioriterar minröjning*. Yrkanet som berör flera inriktningsområden behandlas här samlat av utskottet.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen med tillfredsställelse noterat att Sverige under senare år höjt sin profil när det gäller minröjning. Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum har inrättats i Eksjö och avsatta medel för skilda åtgärder inom minröjningsområdet har höjts väsentligt. Det internationella samarbetet har utökats, bl.a. i syfte att utveckla metoder m.m. för humanitär minröjning. Försvarsmakten har i det senaste regleringsbrevet av regeringen bl.a. ålagt att fortsätta utvecklingen av ammunitions- och minröjningsförmågan för fredsfrämjande och humanitära insatser och också att i vissa delar öka denna förmåga. Utskottet ser därför för närvarande inte något behov av ett uttalande från riksdagen om ytterligare prioritering av minröjningsverksamheten. *Motion Fö228 (v) yrkande 1* avstyrks därför.

Utskottet känner sympati för den i *motion Fö247 (s)* framförda idén om ett *nationalmonument* som med namn hedrar dem som dog i slagen vid Sävar och Ratan 1809. Utskottet anser emellertid att denna åtgärd kan genomföras utan något särskilt uttalande från riksdagen och att den relativt ringa kostnaden, av motionärerna uppskattad till 100 000–150 000 kr, kan bestridas under myndighetsanslaget eller med insamlade medel. Utskottet avstyrker därför motionen.

Utskottet föreslår sammanfattningsvis att riksdagen *godkänner regeringens förslag* till inriktning av förbandsverksamheten och att samtliga *motionsyrkanden avslås*.

Inriktning av beredskap

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 5) till inriktning för 2002 för beredskap.

Propositionen

Regeringen föreslår att Försvarsmakten skall ha en sådan förmåga att beredskap kan upprätthållas inom de tidsramar som regeringen beslutat.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för beredskap.

Regeringen bedömer att Sverige bör kunna delta i fredsfrämjande insatser med de resurser, förband och tidskrav som har anmälts till internationella styrkeregister. Sverige bör kunna bidra med förbandsenheter från såväl armé-, marin- som flygstridskrafterna.

I skälen för sina förslag och sin bedömning anför regeringen bl.a. följande.

Grundberedskap

Nationell beredskap

Resurser ur grundorganisationen jämte delar ur insatsorganisationen skall ha beredskap för att möta de hot som kortsiktigt kan uppstå i rådande omvärldsläge. Försvarsmakten skall ha beredskap för att på kort sikt (högst ett år efter regeringsbeslut) kunna utveckla förmåga

- till skyddsåtgärder som medför att samhället kan motstå bekämpning av samhällsfunktioner och infrastruktur och
- att möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade lufrörliga insatsstyrkor.

Beredskap för ingripande mot kränkningar av svenskt territorium skall finnas med kraftsamling till tider och områden där risken för kränkningar är som störst.

Beredskapsstyrkor

Försvarsmakten skall upprätthålla en sådan beredskap som framgår av ett hemligt regeringsbeslut den 30 mars 2000.

Beredskap för internationella insatser

De förbandstyper och den förmåga som utvecklas inom ramen för PARP har varit utgångspunkt för Sveriges anmälan till såväl EU:s krishanteringsförmåga som till FN:s, Nordcaps och Shirbrigs styrkeregister.

Sammantaget innebär detta att Sverige under 2002 skall ha förmåga att efter beslut kunna delta med följande resurser och förband i internationella insatser:

- ledningsresurs/stabsofficerare (40 st där personal för civil-militär samverkan ingår),
- två mekaniserade infanteribataljoner (varav en för närvarande är insatt i Kosovo),
- ingenjörkompani med ammunitions- och minröjningsförmåga,
- sjöminröjningsförband,
- spaningsflygförband AJS 37 Viggen samt
- transportflygförband.

Ledningsresursen, sjöminröjningsförbandet, spaningsflygförbandet samt transportflygförbandet har beredskap för att 30 dagar efter regeringsbeslut kunna transporteras till ett insatsområde. Övriga förband har 90 dagars beredskap. Sverige har för närvarande en bataljon insatt i Kosovo. Den andra bataljonen har 90 dagars beredskap förutom ett kompani som under 2001 års början hade 30 dagars beredskap (snabbinsatsförmåga).

Regeringen avser att återkomma till riksdagen i försvarsbeslutspropositionen beträffande Försvarsmaktens fortsatta internationalisering.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Det är enligt regeringens bedömning angeläget att Försvarsmakten höjer ambitionerna när det gäller att bedöma risker dels inför, under och efter internationella insatser, dels vid skydd mot NBC- och toxikologiska hot under insats. Förmågan att övervaka och detektera miljö- och hälsofarliga ämnen bör vara särskilt god vid förband i internationell tjänst.

Incidentberedskap

Inriktningen under 2002 är att Försvarsmakten skall kunna upptäcka, identifiera, avvisa och dokumentera kränkningar av territoriet i enlighet med förordningen (1982:756) om Försvarsmaktens ingripande vid kränkningar av Sveriges territorium i fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordningen).

Beredskap för stöd till samhället

Regeringen anser att Försvarsmaktens insatsberedskap skall dimensioneras främst för behovet att kunna hävda territoriell integritet och försvara landet mot väpnat angrepp. Detta innebär att det finns delar av förband och funktioner med resurser ur grundorganisationen som är omedelbart tillgängliga för att kunna möta de nämnda situationerna. Denna insatsberedskap inrymmer också en beredskap för att kunna samverka med civila myndigheter och ställa resurser till förfogande vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 1998 (prop. 1997/98:84, bet. 1997/98:FöU11, rskr. 1997/98:116) om ett nytt övergripande beredskapsbehov för Försvarsmakten. Utskottet utgick i det sammanhanget från att regeringen årligen till riksdagen beskriver beredskapen och redovisar beredskapslägets betydelse.

Regeringen återkom till frågan ett år senare (prop. 1998/99:74) och anförde därvid bl.a. att Sverige måste ha en ständig beredskap för att kunna möta och avvisa kränkningar av Sveriges territorium och begränsade hot som skulle kunna riktas mot oss i syfte att utöva påtryckningar. Utskottet kommenterade detta (bet. 1998/99:FöU5 s. 31) med att det utgick från att regeringen i de årliga budgetförslagen tydligt redovisar beredskapsläget, eventuella brister i detta i förhållande till beslutade beredskapsmål samt härav föranledda förslag till riksdagen.

Utskottet har med anledning av terrorattackerna i USA den 11 september begärt och fått redovisningar av företrädare från Försvarsmakten och Rikspolisstyrelsen över vidtagna beredskapsåtgärder. Dessa genomgångar visade enligt utskottets mening på vissa problem i det nuvarande beredskapssystemet, bl.a. på bristande flexibilitet samt att det finns beslutssituationer som behöver studeras och olika aktörers befogenheter i dessa situationer klaras ut. Skall exempelvis Försvarsmakten kunna ingripa mot terroristattacker så saknas nu konstitutionellt stöd för detta.

Utskottet har erfärit att Regeringskansliet har initierat ett arbete med att se över beredskapssystemet och det regelverk som är knutet till detta, bl.a. mot bakgrund av de nya hoten. Utskottet utgår från att regeringen orienterar riksdagen om resultatet av detta arbete och ger erforderliga förslag till beslut. Utskottet återkommer till denna fråga i samband övervägandena om en helhetssyn på ledning som följd av proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret.

Utskottet har i övrigt ingen erinran mot vad regeringen anförut och föreslår att riksdagen *godkänner* förslaget till inriktning för 2002 för beredskap.

Inriktning av incidentinsatser

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 3) till inriktning för 2002 för incidentinsatser.

Propositionen

Regeringen föreslår att Försvarsmakten skall upptäcka, ingripa mot och avvisa varje form av kränkning av svenskt territorium för att hävda rikets territoriella integritet i luften, till sjöss och på marken.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för incidentinsatser.

I *skälen för sitt förslag* anför regeringen att det är av stor vikt att Sverige som nation hävdar sitt territorium i enlighet med de möjligheter som folkrätten ger.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har ingen erinran mot vad regeringen anför och föreslår att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för incidentinsatser.

Inriktning för stöd till samhället

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag (punkt 4) till inriktning för 2002 för stöd till samhället.

Propositionen

Regeringen föreslår att Försvarsmakten, vid sidan av att medverka i räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), skall bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och därvid kunna samverka med andra myndigheter och kunna ställa resurser till förfogande.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för stöd till samhället.

I *skälen för sitt förslag* anför regeringen bl.a. följande.

Det är angeläget att samhällets resurser kan utnyttjas på ett effektivt och rationellt sätt. Försvarsmakten har många resurser, anskaffade för krigsorganisationen, som kan användas även för andra angelägna ändamål i samhället. Där så är möjligt och det inte påverkar Försvarsmaktens grundläggande verksamhet negativt bör resurserna utnyttjas gemensamt.

Försvarsmakten skall kunna bistå vid räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen (1986:1102). Myndigheten har också som en av sina uppgifter att kunna stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Försvars-

makten skall därvid kunna samverka med andra myndigheter och kunna ställa resurser till förfogande.

Härutöver kan Försvarsmakten med stöd av förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet lämna stöd i övrigt i skilda situationer.

Regeringen anser att Försvarsmakten bör fördjupa samverkan med anledning av de överenskommelser som träffats med myndigheter som har ett särskilt ansvar om en svår påfrestning skulle inträffa. Sådana överenskommelser finns med Statens strålskyddsinstitut och Affärsverket svenska kraftnät. Försvarsmakten bör verka för att liknande överenskommelser kan träffas med ansvariga myndigheter.

I sin redovisning till regeringen har Försvarsmakten pekat på att de största problemen när det gäller stöd till samhället i olika avseenden hänger samman med de olika principer för ledning som gäller inom Försvarsmakten och andra myndigheter och kommuner. Försvarsmakten anser att ansträngningarna bör fortsätta för att upprätta effektiva strukturer för samverkan som överbryggat detta problem. Regeringen delar denna uppfattning.

Härutöver vill regeringen erinra om utredningen om översyn av Försvarsmaktens stöd till andra myndigheter m.m. (dir. 2000:87). Utredningen skall se över de bestämmelser som gäller för Försvarsmaktens stöd till samhället i fred. I uppdraget ingår att lämna förslag till den författningsreglering som behövs för att uppnå ett klarare och mer entydigt regelsystem. Inriktningen skall vara att öka Försvarsmaktens möjligheter att bistå andra myndigheter. Utredningen skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 1 november 2001.

Regeringen erinrar avslutningsvis om att Försvarsmakten kan ställa resurser till en annan myndighets förfogande i enlighet med regeringens direktiv. Exempel på sådana resurser är flygplan för Försvarets radioanstalt och samordning av vissa resurser med Kustbevakningen. Enligt regeringen är det viktigt att beakta att Försvarsmakten i allt väsentligt skall dimensioneras och utnyttjas mot sina egna behov för att kunna lösa de uppgifter statsmakterna har beslutat om. I de fall Försvarsmaktens resurser kan utnyttjas ytterligare bör särskilda avtal eller överenskommelser träffas. De resurser som kan komma i fråga är främst fartyg, flygplan, helikoptrar, sensorsystem för sjöövervakning och personal.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att Försvarsmaktens möjligheter att med trupp stödja samhället inte är en beredskapsfråga utan är beroende av hur många värnpliktiga som för tillfället utbildas. Möjligheterna varierar därmed över året och är lägst under sommarmånaderna. Härtill kommer möjligheterna att på frivillig bas inkalla hemvärn. Med detta sagt har utskottet ingen erinran mot vad regeringen anfört och föreslår att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för stöd till samhället.

Inriktning av internationella insatser

Propositionen

Regeringen bedömer att inriktning för internationella insatser bör vara följande. Sverige bör i nuvarande omvärldsläge fortsatt bidra med en bataljon till den multinationella fredsstyrkan KFOR (Kosovo Force) och fortsatt ställa resurser till SFOR:s (Stabilisation Force) förfogande i Bosnien-Hercegovina.

I skälen till sin bedömning framhåller regeringen bl.a. följande. Läget på västra Balkan är fortsatt instabilt. För att förhindra ytterligare spridning och förnyade våldsbrott är fortsatt internationellt engagemang nödvändigt och i detta bör Sverige delta.

FN:s resolution 1244 antogs den 10 juni 1999 och innebär att närvaron av en multinationell fredsstyrka i Kosovo kommer att fortsätta, om inte Säkerhetsrådet beslutar annorlunda.

Under en sju månadersperiod 2001 har den svenska KFOR-styrkan efter förfrågan från Nato temporärt utökats med ca 190 personer. Regeringen anser att Sverige under 2002 bör ställa resurser motsvarande en bataljon till KFOR:s förfogande.

Mandatet för SFOR-styrkan i Bosnien-Hercegovina gäller för närvarande till den 21 juni 2002.

SFOR-styrkans utformning påverkas av de breda uppgifter som åläggs den på grund av att situationen i Bosnien-Hercegovina alltjämt präglas av en stor oförutsägbarhet. Regeringen bedömer att den rådande situationen kräver förband med inriktning mot bl.a. civil-militär samverkan och underrättelse-tjänst. Regeringen anser att det nuvarande svenska truppbidraget omfattande ca 40 personer för bl.a. civil-militär samverkan är ändamålsenligt. Under 2002 bör Sverige ställa motsvarande resurser till SFOR:s förfogande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning om behovet av att ställa militära resurser till förfogande inom ramen för de multinationella fredsstyrkorna KFOR och SFOR. Utskottet kan samtidigt konstatera att vår uthållighet och vår handlingsfrihet att ställa ytterligare marktrupp till förfogande är mycket begränsade. Detta är såväl ett finansiellt problem som en fråga om begränsad tillgång på personal.

Inriktning av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen

- godkänner regeringens förslag (punkt 6) till inriktning för 2002 för materiel, anläggningar samt för forskning och teknikutveckling och

- avslår motionerna Fö4 (m) yrkande 1, Fö228 (v) yrkande 5 och Fö251 (m).

Propositionen

Regeringen föreslår följande inriktning för 2002 för materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Materieförsörjningen skall tillgodose aktuella beredskapskrav samt operativa behov och kompetenser. Materiel som inte passar i det långsiktiga kravet på operativ förmåga och kompetenser skall avvecklas skyndsamt.

Materieförsörjningen skall utvecklas så att

- kopplingen mellan forskning, teknikutveckling, studieverksamhet och materielanskaffning tydliggörs,
- ökad vikt läggs vid materielanskaffningens tidiga faser,
- anskaffningen av materiel planeras i kortare serier,
- handlingsfriheten i planeringen ökar,
- tillgång till strategisk kompetens säkerställs,
- möjligheterna att genomföra anpassningsåtgärder ökar samt
- miljöaspekterna beaktas i enlighet med de av regeringen beslutade riktlinjerna för miljöanpassad försörjning med försvarsmateriel.

Forskning och teknikutveckling skall inriktas mot att vara ett viktigt instrument för utvecklingen av Försvarsmaktens anpassningsförmåga. Kopplingen mellan forskning och teknikutveckling, studieverksamheten och framtagandet av nya krigsförband inom Försvarsmakten skall utvecklas.

Försvarsmaktens planering för försörjning med materiel respektive forskning och teknikutveckling skall gemensamt tillgodose behovet av strategisk kompetens.

Anläggningsförsörjningen skall inriktas mot en ökad flexibilitet för att kunna utgöra en integrerad del av Försvarsmaktens förmåga att kunna anpassas mot de nya hot och risker som kan uppstå i framtiden.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för materiel, anläggningar samt för forskning och teknikutveckling.

I sina *skäl för förslagen* framhåller regeringen bl.a. följande.

Materieförsörjning samt forskning och teknikutveckling

Inriktningen av Försvarsmaktens långsiktiga försörjning med materiel samt forskning och teknikutveckling behandlas i regeringens kommande försvarsbeslutsproposition.

Den materiella utvecklingen skall svara mot aktuella och framtida krav på stridskrafternas utveckling.

Förutom de krav som ställs på beredskap, operativ förmåga i olika avseenden och kompetenser måste även kraven på tillgång till strategiska kompetenser beaktas vid inriktning och planering av den framtida materieförsörjningen och inriktningen av forskning och teknikutveckling (FoT).

Ett viktigt inslag i forskning och teknikutveckling utgörs av s.k. demonstratorer.

Utvecklingen av ledningssystemets tekniska delar (Ledsyst T) har påbörjats och kommer att genomföras i form av studier, en stegvis utveckling med bl.a. utnyttjande av simulatorer och en anpassning av forsknings- och teknologiförsörjningen. Regeringen bedömer att Försvarsmaktens sammantagna operativa förmåga förbättras genom en sådan utveckling. Regeringen avser särskilt att följa utvecklingen av ledningssystemets tekniska delar som utgör grunden för det framtida nätverksbaserade försvaret.

Föreslagen inriktning innebär att Försvarsmakten under 2002 bl.a. planeras få leveranser av följande större materielsystem: måldetekterande artillerigranat (Bonus), stridsfordon 90, stridsvagn 121/122 Leopard, torped 62, ARTE 740, FSR 890, JAS 39 Gripen, artillerilokaliseringsradar (Arthur), stridsbåt 90 och stridsledningscentraler (StriC).

Anläggningar

Anläggningsförsörjningen skall inriktas mot en ökad flexibilitet för att kunna utgöra en integrerad del av Försvarsmaktens förmåga att kunna anpassas mot de nya hot och risker som kan uppstå i framtiden.

Avveckling av anläggningar efter tidigare fattade försvarsbeslut skall vara avslutad under 2002.

Motionerna

I Moderata samlingspartiets *kommittémotion Fö4 (m)* av Henrik Landerholm understryks att effekterna av de besparingar som Försvarsmakten i år tvingas till är stora. De värnpliktiga ges en ofullständig utbildning och officersutbildningen reduceras. Hemvärnet sätts på sparlåga. De rörliga kostnaderna för flygverksamheten minskas med upp till 50 %. Omskolningen till JAS 39 Gripen försenas kraftigt. Detta sker vid sidan av och skall därmed adderas till de problem som skapas av riksdagsmajoritetens felaktiga beslut om framtidens flygvapenorganisation.

I ett läge där försvaret tvingas till dessa besparingar är det enligt moderaterna utmanande att fortsätta med stora investeringar. Därför bör ännu ej genomförda omlokaliseringar som innebär *stora investeringar snarast avbrytas*. Motionärerna exemplifierar med SWEDINT:s flyttning till Kungsängen, den samlade lokaliseringen av den operativa insatsledningen och den koncentrerade lokaliseringen av helikopterflottiljen till Malmen. Den grundläggande inriktningen bör vara att undersöka i det befintliga beståndet av fastigheter var det finns tillgängliga och ändamålsenliga lokaler som kan utnyttjas för försvarsändamål (*yrkande 1*).

I *kommittémotion Fö228 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. hänvisas till att Vänsterpartiet vid flera tillfällen tidigare föreslagit att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp för att se över icke levererade beställningar i syfte att behovsan-

passa materielköpen (*yrkande 5*). Beställningen av JAS 39 Gripen sägs vara det mest uppenbara exemplet på detta.

I *motion Fö251 (m)* av Roy Hansson och Björn Leivik påpekas att Försvarsmakten har seriebeställt ett litet antal enheter av luftvärnsrobotsystemet 23 Bamse (RBS 23) och att dessa skall utgöra en s.k. teknikdemonstrator. Motionärerna anser, bl.a. mot bakgrund av terroristattacken den 11 september i år, att det är angeläget att öka antalet enheter RBS 23 och att dessa enheter organiseras i krigsförband så att minst en bataljon kan verka över hela landet.

Utskottets ställningstagande

Anskaffning av materiel

Riksdagens beslut våren 2000 (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168) om en flerårig utveckling av försvaret innefattade en långsiktig inriktning för försörjning med materiel och anläggningar. Med utgångspunkt från detta beslut föreslår regeringen nu en inriktning för materiel- och anläggningsförsörjningen samt av teknikutvecklingen för 2002. Regeringen föreslår i proposition 2001/02:10 Det nya försvaret en ny långsiktig inriktning för det militära försvarets materieförsörjning och forskning. Utskottet återkommer till dessa förslag i särskild ordning.

Vänsterpartiet återkommer i *kommittémotion Fö228 (v) yrkande 5* till ett flera gånger tidigare, senast hösten 2000, framfört krav om att behovsanpassa materielköpen och *omförhandla ännu inte levererade beställningar*, främst av JAS 39 Gripen. Utskottet har utförligt redogjort (bet. 1999/2000:FöU2 s. 177) för förhandlingsläge och vidtagna åtgärder och konstaterade då att det utifrån gällande avtal mellan staten och försvarsindustrin inte finns några förutsättningar för staten att med ekonomiskt godtagbart resultat ytterligare omförhandla JAS Gripen eller andra större materielkontrakt. Utskottet gör nu samma bedömning. Härutöver kan utskottet konstatera att regeringen i proposition 2001/00:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret begär riksdagens bemyndigande att i exportstödjande syfte få överlåta eller upplåta materiel som på lång sikt inte behövs för Försvarsmaktens operativa förmåga. Regeringen anför i sammanhanget att 40 flygplan JAS 39 Gripen ur delserierna 1 och 2 inte kommer att behövas och därför skulle kunna säljas eller hyras ut till utländska kunder. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

I *motion Fö251 (m)* föreslås att *luftvärnsrobotsystemet Bamse* skall anskaffas i ett större antal än det som förutsätts i teknikdemonstratorprogrammet.

Utvecklingen pågår ännu av Bamse. Utskottet har erfarit att projektet hittills är försenat två år till följd av tekniska problem. Vidare prövas möjligheterna att i systemet integrera ny teknik i s.k. digitala gruppantenner (Bamse DGA). Regeringen har sagt sig ha för avsikt att återkomma till riksdagen när de tekniska förutsättningarna för Bamse och Bamse DGA har klarlagts. Utskottet ser det då inte som rimligt att riksdagen nu skulle uttala sig för en utökad anskaffning av Bamse. Motionen avstyrks därför.

Utskottet föreslår sammanfattningsvis att riksdagen dels *godkänner* regeringens förslag till inriktning för 2002 för materiel, anläggningar samt för forskning och teknikutveckling, dels *avslår* motionerna Fö228 (v) yrkande 5 och Fö251 (m).

Anskaffning av anläggningar

I kommittémotion Fö4 (m) förordas *stopp för omlokaliseringar och en inriktning som innebär att det befintliga fastighetsbeståndet utnyttjas*. Motionärerna exemplifierar med investeringar som bör omprövas. Utskottet anser för sin del att fastighetsinvesteringar inte kan ses isolerat. Inför ett investeringsbeslut behöver en totalbedömning göras som utöver kostnaderna för den aktuella investeringen också beaktar personalkostnader, personalförsörjning, värnpliktsresor, förändrad materielhantering m.m. Utskottet utgår från att regeringen och Försvarsmakten har gjort, och gör, sådana totalbedömningar beträffande de investeringar som motionärerna kritiserar.

Utskottet har erfarit att *SWEDINT* i dag är en solitär utan egen rekrytering. Verksamheten har för liten omfattning för att den skall vara kostnadseffektiv när det gäller rekrytering av personal, materielhantering, transporter, förplägnad m.m. Vid en sådan helhetsbedömning är det sålunda fördelaktigt att flytta *SWEDINT* till Kungsängen och lämna anläggningen i Almnäs.

Utskottet har vidare erfarit att kostnaderna för *helikopterflottiljens lokalisering* blir i stort sett desamma oavsett var flottiljen lokaliseras, eftersom investeringarna är knutna till bytet av helikoptertyp.

När det gäller den *operativa insatsledningens (OPIL:s) lokalisering* hänvisar utskottet till sin bedömning i betänkande 2001/02:FöU2 Försvarsbeslut för 2002–2004. Utskottet ser det sålunda inte som ett krav att *OPIL* måste lokaliseras samlat.

Mot bakgrund av det anförda *avstyrker* utskottet *kommittémotion Fö4 (m) yrkande 1*.

Budgetförslag

Utskottet behandlar i det följande vad regeringen i budgetpropositionen (s. 62–66) har anfört om anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Utskottet behandlar även i anslutning härtill avgivna motioner under den allmänna motionstiden nämligen Fö202 (m), Fö205 (kd), Fö244 (fp), Fö251 (m), Fö255 (kd) yrkande 16, Fö257 (kd), Fö274 (m) yrkandena 3–7 samt två motioner avgivna med anledning av proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret, nämligen Fö3 (m) yrkande 2 och Fö17 (m) yrkande 4.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen

- godkänner regeringens förslag (punkt 7) till investeringsplan för Försvarmakten för perioden 2002–2004,
- bemyndigar regeringen att i fråga om anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling medge beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar tillsammans uppgår till högst 79 400 000 000 kr (punkt 8),
- godkänner regeringens förslag (punkt 27 i denna del) till anslag för 2002 för 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling) och
- avslår motionerna Fö202 (m), Fö205 (kd), Fö244 (fp), Fö255 (kd) yrkande 16, Fö257 (kd) i denna del, Fö274 (m) yrkandena 3–7, Fö3 (m) yrkande 2 och Fö17 (m) yrkande 4.

Propositionen

Regeringen har vid beräkningen av anslagen tagit hänsyn till såväl försvarsbeslutspropositionen (prop. 2001/02:10) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret som propositionen (prop. 2001/02:11) Bättre villkor för totalförsvarspliktiga.

Regeringen föreslår i propositionen *ett samlat anslag för förbandsverksamhet och beredskap samt fredsfrämjande truppinsatser* för att skapa en större flexibilitet i planeringen och användningen av resurser när avvägningar skall göras mellan internationella insatser och övrig verksamhet. Regeringen har för 2002 för fredsfrämjande truppinsatser beräknat ca 1,2 miljarder kronor under det nya anslaget.

Anslag 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tabell Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	21 092 679	Anslagskredit	-646 930
2001	Anslag	20 523 617 ¹	Utgiftsprognos	19 717 339
2002	Förslag	20 338 658		
2003	Beräknat	21 450 110 ³		
2004	Beräknat	21 853 365 ⁴		

¹ Varav 784 700 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2001 och 472 063 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2002.

³ Motsvarar 20 931 705 tkr i 2002 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 20 931 705 tkr i 2002 års prisnivå.

Anslaget omfattar verksamheterna *förbandsverksamhet, incidentinsatser, stöd till samhället, beredskap* samt den *fredsfrämjande verksamhet* med trupp utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av regeringen. Under anslaget beräknas belopp för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet, liksom för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet, Försvarsmaktens stöd till Estland, Lettland och Litauen samt avveckling av materiel.

Regeringen anför att de utgifter som t.o.m. 2001 beräknats under anslagen 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. och 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser fr.o.m. 2002 har beräknats under ett anslag.

Regeringen har beräknat anslaget enligt följande.

Tabell Härledning av nivån 2002–2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001¹	20 523 617	20 523 617	20 523 617
Förändring till följd av:			
Lägre ram	-3 555 730	-13 678	-13 678
Omställningsbidrag	3 000 000	-	-
Övriga beslut	-419 763	-419 763	-419 763
Pris- och löneomräkning	504 324	1 022 724	1 425 979
Överföring	286 210	337 210	337 210
Summa förändring	-184 959	926 493	1 329 748
Förslag/beräknat anslag	20 338 658	21 450 110	21 853 365

¹ Inklusivt förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2002. Beloppet avser en sammanslagning av de tidigare anslagen 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. och 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser.

Anslag 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tabell 3.4 Anslagsutveckling*Tusental kronor*

2000	Utfall	21 019 835	Anslagssparande	1 131 753
2001	Anslag	22 227 833 ¹	Utgiftsprognos	21 264 000
2002	Förslag	21 257 071		
2003	Beräknat	19 230 529 ²		
2004	Beräknat	18 664 207 ³		

¹ Inklusivt en minskning med 787 000 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2001 och en minskning med 300 000 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2002.

² Motsvarar 18 689 185 tkr i 2002 års prisnivå.

³ Motsvarar 17 718 044 tkr i 2002 års prisnivå.

Anslaget omfattar *utveckling, anskaffning, vidmakthållande, vidareutveckling och avveckling av materiel* (inklusive materielavvecklingen vid underhållsregementen), *anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anslagsfinansierade anläggningar* samt *forskning och teknikutveckling*. Anslaget används också för finansiering av kostnader hos Försvarets materielverk och en stor del av Totalförsvarets forskningsinstituts kostnader för det nationella flygtekniska forskningsprogrammet samt för det s.k. Baltstödet.

Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet.

Anslagsutfallet för 2000 innebar ett anslagssparande om ca 1 130 miljoner kronor. Under 2001 beräknas det utgående anslagssparandet öka ytterligare, för att under 2002 börja förbrukas.

Investeringsplan

Regeringen redovisar följande investeringsplan för Försvarmakten för perioden 2002–2004.

Tabell Investeringsplan*Miljoner kronor*

	Prognos 2001	Budget 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004
Materiel	20 191 000	20 062 201	18 017 384	17 518 902
Anläggningar	175 000	240 514	249 341	171 960
Forskning och teknik- utveckling	898 000	954 356	963 804	973 345
Summa investeringar	21 264 000	21 257 071	19 230 529	18 664 207
Anslag	21 264 000	21 257 071	19 230 529	18 664 207
Summa finansiering	21 264 000	21 257 071	19 230 529	18 664 207

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarmakten för perioden 2002–2004.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen beräknar behovet av bemyndigande för ekonomiska åtaganden enligt följande tabell.

Tabell Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2000	Prognos 2001	Beräknat 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004-
Utestående åtaganden vid årets början	73 825 100	73 617 300	80 668 034	-	-
Nya åtaganden	22 175 600	26 162 300	21 242 219	-	-
Infriade åtaganden	-22 383 400	-21 847 000	-22 557 934	-19 556 144	-59 796 175
Utestående åtaganden vid årets slut	73 617 300	77 932 600	79 352 319	-	-
Erhållet/före- slaget be- myndigande	76 521 452	77 936 125	79 400 000	-	-

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* medge beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar tillsammans uppgår till högst 79 400 000 000 kr.

Regeringen har beräknat anslaget enligt följande.

Tabell Härledning av nivån 2002–2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001¹	22 227 833	22 227 833	22 227 833
Förändring till följd av:			
Materieförskjutning	-878 206	-878 206	-878 206
Lägre ram	-354 868	-3 896 920	-3 896 920
Omställningsbidrag	-	971 850 ²	-
Övriga fattade beslut	-	-	-
Pris- och löneomräkning	700 071	1 237 246	1 642 774
Överföring	-437 759	-431 274	-431 274
Summa förändring	-970 762	-2 997 304	-3 563 626
Förslag/beräknat anslag	21 257 071	19 230 529	18 664 207

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2002.

² Motsvarar 1 000 mkr i 2003 års prismetri.

Motionerna

Anslagsstrukturen

I *Folkpartiets kommittémotion Fö244* av Runar Patriksson och Eva Flyborg avvisas förslaget om ett *samlat anslag* för förbandsverksamhet och beredskap och fredsfrämjande truppinsatser. Enligt motionärerna är det viktigt att det tydligt går att utläsa vad de internationella truppinsatserna kostar. Fyra skäl anförs för detta, bl.a. att det från demokratiska utgångspunkter är nödvändigt att riksdagen och svenska medborgare enkelt skall kunna utläsa vad en så pass prioriterad och omfattande uppgift som de internationella insatserna kostar.

Vänsterpartiet ställer sig i *kommittémotion Fö228* av Berit Jóhannesson m.fl. bakom regeringens förslag om ett samlat anslag. Motionärerna anser emellertid, utan att föreslå något riksdagsbeslut, att det inte skall finnas möjlighet att omfördela medel inom anslaget utan riksdagens godkännande.

Kristdemokraterna framhåller i sin *kommittémotion Fö255* av Åke Carnerö m.fl. att kostnaden för den svenska ambitionsnivån att uthålligt personalförsörja förband vid internationella insatser kan uppskattas till mellan 1,5 och 2,0 miljarder kronor. Härvid förutsätts att insatsen omfattar ca 1 500 personer och under kortare perioder ca 2 000 personer. Erforderliga medel för fredsfrämjande insatser bör därför på sikt finnas tillgängliga. Motionärerna anser det därför viktigt att regeringen tydligt i budgetpropositionen under Utgiftsområde 6 Totalförsvaret redovisar fördelningen inom det nya anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. så att det klart framgår *hur stor del av anslaget som är beräknat för fredsfrämjande truppinsatser (yrkande 16)*.

I *Moderaternas kommittémotion Fö274* av Henrik Landerholm m.fl. förs ett resonemang om behovet av att inför det kommande försvarsbeslutet förändra den försvarspolitiska beslutsprocessen. I anslutning till detta resonemang konstaterar motionärerna att det är riksdagen som beslutar om uppgifter, organisation och beredskap samt investeringar. Ett förband som bedriver förbandsverksamhet, gör insatser vid incidenter och lämnar stöd till samhället måste, för att kunna göra allt detta, hålla en viss beredskap. Skall denna beredskap kunna hållas måste, säger motionärerna, förbandet underhållas. Det blir då entydigt att kombinationerna av de olika verksamheterna, kravet på beredskap, slitage samt förbandets beslutade livslängd styr hur mycket det kostar. Mot bakgrund härav föreslår motionärerna vad de anser vara en mer logisk och entydig uppdelning av anslagsstrukturen, nämligen:

6:1 Driftanslag, uppdelat i tre anslagsposter:

- 6:1 a: Ledning
- Ledning av Försvarsmakten, operativ ledning av landets försvar, under rättelse och säkerhetsledning, uppföljning och inspektion av pågående verksamhet, framtida utveckling av taktik, försvarsförmågor och försvarsmateriel samt utbildning av officerare.
- 6:1 b: Operativa insatsförband

- Förbandsverksamhet, incidentinsatser, stöd till samhället och beredskap samt underhåll och vidmakthållande av alla ingående förband. Detta gäller även förband som utbildas och upprätthåller beredskap för internationella truppinsatser.
- 6:1 c: Distriktsförband
- Förbandsverksamhet, incidentinsatser, stöd till samhället och beredskap, underhåll och vidmakthållande av ingående förband samt FORGUS och försvarets fastigheter.
- 6:2 Investeringar
- Personal- och materielinvesteringar samt forskning och utveckling (utbildning av anställd personal samt utveckling och anskaffning av ny materiel, nya förband, utveckling och försök).

Motionärerna föreslår att riksdagen beslutar om *förändrade anslagsbe- teckningar och innehåll* i enlighet med vad som här har anförts (*yrkande 3*).

I anslutning härtill avvisas regeringens inriktning att *anslaget Fredsfräm- jande truppinsatser (6:2) skall slås samman med anslaget för Förbandsverk- samhet (6:1) (yrkande 4)*. Motionärerna anser att anslaget ”Fredsfrämjande truppinsatser” skall *utformas som ett beredskapsanslag* och föras från utgifts- område 6, Totalförsvaret, till utgiftsområde 7, Fredsfrämjande verksamhet (*yrkande 5*). Anslaget skall omfatta alla kostnader (förbandsverksamhet, stöd och beredskap samt underhåll och vidmakthållande av alla ingående förband) som uppstår av den verksamhet som påbörjas när den av regeringen beslutade insatsen påbörjas. Anslaget bör stå till regeringens disposition och utnyttjas således först i samband med att insatsen påbörjas.

Motionärerna återkommer till frågan i *kommittémotion Fö3 (m)* av Henrik Landerholm m.fl. med anledning av proposition 2001/02:10 Fortsatt föränd- ring av totalförsvaret. Motionärerna förordar att planeringen – såväl på 10–15 års sikt som under försvarsbeslutets treårsperiod – särskiljs från den årliga budgeteringen. *Riksdagens beslut* bör därför *delas upp i två delar (yrkande 2)*:

- Beslut om beredskap, uppgifter och förmåga i den befintliga organisat- ionen.
- Beslut som omfattar kommande investeringar och andra långsiktiga bindningar inklusive kostnader för avveckling.

Anslagsbeloppen

Med utgångspunkt i den i *Moderaternas kommittémotion Fö274* föreslagna förändrade anslagsstrukturen föreslås i samma motion *förändrade anslagsbe- lopp*, nämligen

- att utöver regeringens förslag öka (det nya) anslaget 6:1 Operativa insats- förband med 6 332 875 000 kr år 2002 (förslag 6),

- att (det nya anslaget) 6:2 Investeringar uppförs till 16 957 071 000 kr (förslag 7).

I *Kristdemokraternas kommittémotion Fö257* av Åke Carnerö m.fl. anförs att ominriktningen från ett invasionsförsvar till en insatsorganisation med hög kompetens, kvalitet och flexibilitet kräver en förstärkning av utbildnings- och övningsverksamheten. Motionärerna påpekar att Försvarsmaktens anpassningsförmåga ligger bl.a. i övningsverksamheten som är helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal. I motionen föreslås därför att 500 miljoner kronor utöver regeringens förslag år 2002 avsätts till förstärkt förbandsverksamhet under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser. Denna ökade satsning föreslås finansieras genom att anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling år 2002 reduceras med 1 000 miljoner kronor som skall återläggas år 2003.

Ersättning till värnpliktiga

I två motioner förordas att *ersättningen till värnpliktiga* höjs. I *motion Fö202 (m)* av Rolf Gunnarsson föreslås en höjning till 70 kr/dag och att regeringen kommer med förslag till riksdagen om en höjning också av utryckningsbidraget.

I *motion Fö205 (kd)* av Amanda Agestav och Magnus Jacobsson föreslås att dagersättningen höjs till 100 kr.

I *motion Fö17 (m)* av Roy Hansson anser motionären att de av regeringen förutsatta förbättringarna av totalförsvarspliktigas förmåner i allt väsentligt är välgrundade, men innebär *övergångsörättvisor*. De som nu gör sin tjänstgöring missgynnas. Motionären föreslår därför att riksdagen beslutar att de föreslagna övergångsreglerna ändras, så att de som fullgör sin totalförsvarstjänstgöring just nu kommer i en bättre ställning (*yrkande 4*).

Utskottets ställningstagande

Anslagsstrukturen

Regeringen föreslår i propositionen *ett* anlag för förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser. För de fredsfrämjande truppinsatserna under 2002 har regeringen beräknat 1,2 miljarder kronor.

Såväl Moderaterna som Folkpartiet avvisar i sina respektive kommittémotioner *Fö274 (m) yrkande 4* och *Fö244 (fp)* en sammanslagning av de tidigare anslagen 6:1 Förbandsverksamhet och 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser. Moderaterna föreslår också, i *yrkande 5*, att anslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser används som ett beredskapsanslag och förs till utgiftsområde 7 Fredsfrämjande verksamhet.

Utskottet ansluter sig till regeringens uppfattning att *ett* anslag för förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser ger större flexibilitet i planeringen och användningen av resurserna än vid den tidigare

ordningen med två anslag. Information om vilka insatser som planeras för fredsfrämjande truppinsatser och vilka kostnader som budgeteras härför bör riksdagen självfallet få men detta kan ske utan att redovisningen sker under ett särskilt anslag. Handlingsregler för hur anslaget får utnyttjas kan regeringen meddela, vilket Vänsterpartiet utan att lämna förslag till riksdagen har anfört behov av i kommittémotion *Fö288 (v)*. Utskottet *avstyrker* därför här nämnda motionsyrkanden.

Det nyss anförda innebär att yrkandet i kommittémotion *Fö255 (kd)* om en särredovisning av budgeterade kostnader för internationella insatser blir tillgodosett. Utskottet *avstyrker* därför yrkande 16 i nämnda motion.

Moderaterna föreslår dessutom, i nyss nämnda *kommittémotion Fö274 (m) yrkande 3*, en helt ny anslagsstruktur med ett driftsanslag uppdelat i tre poster och ett investeringsanslag. I en annan kommittémotion, *Fö3 (m) yrkande 2*, föreslås vidare att den årliga budgetberedningen skiljs från planeringen och investeringarna på tre års sikt och längre samt att riksdagens beslut därför delas upp i två delar. *Inte heller dessa förslag är utskottet berett att tillstyrka.*

Beräkning av anslagsbeloppen

Regeringen redovisar i propositionen sin beräkning av anslagsbeloppen för 2002 för anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Regeringen utgår härvid från den inriktning som beskrivits och föreslagits för den verksamhet som finansieras under respektive anslag.

Utskottet har i det föregående behandlat denna inriktning och föreslagit att riksdagen med bifall till propositionen godkänner inriktningen för förbandsverksamhet, beredskap, incidentinsatser, stöd till samhället, materiel- och anläggningsanskaffning samt forskning och teknikutveckling. Utskottet har i huvudsak inte haft någon erinran mot regeringens bedömning av inriktningen för fredsfrämjande truppinsatser. Utskottet har nyss avvisat de motionsvis framförda förslagen till en annan anslagsstruktur än den som föreslås i propositionen. Utskottet *ansluter sig* därför till regeringens beräkning av anslagsbeloppen för år 2002 för anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Härav följer att utskottet *avstyrker* de anslagsbelopp som Moderaterna i en föreslagen ny anslagsstruktur förordar i *kommittémotion Fö274 (m) yrkandena 6 och 7*. Likaså *avstyrker* utskottet den av Kristdemokraterna i *kommittémotion Fö257 (kd)* i denna del föreslagna ökningen av anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. med 500 miljoner kronor och reduceringen av anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling med 1 000 miljoner kronor.

Ersättningen till värnpliktiga

Riksdagen har till regeringen delegerat rätten att besluta om storleken på dagersättningen till totalförsvarspliktiga. Regeringen har i förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga bestämt dagersättningens storlek. Den är för närvarande 55 kr/dag för dem som påbörjar sin grundutbildning.

Regeringen föreslår i proposition 2001/02:11 Bättre villkor för totalförsvarspliktiga bl.a. förbättrade ekonomiska förmåner. Regeringen anför i sammanhanget att den genom en ändring i nyss nämnda förordning ämnar besluta om en höjning av dagersättningen till 66 kr/dag för dem som påbörjar grundutbildning samt om väsentliga höjningar av utryckningsbidraget.

Regeringen anmäler i budgetpropositionen att anslagsberäkningen innefattar de förbättrade ekonomiska ersättningar till pliktpersonal som beskrivs i proposition 2001/02:11. De högre ersättningarna börjar betalas ut den 1 juli 2002 och för detta år har regeringen avsatt 177 miljoner kronor. Kostnaden för helt år, fr.o.m. 2003, har regeringen beräknat till 298 miljoner kronor. Med de här beskrivna förbättringarna av de totalförsvarspliktigas ekonomiska förmåner som regeringen har aviserat, anser utskottet att motionärernas i *motion Fö202 (m)* respektive *Fö205 (kd)* framförda krav på höjda ersättningar till värnpliktiga sammantaget blir tillgodosedda. Motionerna *avstyrks* därför.

Regeringen kommer, sedan riksdagen fattat beslut om proposition 2001/02:11, att i författning med övergångsbestämmelser reglera ersättning till ineliggande värnpliktiga som rycker ut efter den 1 juli. De bedömda kostnaderna härför ingår i de nyss nämnda 177 miljoner kronorna. Utskottet anser därmed att det i motion *Fö17 (m)* utpekade problemet med övergångsorrättvisor får en lösning. Utskottet *avstyrker* därför *yrkande 4* i nämnda motion.

Investeringsbemyndigande

Regeringen redovisar i propositionen en investeringsplan och ett beräknat behov av bemyndiganden för nya beställningar och för att kunna likvidera tidigare beställningar. Utskottet har av representanter för Forsvarsdepartementet härutöver fått en muntlig redovisning av regeringens beräkning av bemyndigandebehovet och vilka ekonomiska förpliktelser som därvid knyts till viktigare materielobjekt och system.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens redovisning och föreslår därför att riksdagen till regeringen *lämnar det föreslagna bemyndigandet*.

Det civila försvaret

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att behandlingen i det följande om det civila försvaret uteslutande rör de budgetfrågor som regeringen redovisar i budgetpropositionen 2001/02:1 (utg.omr. 6 Totalförsvaret). Frågor som rör det civila försvaret i stort och som är av mer principiell natur behandlar utskottet i samband med beredningen av regeringens proposition om Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2). Utskottet kan i det sammanhanget komma in på frågor som har anknytning till de synnerligen allvarliga och skrämmande händelserna i USA den 11 september 2001. Frågor av det slaget kan också komma upp när utskottet under våren 2002 behandlar regeringens aviserade proposition om den reformerade strukturen för krishantering i samhället.

Omfattning, mål och utgiftsutveckling

Propositionen

Totalförsvaret *omfattar* all samhällsverksamhet som skall bedrivas i krig. Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar. I fred är civilt försvar den verksamhet som genomförs för att höja samhällets förmåga att motstå ett väpnat angrepp. Det civila försvaret är därmed den verksamhet som ett flertal aktörer genomför i syfte att komplettera det fredstida samhällets förmåga.

Det civila försvaret omfattar funktionerna Civil ledning, Försörjning med industrivaror, Befolkningsskydd och räddningstjänst, Psykologiskt försvar, Ordning och säkerhet m.m., Hälso- och sjukvård m.m., Telekommunikationer m.m., Postbefordran, Transporter samt Energiförsörjning. Dessa funktioner tilldelas medel för beredskapsförberedelser från den ekonomiska planeringsramen för det civila försvaret inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Därutöver ingår funktionerna Utrikeshandel, Socialförsäkring m.m., Finansiella tjänster, Skatte- och uppboräsväsende, Livsmedelsförsörjning m.m., Arbetskraft, Flyktingverksamhet och Landskaps- och fastighetsinformation vilka tilldelas medel inom andra utgiftsområden.

För varje funktion finns en central myndighet som har ansvar för att bl.a. samordna verksamheten inom funktionen (funktionsansvarig myndighet).

Enligt 1996 års försvarsbeslut angav regeringen *mål* för de olika funktionerna (prop. 1996/97:4, bet. 1996/97:UFöU1, rskr. 1996/97:36). Enligt funktionsmålen skall åtgärder vidtas så att verksamhet i tillräcklig omfattning kan upprätthållas i krig. Enligt målen skall vidare de resurser och den beredskap som skapas inom funktionerna också kunna utnyttjas vid svåra påfrestningar på samhället i fred och för internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

För 2000 uppgick *anslagen* inom verksamhetsområdet Civilt försvar till sammanlagt 1 874 miljoner kronor. Utgifterna för de tio funktionerna inom

verksamhetsområdet uppgick under 2000 till 2 000 miljoner kronor. Mellanskillnaden har finansierats med anslagssparande från tidigare år. Vid utgången av 2000 redovisade funktionerna ett samlat anslagssparande på ca 500 miljoner kronor.

För 2002 har regeringen beräknat utgifterna för de tio funktionerna till 2 031 073 000 kr. Regeringen avser att i en proposition våren 2002 redogöra för de förslag som Sårbarhets- och säkerhetsutredningen redovisat. De beräknade anslagsnivåerna för de olika funktionerna kan då komma att behöva ändras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om omfattning, mål och utgiftsutveckling för det civila försvaret.

Sammanfattande bedömning av det civila försvarets förmåga

Bedömningen av beredskapsläget för en funktion, som redovisas i det följande avsnitten, sker utifrån förmågan att inom funktionen kunna lösa sina uppgifter vid angrepp i nuvarande omvärldsläge samt i ett förändrat omvärldsläge. Förmågan relateras till bedömningsgrunderna god (uppgifterna kan lösas), godtagbar (uppgifterna kan i huvudsak lösas) och icke godtagbar (uppgifterna kan inte lösas).

Propositionen

Att sammanfatta och redovisa det civila försvarets förmåga i olika avseenden är förenat med stor osäkerhet då bl.a. olika aktörers förmågor på lokal, regional och central nivå skall vägas samman.

Uthålligheten inom de olika funktionerna påverkas dessutom av förmågan inom elförsörjning, telekommunikationer och informationsförmedling. Dessa områden är gränssättande för det civila försvarets förmåga. Om inga allvarliga störningar inträffar på dessa områden, kan flertalet av funktionerna inom det civila försvaret anses ha en förmåga som är godtagbar i förhållande till de två perspektiv som funktionsansvariga myndigheter utgått ifrån i sin bedömning, dvs. i nuvarande och i ett förändrat omvärldsläge (efter ett års anpassning). Ansvariga myndigheter anger dock att det finns brister inom både telekommunikationer och energiförsörjning vilket gör den sammantagna bedömningen osäker.

Regeringen har i sin bedömning av funktionernas förmåga även beaktat att åtgärder, särskilt på vissa områden, bör kunna skjutas upp på längre tidsperspektiv än vad myndigheterna räknat med. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att det inom det civila försvaret finns en godtagbar förmåga men att det, som ovan nämnts, finns en osäkerhet om hur funktionerna påverkas av förmågan inom elförsörjning, telekommunikationer och informationsförsörjning. Planeringen bör snarast revideras utifrån realistiska antaganden om detta.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med regeringen om att uthålligheten inom de olika funktionerna inom det civila försvaret bl.a. påverkas av förmågan inom elförsörjning, telekommunikationer och informationsförmedling och att dessa områden är gränssättande för det civila försvarets förmåga. Om inga allvarliga störningar inträffar på dessa områden, kan – enligt regeringen – flertalet av funktionerna inom det civila försvaret anses ha en förmåga som är godtagbar. Utskottet noterar i det sammanhanget att de funktionsansvariga myndigheterna anger att det finns brister inom både telekommunikationer och energiförsörjning vilket gör den sammantagna bedömningen osäker.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen anført om den sammanfattande bedömningen för det civila försvarets förmåga.

Inriktning för år 2002 m.m.

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anført om inriktning av det civila försvaret för år 2002 (s. 80–82).

Utskottets bedömning i korthet

Utskottet anser att hög prioritet bör ges beredskapsåtgärder när det gäller elförsörjning, telekommunikationer, IT samt förmågan till effektiv ledning. Utskottet kan få anledning att återkomma till dessa frågor senare under hösten i samband med beredningen av ett nytt försvarsbeslut och under våren 2002 när utskottet skall behandla regeringens aviserade proposition om bl.a. beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Propositionen

Under försvarsbeslutsperioden 1996–2001 har en betydande ominriktning av det civila försvaret påbörjats. Ominriktningen kommer att fortsätta under 2002 och framåt.

Ominriktningen innebär att genomförandet av traditionella beredskapsåtgärder syftande till att utveckla förmåga för ett större väpnat angrepp i princip skall kunna anstå till en anpassningssituation. Däremot måste en grundförmåga skapas som utgör utgångspunkt för anpassningsåtgärder. Med grundförmåga avses de resurser och den kompetens som ger en omedelbar förmåga att kunna möta ett väpnat angrepp av mycket begränsad art eller andra typer av samordnade angrepp som kan påverka samhällssystemen. I grundförmåga ingår kompetens att kunna genomföra anpassning på längre sikt.

Hög prioritet bör av skäl som framgått ovan ges beredskapsåtgärder när det gäller elförsörjning, telekommunikationer, IT samt förmågan till effektiv ledning. Finansiering bör ske dels genom avgifter, dels genom anslag.

Mot bakgrund av möjligheten till anpassning anser regeringen att beredskapslagren så långt det är möjligt skall avvecklas genom utförsäljning.

Ianspråktagande och utbildning av totalförsvarspliktiga med lång civilplikt bör enligt regeringen minska.

Regeringen anser att gemensamma och samordnade investeringar, nationellt och internationellt, samt forskning inom NBC-området är fortsatt angeläget. Regeringen avser att inom utgiftsområdets ekonomiska ram tilldela särskilda medel för att förbättra ansvariga myndigheters förmåga att samordnat hantera NBC-händelser.

Behovet av bevakning och skydd av viktiga civila objekt eller områden kvarstår. Resurser i form av beredskapspolis och frivilliga försvarsorganisationer utgör en fortsatt viktig faktor, men bör enligt regeringen också anpassas till förändrade förutsättningar för totalförsvaret.

Nyproduktionen av skyddsrum skall i princip upphöra, vilket även Riksrevisionsverket (RRV) har rekommenderat i rapporten Hinder för effektivare resursutnyttjande. Staten har dock för skyddsrumbyggandet åtagit sig ekonomiska förpliktelser som löper ett till fyra år framåt. Regeringen anser att möjligheter att omförhandla ingångna avtal bör prövas. Regeringen avser vidare att utreda befolkningsskyddets framtida inriktning. I avvaktan på denna utredning avser regeringen att vara återhållsam med att låta SRV ingå avtal som innebär ekonomiska förpliktelser.

I budgetpropositionen redovisas också vissa av *Sårbarhets- och säkerhetsutredningens* förslag (SOU 2001:41), bl.a. att det krishanteringssystem som utredningen föreslår bygger på att det skall finnas tre typer av ansvar, nämligen områdesansvar, samverkansansvar och bevakningsansvar. Områdesansvar bör finnas på nationell, regional och lokal nivå. Samtidigt föreslår utredningen att nuvarande funktionsindelning upphör och ersätts med nämnda s.k. bevakningsansvar som är kopplat till anpassningsförmåga inför höjd beredskap.

Utredningen föreslår vidare att det på central nivå inrättas en planeringsmyndighet med vissa uppgifter inom krishanteringssområdet och att Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) och Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) läggs ned.

Även inom IT-området redovisar utredningen vissa förslag. Bland annat föreslås att Post- och telestyrelsen skall få uppdraget att inrätta en IT-incidentfunktion.

Inriktningen är att i kommande försvarsbeslutsproposition behandla några av utredningens övergripande förslag. Därefter avser regeringen att våren 2002 återkomma till riksdagen, varvid också resultatet av de departementala sektorsgenomgångarna avseende beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred kommer att tas upp.

De förslag som regeringen avser att redovisa i kommande försvarsbeslutsproposition kan komma att påverka verksamheten hos främst ÖCB och SPF. Regeringen har därför när det gäller myndigheternas anslag tagit hänsyn till detta.

Det framgår också av budgetpropositionen att regeringen vid beräkningen av anslagen tagit hänsyn till såväl den kommande försvarsbeslutsproposition-

en som den kommande propositionen med anledning av Pliktutredningens betänkande (SOU 2000:21).

Riksrevisionsverkets (RRV) granskning avser den verksamhet som den enskilda myndigheten bedriver. För funktionerna inom det civila försvaret innebär detta att granskningen avser funktionsansvariga myndigheters egen verksamhet och inte all verksamhet som bedrivs inom funktionen.

Vad gäller funktionerna inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret och de delar som avser beredskapsverksamhet hos funktionsmyndigheterna, har revisionen inte haft några invändningar i revisionsberättelsen för 2000.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att hög prioritet bör ges beredskapsåtgärder när det gäller elförsörjning, telekommunikationer, IT samt förmågan till effektiv ledning. Dessa frågor kan utskottet få anledning att återkomma till i samband med beredningen av ett nytt försvarsbeslut (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2) under hösten 2001, men också under våren 2002 när utskottet skall behandla regeringens aviserade proposition om bl.a. beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot vad regeringen anfört om inriktning för år 2002 m.m.

Civil ledning

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 75), anslag, investeringsplan och bemyndiganden (s. 82–84) för funktionen Civil ledning.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag, investeringsplan och bemyndiganden för funktionen Civil ledning (punkterna 9 och 10 samt 27 i denna del).

Propositionen

Förmågan inom funktionen Civil ledning är beroende av att det hos centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner finns utbildad och övad personal samt tillgång till tekniskt ledningsstöd.

Regeringen bedömde att funktionen hade en icke godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan i både i nuvarande och i ett förändrat omvärldsläge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Vad avser kravet på förmåga i förhållande till 1996 års försvarsbeslut anser regeringen att funktionens förmåga kan bedömas som godtagbar vid utgången av 2000.

Regeringen bedömer att den verksamhet som har bedrivits inom funktionen Civil ledning har genomförts på ett godtagbart sätt. Vissa mål, fastställda i regleringsbrevet för 2000, har dock inte uppfyllts. Det gäller t.ex. att signal-

skyddad datakommunikation skall kunna ske mellan aktörer inom totalförsvaret. Enligt regeringens bedömning beror detta på att tillräckligt hög grad av säkerhet inte finns inom hittills tillgängliga system för IT- och telekommunikation.

Regeringen har vidare den 28 juni 2001 beslutat att ÖCB omedelbart skall upphöra med utplacering av ledningsstödssystemet Elvira hos kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter. Även fortsatt utveckling och uppgradering av ledningsstödssystemet skall avbrytas. Regeringen avser att analysera behov och krav på ledningsstödssystem och därefter besluta om lämpligt sådant system.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 536 317 000 kr till anslaget 6:3 Funktionen Civil ledning. Regeringen framhåller i propositionen bl.a. att anslaget skall kunna användas till avveckling av Överstyrelsen för civil beredskap och inrättandet av en ny planeringsmyndighet.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen godkänner förslaget till *investeringsplan* för Överstyrelsen för civil beredskap, såvitt avser funktionen Civil ledning, för perioden 2002–2004.

Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:3 Funktionen Civil ledning, genomföra beställningar av kommunaltekniska anläggningar, telesäkerhetsåtgärder, skyddade ledningsplatser och signalskydd så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 62 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår i fråga om anslag, investeringsplan och bemyndiganden för funktionen Civil ledning.

Försörjning med industrivaror

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 75–76), anslag, beredskapsinvesteringar och bemyndiganden (s. 84–85) för funktionen Försörjning med industrivaror.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag och bemyndiganden för funktionen Försörjning med industrivaror (punkterna 11 och 12 samt 27 i denna del).

Propositionen

Förmågan inom funktionen bygger på tillgång till industriell kapacitet, kompetens och materiel som t.ex. elektronikkomponenter för service och underhåll för vissa prioriterade system. Regeringen bedömde att funktionens förmåga i ett förändrat omvärldsläge, dvs. efter ett års anpassning, kunde bedömas som godtagbar vid utgången av 1999. Som redovisats ovan vad avser

kravet på förmåga i förhållande till 1996 års försvarsbeslut anser regeringen att funktionens förmåga kan bedömas som godtagbar vid utgången av 2000.

Mot bakgrund av ÖCB:s redovisningar bedömer regeringen att verksamheten inom funktionen under 2000 bedrivits så att målen enligt regleringsbrevet för året har uppnåtts. Vissa brister finns på IT-, elektronik-, kemi-, plast- och verkstadsområdena. Dessa områden är i stor utsträckning beroende av den internationella marknaden och ÖCB har därför utvecklat metoder för omvärldsbevakning och marknadsanalyser i syfte att på ett tidigt stadium kunna identifiera kriser som kan påverka beredskapen inom försörjningsområdet. Regeringen anser att ÖCB skall fortsätta utförsäljningen av beredskapslager med målsättningen att lagren skall vara helt utsålda under 2002, förutsatt att marknaden så medger.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 66 682 000 kr till anslaget 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen *bemyndigar* regeringen att för 2002 låta Överstyrelsen för civil beredskap disponera en låneram i Riksgäldskontoret för *beredskapsinvesteringar* till ett sammanlagt belopp om 200 miljoner kronor.

Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror, *godkänna avtal* om nya beredskapsåtgärder så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 14 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår i fråga om anslag och bemyndiganden för funktionen Försörjning med industrivaror.

Befolkningsskydd och räddningstjänst

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 76), anslag, beredskapsinvesteringar och bemyndiganden (s. 85–87) för funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen i fråga om anslag föreslår och bemyndiganden för funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst (punkterna 13 och 14 samt 27 i denna del).

Propositionen

Regeringen bedömde att funktionen hade en icke godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Mot bakgrund av att det visat sig att anpassningsinriktningen inte har slagit igenom fullt ut samt de analyser som Riksrevisionsverket och Statens räddningsverk genomfört avseende behovet av skyddsrum

anser regeringen dock att funktionens förmåga kan bedömas som godtagbar vid utgången av 2000. Brister avseende förmåga att klara av räddningsinsatser i situationer med kemiska stridsmedel och ammunition i terrängen som inte exploderat kvarstår dock.

För att kunna leda den kommunala räddningstjänsten i såväl krig som fred behöver kommunerna ha tillgång till väl fungerande ledningsplatser. De mest prioriterade områdena har nu sådana.

Skyddsrumproduktionen har minskat väsentligt under innevarande försvarsbeslutsperiod. Under 1998 lämnades 223 nya skyddsrumsbesked men av dessa upphävdes 55 senare. Under första halvåret 2001 har tio skyddsrumsbesked lämnats.

Stödet till frivilligorganisationernas utbildningsinsatser bidrar på ett betydande sätt till människors kunskap om och intresse för frivilligorganisationernas arbete samt förbättrar den enskildes förmåga att agera på rätt sätt såväl vid olyckor, katastrofer och svåra påfrestningar som under höjd beredskap. Regeringen anser därför att denna verksamhet även fortsatt skall ges ett betydande stöd.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 570 547 000 kr till anslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen *bemyndigar* regeringen att för 2002 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för *beredskapsinvesteringar* till ett sammanlagt belopp om 670 miljoner kronor.

Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, *medge beställningar* av skyddsrum och ledningsplatser m.m., så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 135 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår i fråga om anslag och bemyndiganden för funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst.

Psykologiskt försvar

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 76–77) och anslag (s. 87) för funktionen Psykologiskt försvar.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag (punkt 27 i denna del) för funktionen Psykologiskt försvar.

Propositionen

Förmågan inom funktionen Psykologiskt försvar är beroende av att beredskapen är god inom centrala myndigheter, länsstyrelser, landsting och kom-

muner bl.a. när det gäller förekomst av befattning som informationsansvarig, upprättande av planer för informationsberedskap och övningsverksamhet. Regeringen bedömde att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan i både nuvarande och ett förändrat omvärlds-läge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Denna bedömning kvarstår även för 2000. Regeringen bedömer vidare att de åtgärder som vidtagits för att förbättra funktionens förmåga har genomförts på ett godtagbart sätt.

Regeringen uppdrog i maj 2000 åt ÖCB att i samverkan med SPF genomföra en funktionsgenomgång av funktionen Psykologiskt försvar. Överstyrelsen överlämnade den 19 december 2000 en rapport till regeringen. I rapporten redovisas ett antal förslag för att utveckla funktionen. Mot bakgrund av att Sårbarhets- och säkerhetsutredningen i betänkandet Säkerhet i en ny tid (SOU 2001:41) föreslår vissa organisationsförändringar som berör SPF avser regeringen att ta ställning till ÖCB:s rapport i samband med att utredningens förslag behandlas i en proposition våren 2002.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 22 330 000 kr till anslaget 6:6 Funktionen Psykologiskt försvar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår i fråga om anslag för funktionen Psykologiskt försvar.

Ordning och säkerhet

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 77) och anslag (s. 88) för funktionen Ordning och säkerhet.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag (punkt 27 i denna del) för funktionen Ordning och säkerhet.

Propositionen

Förmågan inom funktionen Ordning och säkerhet är beroende av att såväl den ordinarie polisen som beredskapspolisen är välutbildad och försedd med en ändamålsenlig utrustning samt att verksamheten kan ledas från platser med ett fullgott skydd. Regeringen bedömde att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan både i nuvarande och i ett förändrat omvärldsläge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Denna bedömning kvarstår även för 2000.

Regeringen bedömer att Rikspolisstyrelsen (RPS) kommer att klara målet att utbilda 1 500 totalförsvarspliktiga till den särskilda beredskapspolisorganisationen vid utgången av 2001.

Genom en ändring i förordningen (1986:616) om beredskapspolisen har möjligheten öppnats att ta i anspråk beredskapspolismän vid polismyndigheterna även i fred förutsatt att de ingått avtal med RPS och att regeringen så beslutar. Sedan hösten 2000 har avtal ingåtts.

Rikspolisstyrelsen har bedömt att personal- och utbildningsläget, ledningsförmåga från skyddat utrymme och förmågan vid längre el- och telebortfall icke är godtagbar. Regeringen avser att särskilt följa effekterna av de åtgärder som vidtas för att förbättra läget inom dessa områden.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 24 484 000 kr till anslaget 6:7 Funktionen Ordning och säkerhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att funktionens förmåga enligt Rikspolisstyrelsen (RPS) inte är godtagbar bl.a. vid längre el- och telebortfall. Det innebär enligt regeringens definition i budgetpropositionen att förmågan inom funktionen bedöms ha svåra brister och att uppgifterna inte kan lösas. Utskottet ser därför mycket positivt på att regeringen avser att särskilt följa effekterna av de åtgärder som vidtas för att förbättra läget inom de områden som nämns i budgetpropositionen.

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår i fråga om anslag för funktionen Ordning och säkerhet.

Hälso- och sjukvård m.m.

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 77–78), anslag, beredskapsinvesteringar och bemyndiganden (s. 84–85) för funktionen Hälso- och sjukvård.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag och bemyndiganden för funktionen Hälso- och sjukvård m.m. (punkterna 15 och 16 samt 27 i denna del).

Propositionen

Förmågan inom funktionen Hälso- och sjukvård m.m. bygger i huvudsak på landstingens och kommunernas resurser samt på att det finns ett väl utvecklat ledningssystem och kompetent personal. Regeringen bedömde att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan i både nuvarande och ett förändrat omvärldsläge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Denna bedömning kvarstår även för 2000.

Omvärldsfaktorer har en stor påverkan på utvecklingen inom hälso- och sjukvården. Kommunerna och landstingens ekonomi är av avgörande betydelse för vårdens utveckling och kvalitet, eftersom vården till allra största del också finansieras av huvudmännen.

Förändringar i beredskapen påverkas huvudsakligen av utvecklingen inom den fredstida verksamheten. Utvecklingen följs av Socialstyrelsen, som har vidtagit ett antal åtgärder i syfte att möta ändrade förutsättningar så att funktionen skall klara sina uppgifter vid väpnat angrepp men samtidigt också ge effekter vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Dit hör åtgärder för att begränsa spridningen av allvarlig smitta, förbättra omhändertagandet av kemikalieskadade personer, åtgärder för hälso- och sjukvårdens el-, vatten- och vattenförsörjning samt att kunskapscentrum kunnat inrättas inom särskilt angelägna områden. Åtgärderna är långsiktiga och kostnadskrävande, men innebär samtidigt en kontinuerlig förbättring av beredskapen på aktuella områden.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 153 599 000 kr till anslaget 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen *bemyndigar* regeringen att för 2002 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för *beredskapsinvesteringar* till ett sammanlagt belopp om 200 miljoner kronor.

Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m., *godkänna avtal* och beställningar, såvitt avser beredskapsåtgärder, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 9 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår i fråga om anslag och bemyndiganden för funktionen Hälso- och sjukvård m.m.

Telekommunikationer m.m.

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 78), anslag, teleberedskapsavgift, investeringsplan och bemyndiganden (s. 89–91) för funktionen Telekommunikationer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag, investeringsplan, bemyndiganden och avgiftsuttag för teleberedskapsavgiften för funktionen Telekommunikationer m.m. (punkterna 17–19 samt 27 i denna del).

Propositionen

Regeringen bedömde att funktionen hade en inte godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan både i nuvarande och i ett förändrat omvärldsläge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Regeringen bedömer att funktionens förmåga vid utgången av 2000 i nuvarande omvärldsläge bl.a. mot bakgrund av elberoendet inte var godtagbar. Funktionen förmåga i

ett förändrat omvärldsläge bedöms inte heller vara godtagbar. Regeringen bedömer emellertid att telekommunikationernas säkerhet med nuvarande ekonomiska förutsättningar kommer att förbättras under de närmaste åren.

Det bör dock beaktas att utvecklingen inom området går mycket fort och att skyddet successivt kan behöva anpassas därefter. Det blir allt viktigare att kunna skydda infrastrukturen inte bara mot fysiska utan även mot alltmera sofistikerade elektroniska angrepp. Regeringen bedömer att långvariga avbrott i elförsörjningen kan medföra att telekommunikationerna slutar att fungera inom ett mindre eller större område. Vidare kan de kommersiella drivkrafterna och konkurrensen leda till ökad centralisering och koncentrerad av nyckelfunktioner inom driftledning, övervakning och styrning av näten.

Intrång (IT-attacker) i vitala informationssystem och manipulation av vitala telefunktioner är, enligt regeringens bedömning, ett potentiellt mycket allvarligt hot mot teleinfrastrukturen. Det finns i dag inte tillräckligt bra skydd mot kvalificerade intrång.

Regeringen, som i propositionen redovisar olika utredningsuppdrag som initierats på området, avser att senare återkomma till riksdagen i dessa frågor.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 205 970 000 kr till anslaget 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m. samt fastställer avgiftsuttaget för *teleberedskapsavgiften*, såvitt avser Funktionen Telekommunikationer m.m., till sammanlagt högst 100 miljoner kronor under 2002.

Vidare föreslås att riksdagen godkänner förslaget till *investeringsplan* för Post- och telestyrelsen, såvitt avser Funktionen Telekommunikationer m.m., för perioden 2002–2004.

Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m., godkänna avtal och beställningar, såvitt avser tjänster, utrustningar och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att minska påfrestningen på samhället i händelse av en svår påfrestning, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 200 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Vid förra höstens budgetberedning kunde utskottet ännu en gång konstatera att förmågan inom funktionen Telekommunikationer m.m. inte var godtagbar (bet. 2000/01:FöU1 s. 95). Som framgår av regeringens redovisning ovan så bedömer regeringen att funktionens förmåga vid utgången av 2000 i nuvarande omvärldsläge bl.a. mot bakgrund av elberoendet inte var godtagbar. Funktionens förmåga i ett förändrat omvärldsläge bedöms inte heller vara godtagbar. Regeringen bedömer emellertid att telekommunikationernas säkerhet med nuvarande ekonomiska förutsättningar kommer att förbättras under de närmaste åren.

Utskottet har vid varje riksmöte sedan 1996/97 slagit fast betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur, där bl.a. förmågan inom funktionen Tele-

kommunikationer särskilt har framhållits. Utskottet, som inte går vidare in på detta nu, får anledning att återkomma i frågan dels i samband med beredningen av ett nytt försvarsbeslut (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2) under hösten 2001, dels under våren 2002 när utskottet skall behandla regeringens aviserade proposition om bl.a. beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottet vill i sammanhanget också framhålla betydelsen av skyddet av viktiga anläggningar. Det blir allt viktigare att kunna skydda infrastrukturen inte bara mot fysiska utan även mot alltmer sofistikerade elektroniska angrepp. Utskottet kan även i denna fråga få anledning att återkomma i de olika sammanhang som nämns ovan.

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår om anslag, investeringsplan, bemyndiganden och avgiftsuttag för teleberedskapsavgiften för funktionen Telekommunikationer m.m.

Postbefordran

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anfört om förmåga (s. 78–79) och anslag (s. 91–92) för funktionen Postbefordran.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag till funktionen Postbefordran (punkt 27 i denna del).

Propositionen

Regeringen bedömde att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan både i nuvarande och i ett förändrat omvärldsläge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Denna bedömning kvarstår även för 2000. Gränssättande för funktionens förmåga är dels att flyg och landsvägstransporter är känsliga för störningar, dels att postens sorteringsterminaler är sårbara för bekämpning från luften och för sabotage. Funktionen är vidare beroende av fungerande elförsörjning och tillgång till säkra elektroniska kommunikationer.

Genom utvecklingen på IT-området kommer betydelsen av funktionen Postbefordran för samhällsviktiga funktioner och totalförsvaret att minska. Funktionen är inte gränssättande för totalförsvarets förmåga i de hotsituationer som är aktuella under en lång tid framöver. Konsekvensen av detta är bl.a. att driftvärdet och fältpostorganisationen kan avvecklas. Det förslag avseende fältpost som PTS tillsammans med Försvarsmakten och Posten AB utarbetat under 2000 innebär att nuvarande fältpostorganisation avvecklas. Ett nytt system för post- och penningförsörjning i fält, som bygger på samhällets ordinarie post- och betalningsväsende, utvecklas inom Försvarsmaktens underhållsorganisation.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 1 239 000 kr till anslaget 6:10 Funktionen Postbefordran.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår om anslag till funktionen Postbefordran.

Transporter

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anført om förmåga (s. 79), anslag och bemyndiganden (s. 92–93) för funktionen Transporter.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår i fråga om anslag och bemyndiganden för funktionen Transporter (punkterna 20 samt 27 i denna del).

Propositionen

Regeringen bedömde att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 1999. Detta avsåg då förmågan i både nuvarande och ett förändrat omvärldsläge som omfattar en ettårig anpassningsperiod. Denna bedömning kvarstår även för 2000 även om vissa brister har uppstått för järnvägstransporter vid påfrestningar i nuvarande omvärldsläge och för järnvägstransporter och flygtransporter vid angreppshot i ett förändrat omvärldsläge.

Funktionens ökade beroende av fungerande elförsörjning samt intakta IT-system gör sektorn alltmer sårbar. Transportsektorns integrering med samhällets övriga system medför att störningar inom transportsystemen får stora konsekvenser för hela samhället avseende såväl utrikes som inrikes transporter. Försvarsmaktens ominriktning mot en insatsorganisation innebär att färre förband skall kunna agera över hela landets yta. Större krav ställs på snabb tillgänglighet, samordning och nationell operativ rörlighet. Försvarsmaktens egna transportresurser för att genomföra förbandsflyttningar är begränsade. Funktionen Transporter har därför fortfarande en viktig roll för Försvarsmaktens rörlighet och för att alla transportsätt skall kunna användas.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 157 994 000 kr till anslaget 6:11 Funktionen Transporter.

Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:11 Funktionen Transporter, godkänna avtal och beställningar, såvitt avser tjänster, utrustningar och anläggningar för beredskapsåtgärder, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 25 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår om anslag och bemyndiganden för funktionen Transporter.

Energiförsörjning

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen anført om förmåga (s. 79–80), anslag och elberedskapsavgift (s. 93) för funktionen Energiförsörjning.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag och avgiftsuttag för elberedskapsavgiften för funktionen Energiförsörjning (punkterna 21 samt 27 i denna del).

Propositionen

Det är inte möjligt att säkerställa en helt störningsfri elförsörjning. Samtidigt ökar elberoendet i samhället, bl.a. till följd av ett ökat krav på fungerande telekommunikationer och IT-system. Samhällsviktig verksamhet som oundgängligen skall fungera måste därför tillförsäkras tillgång till el för situationer då den ordinarie elförsörjningen inte fungerar.

Regeringen vill betona att nivån på elberedskapen har utslagsgivande betydelse för det civila försvarets förmåga. Så gott som alla viktiga samhällsfunktioner är starkt beroende av en något så när stabil eltillförsel. Samtidigt är det uppenbart att sårbarheten hos elsystemet är betydande. Sammantaget innebär dessa två förhållanden att beredskapsåtgärderna på elberedskapsområdet enligt regeringen måste ges hög prioritet. Det gäller åtgärder såväl på produktions- och distributionsområdena som hos användarna.

Det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är sabotage mot vitala delar av elsystemet. Sådana angrepp kan leda till stora konsekvenser i samhället genom omfattande och långvariga elavbrott. Under normal fredstida drift är elförsörjningen mycket robust och säker. Det finns dock anläggningar och elledningar som inte är möjliga att skydda till rimliga kostnader. Ett antal åtgärder vidtas för närvarande för att minska sårbarheten inom elförsörjningen bl.a. utifrån de förslag som Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) lämnat i sin rapport i december 1999 från genomgången av delfunktionen Elförsörjning.

Regeringen har uppdragit åt Energimyndigheten att tillse att en helhetssyn utvecklas som omfattar beredskapsåtgärder såväl på den eloperativa sidan som på användarsidan och att åtgärder skall vägas emot varandra vad gäller kostnader och effekt. Elförsörjningens beroende av tele- och radiokommunikationer är gränssättande. Både vid reparationer och återstart av elsystemet finns det ett beroende av de publika telenäten. Särskilt vid återstart av elsystemet efter ett avbrott bedöms en fungerande kommunikation vara nödvändig. Regeringen har uppdragit åt Affärsverket svenska kraftnät att i samråd med PTS analysera de ömsesidiga beroendeförhållandena som finns mellan elförsörjningen och telekommunikationerna vid långvariga och omfattande elavbrott. Regeringen har vidare beslutat att möjligheterna för investeringar i teknisk utrustning skall undersökas. Syftet är att kunna förbättra styrningen av

knappa eltillgångar till prioriterade användare i en kris. Utvecklingen på gasturbinsidan skall följas som en del av bevakningen av tillgång till reservkraft i syfte att skapa bättre förutsättningar för drift av elsystemet i separata delsystem (s.k. ö-drift) i en krissituation.

När det gäller oljeberedskapen har riksdagen tidigare (bl.a. i prop. 1998/99:1, utg.omr. 6, anslag B 10) informerats om den s.k. malpåseläggningen av tre av de ca 40 statliga lagringsanläggningar som skall avvecklas i enlighet med riksdagens beslut 1994. Härigenom säkerställs en viss handlingsfrihet beträffande tillgången till skyddade lagringsutrymmen i ett förändrat omvärldsläge. Förmågan inom delfunktionen Bränsle- och drivmedelsförsörjning vid påfrestningar i nuvarande omvärldsläge kan anses vara godtagbar. Delfunktionens förmåga vid angreppshot i ett förändrat omvärldsläge bedöms sammantaget av regeringen som godtagbar.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 291 924 000 kr till anslaget 6:12 Funktionen Energiförsörjning samt fastställer avgiftsuttaget för *elberedskapsavgiften*, såvitt avser Funktionen Energiförsörjning, till sammanlagt högst 200 miljoner kronor under 2002.

Utskottets ställningstagande

Vid förra årets budgetberedning (bet. 2000/01:FöU1 s. 100) anförde utskottet bl.a. att utskottet såg mycket positivt på att regeringen avsåg att ge beredskapsåtgärderna på elberedskapsområdet den allra högsta prioritet. Utskottet förutsatte att de åtgärder som regeringen kommer att vidta leder till en förmåga inom delfunktionen Elförsörjning som är godtagbar vid försvarsbeslutsperiodens slut år 2001.

Enligt vad utskottet kan se redovisas inte i budgetpropositionen vilken förmåga funktionen bedöms ha. Utskottet kan dock konstatera att regeringen avser ge delfunktionen Elförsörjning hög prioritet.

Utskottet har vid varje riksmöte sedan 1996/97 slagit fast betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur, där bl.a. förmågan inom elförsörjningen särskilt har framhållits. Utskottet, som inte går vidare in på detta nu, får anledning att återkomma i frågan dels i samband med beredningen av ett nytt försvarsbeslut (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2) under hösten 2001, dels under våren 2002 när utskottet skall behandla regeringens aviserade proposition om bl.a. beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottet vill i sammanhanget också framhålla betydelsen av skyddet av viktiga anläggningar. Utskottet ser därför mycket positivt på att ett antal åtgärder vidtas för närvarande för att minska sårbarheten inom elförsörjningen bl.a. utifrån de förslag som Överstyrelsen för civil beredskap lämnade i sin rapport i december 1999 från genomgången av delfunktionen Elförsörjning. Utskottet kan även i denna fråga få anledning att återkomma i de olika sammanhang som nämns ovan.

Utskottet tillstyrker vad regeringen ovan föreslår om anslag och avgiftsuttag för elberedskapsavgiften för funktionen Energiförsörjning.

Totalförsvargemensamma verksamheter

De totalförsvargemensamma verksamheterna har till huvudsaklig uppgift att stödja övriga verksamheter inom politikområdet Försvarspolitik och omfattar materielförsörjning, personalförsörjning, högre utbildning inom totalförsvaret, kompetensutveckling, forskning och utveckling samt signalspaning m.m. Verksamheterna finansieras till största delen genom avgifter men även till en del av anslag över statsbudgeten.

De totalförsvargemensamma verksamheterna bedrivs av Försvarets materielverk, Totalförsvarets pliktverk, Försvarets radioanstalt, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut, de frivilliga försvarsorganisationerna samt av vissa mindre nämnder

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen

- bemyndigar regeringen att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital för budgetåret 2002 genom en kredit på högst 21,5 miljarder kronor (punkt 22),
- godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2002–2004 (punkt 23) och
- anvisar de av regeringen föreslagna anslagsbeloppen för Totalförsvarets pliktverk, Försvarets radioanstalt, Försvarets radioanstalt, Försvarets radioanstalt, Försvarets radioanstalt, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och stöd till frivilliga försvarsorganisationer (punkt 27 i denna del).

Försvarets materielverk

Propositionen

Försvarets materielverk är en avgiftsfinansierad myndighet med uppgift att anskaffa, vidmakthålla och avveckla materiel på uppdrag av främst Försvarsmakten. Vidare biträder Försvarets materielverk Försvarsmakten i fråga om långsiktig materielförsörjningsplanering samt materielsystemkunskap.

För de enskilda uppdragen utformar Försvarets materielverk offerter utifrån Försvarsmaktens fastställda materielplan. Försvarsmakten gör sedan kundbeställningar gentemot Försvarets materielverk. Kundbeställningarna utgör ett åtagande för Försvarets materielverk gentemot kunden och är grunden för uppföljningen av Försvarets materielverks resultat och måluppfyllnad.

Under 2000 har Materielverket bl.a. levererat ytterligare stridsvagn 122, stridsfordon 90 och JAS 39 Gripen. Materielverket har också förberett och i viss mån påbörjat anskaffning av materiel till de förband som Sverige har anmält till internationella styrkeregister.

Den 1 januari 2000 införde Försvarets materielverk en ny organisation med ett processororienterat arbetssätt, i syfte att effektivisera verksamheten och

att öka möjligheterna att snabbt anpassa produktionen till Försvarsmaktens behov. I övergångsfasen från tidigare organisation och arbetssätt har Materielverket drabbats av vissa produktionssvårigheter. Detta kan bl.a. utläsas i att myndighetens milstolpseffektivitet, dvs. andelen leveranser inom överenskommen tid i förhållande till antalet planerade milstolpar, har sjunkit under 2000 jämfört med föregående år. Försvarsmaktens materieförsörjning kunde därför inte ske i planerad omfattning. Materielverket har vidtagit åtgärder för att förbättra milstolpseffektiviteten.

Regeringen bedömer att den ökade anpassningsförmåga som förändringsarbetet inom Försvarets materielverk syftar till att uppnå är av stor betydelse för Försvarsmaktens framtida materieförsörjning.

Regeringen föreslår (förslag nr 22) att regeringen bemyndigas att, genom en kredit i Riksgäldskontoret om högst 21 500 000 000 kr, tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital för 2002.

Försvarets materielverk behöver ett rörelsekapital för att finansiera utestående förskott till industrin och övrigt behov av rörelsekapital. Regeringen föreslår, mot bakgrund av hittills utnyttjat kreditutrymme och av det bedömda framtida kreditbehovet, att krediten i Riksgäldskontoret sänks från 23 000 000 000 kr till högst 21 500 000 000 kr.

Regeringen föreslår (förslag nr 23) att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2002–2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har intet att invända mot regeringens förslag för Försvarets materielverk. Utskottet föreslår sålunda att riksdagen bemyndigar regeringen att tillgodose *Försvarets materielverks behov av rörelsekapital*, intill ett sammanlagt belopp om högst 21 500 000 000 kr för budgetåret 2002, genom en kredit i Riksgäldskontoret.

Vidare anser utskottet att riksdagen bör godkänna den *investeringsplan* för Försvarets materielverk för perioden 2002–2004 som regeringen föreslagit.

Totalförsvarets pliktverk

Propositionen

Totalförsvarets pliktverk är en till största delen anslagsfinansierad myndighet, vars huvudsakliga uppgifter är att mönstra, skriva in och krigsplacera totalförsvarspliktiga. Totalförsvarets pliktverk skall ge myndigheter och andra som har bemanningsansvar inom totalförsvaret stöd och service för bemanning med totalförsvarspliktiga som skrivs in för civilplikt eller värnplikt samt i fråga om redovisning av annan personal inom totalförsvaret. Totalförsvarets pliktverk skall även lämna stöd och service till utbildningsanordnarna i fråga om totalförsvarspliktigas tjänstgöring.

Under 2000 mönstrade och antagningsprövades 48 154 personer, varav 499 kvinnor. Av de antagningsprövade skrevs 18 504 in till värnplikt och 1 642 till civilplikt. Övriga skrevs in till utbildningsreserven, var inte tjänst-

göringsskyldiga eller, i samband med kvinnors antagningsprövning, samtyckte inte till inskrivning. Av de totalförsvarspliktiga som skrivits in till grundutbildning påbörjade 79 % sin grundutbildning under följande år. Totalt har 19 219 registerkontroller genomförts i anslutning till inskrivningen för att hindra olämpliga personer att fullgöra grundutbildning. 128 kontroller medförde ändrade inskrivningsbeslut.

Antalet kvinnor som antagningsprövades under 2000 minskade med 122 personer jämfört med 1999. Även antalet inskrivna kvinnor har jämfört med 1999 minskat från 267 personer till 227.

Totalförsvarets pliktverk har uppnått målet med att skriva in totalförsvarspliktiga till grundutbildning så att avvikelserna från de bemanningsansvarigas behov av inryckande inte är större än 5 %. Regeringen beslutade den 30 mars 2000 att antalet totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt under 2000 skall vara ca 15 000. Totalförsvarets pliktverk fick då ändra inskrivningsbeslut för ett stort antal personer.

Totalförsvarets pliktverk har under det gångna året fortsatt att utveckla mönstringen, bl.a. har endagsmönstring införts vid regionkontoren i Kristianstad och Stockholm. Dessutom har samarbetet med skolhälsovården utvecklats, vilket lett till att ca 3 200 totalförsvarspliktiga befriats från mönstringen genom inlämnade intyg. I jämförelse med 1999 har antalet avgångar under grundutbildning ökat något under 2000. Avgångarna har till största delen berott på hälso- och psykosociala skäl. Andelen som ansöker om vapenfri tjänstgöring är oförändrad.

Inriktningen är att utbildningsvolymen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt under 2002 skall vara ca 15 000 totalförsvarspliktiga. Antalet totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt kommer att minska. Regeringens inriktning är att ca 1 000 totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt skall utbildas.

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 6:13 Totalförsvarets pliktverk anvisas 243 086 000 kr för år 2002. Från och med 2002 har regeringen beräknat 1 miljon kronor mer jämfört med 2001 för ändrat betalningsansvar för vissa folkbokföringsuppgifter. För att finansiera vissa förslag i den kommande propositionen om bättre villkor för totalförsvarspliktiga har regeringen beräknat 16 miljoner kronor mindre för 2002 samt 30 miljoner kronor mindre för 2003 och 2004 jämfört med 2001.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anfört beträffande Totalförsvarets pliktverk. Utskottet förordar därför att riksdagen *bifaller* regeringens förslag och *anvisar 243 086 000 kr* till ramanslaget 6:13 Totalförsvarets pliktverk för år 2002.

Försvarshögskolan

Propositionen

Försvarshögskolan skall genom utbildning och forskning stödja totalförsvarets kompetensuppbyggnad och chefsutveckling av såväl militär som civil personal. Försvarshögskolans verksamhet finansieras huvudsakligen genom avgifter.

Utbildning motsvarar totalt ca 80 % av Försvarshögskolans verksamhet. Den är helt avgiftsfinansierad och Försvarsmakten är den största beställaren. Skolans utbildning har utvecklats både till omfång och till innehåll där olika former av krishantering mot bakgrund av omvärldsutvecklingen har blivit en viktig komponent. För chefsprogrammet har andelen utländska deltagare varit relativt hög, ca 15 %, och skolans bedömning är att detta underlättar den pågående internationaliseringen av utbildningen.

Andelen kvinnliga studerande på stabsprogrammet är ca 4 %. Av närmare 210 svenska elever på chefsprogrammen återfinns *en* kvinnlig officer. Genom fackprogrammen erbjuds Försvarsmakten specialutbildningar för kompetensutveckling av officerare. Det har dock funnits svårigheter att nå upp till beläggningsmålen på ett antal av dessa i likhet med föregående år. Brister i beläggningsgen ger därmed också högre kostnader per utbildningsplats.

Skolans anslagsfinansierade forskningsverksamhet (49 % av forskningen som helhet) omfattar grundforskning, forskning inom säkerhetspolitik och militärhistoria samt informationskrigsföring.

Försvarsmakten har mot bakgrund av det ekonomiska läget 2001 reviderat sina beställningar till Försvarshögskolan, och detta kan komma att leda till beställningsreduceringar inom den avgiftsfinansierade verksamheten. Konsekvenserna för Försvarshögskolan av de minskande beställningsvolymerna som Försvarsmakten aviserat är svåra att bedöma, men kan komma att påverka skolans intäkter under 2002. Med anledning av detta har Försvarshögskolan under första halvåret 2001 påbörjat en intern översyn i syfte att skapa en effektivare organisation. För att tillmötesgå de framtida behoven av kvalitets-säkrad utbildning inom totalförsvarets områden anser regeringen att det är av stor vikt att Försvarshögskolan fullföljer sin strävan att stärka den vetenskapliga grund som myndighetens verksamhet bygger på.

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 6:14 Försvarshögskolan anvisas 32 015 000 kr för år 2002. Anslaget disponeras av Försvarshögskolan för forskning och utveckling m.m. inom skolans kompetensområde. Verksamheten skall kunna knytas till utbildningen och tillgodose totalförsvarets behov. Dessutom bekostas verksamheten inom Delegationen för militärhistorisk forskning från anslaget.

Regeringen avser att i regleringsbrevet föreskriva att 18 000 000 kr av anslaget är avsedda för uppbyggnad av Försvarshögskolans vetenskapliga grund. Den skall motsvara en professur och en rekryteringstjänst inom vart och ett skolans kärnämnen.

Regeringen beräknar att *den avgiftsfinansierade verksamheten* kommer att uppgå till 270 miljoner kronor under år 2002. Under förra verksamhetsåret redovisade Förvarshögskolan ett underskott. Det negativa resultatet beror huvudsakligen på icke inplanerade investeringar för att höja IT-säkerheten och på fördyring av hyra för tillfälliga lokaler. För verksamhetsåret 2002 föreligger viss osäkerhet avseende Förvarsmaktens beställningar. Det kan komma att leda till minskade beställningsvolymerna inom Förvarshögskolans avgiftsfinansierade verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anfört beträffande Förvarshögskolan. Utskottet förordar därför att riksdagen *bifaller* regeringens förslag och *anvisar 32 015 000 kr* till ramanslaget 6:14 Förvarshögskolan för år 2002.

Försvarets radioanstalt

Propositionen

Försvarets radioanstalt (FRA) är en myndighet med uppgift att bedriva signalspaning. Verksamheten bedrivs enligt den inriktning som regeringen, Förvarsmakten och övriga uppdragsgivare anger. FRA skall också utveckla teknisk materiel och metoder som behövs för denna verksamhet.

Försvarets radioanstalt har bidragit med underrättelser om förhållanden i vår omvärld som kan påverka vårt land i politiskt, säkerhetspolitiskt eller militärt avseende. Försvarets radioanstalt har också bidragit med underrättelser till stöd för svenskt utrikespolitiskt agerande.

De säkerhetspolitiska förändringarna under 1990-talet har inneburit att Försvarets radioanstalts ekonomiska resurser under de senaste åren har kunnat reduceras. Myndigheten har anpassat sig till detta och rationaliserat verksamheten genom att lägga ned stationer och investera i automatiserad utrustning.

Mot bakgrund av att någon genomgripande av regeringen initierad översyn inte på länge har skett av Försvarets radioanstalt samt de omfattande säkerhetspolitiska förändringarna under senare år beslutade regeringen den 6 september 2001 om direktiv till en utredare för att genomföra en granskning av verksamheten vid Försvarets radioanstalt.

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 6:15 Försvarets radioanstalt *anvisas 468 939 000 kr* för år 2002. För att tillgodose behovet av investeringar inom framtidsinriktade områden har anslaget ökat med 20 000 000 kr för 2002 jämfört med 2001.

Utskottets ställningstagande

Verksamheten vid Försvarets radioanstalt är av en sådan natur att en ytterligare redovisning inte bör fogas till riksdagsprotokollet. Regeringens förslag till ramanslag 6:15 Försvarets radioanstalt om *468 939 000 kr* för år 2002 bör *bifallas* av riksdagen.

Totalförsvarets forskningsinstitut

Propositionen

Den 1 januari 2001 inrättades den nya myndigheten Totalförsvarets forskningsinstitut genom en sammanslagning av Flygtekniska försöksanstalten och Försvarets forskningsanstalt. Myndigheten har till uppgift att bedriva forskning, metod- och teknikutveckling samt utredningsarbete för totalförsvaret och till stöd för nedrustning och internationell säkerhet. Myndigheten får även i övrigt bedriva forskning, metod- och teknikutveckling samt utredningsarbete. Verksamheten skall bedrivas med beaktande av krav på relevans, integritet, vetenskaplig kvalitet och effektivitet.

Forskning och utveckling för totalförsvarets behov har under 2000 stötts av *Försvarets forskningsanstalt*. Försvarets forskningsanstalt har efter en kundundersökning 1999 vidtagit ett omfattande antal åtgärder för att förbättra kunddialogen, god leveranstid och beställningsöverensstämmelse. Exempel är att milstolpsförfarandet för fakturering av utförda uppdrag har utökats till fler fakturerande myndigheter än Försvarmakten. En internationell utvärdering av verksamheten vid avdelningen för sensorteknik har genomförts under året. Ett åtgärdsprogram kommer att utarbetas 2001 utifrån utvärderingens rekommendationer.

Omfattningen av Försvarets forskningsanstalts civila forskningsverksamhet har, jämfört med forskningsverksamhet utförd åt totalförsvaret, ökat från 4 till 7 % under de senaste tre åren. Synergieffekter har främst uppnåtts genom flerpartsprojekt, delgivning av resultat, utbildning och undervisning. Forskningsanstalten har under 2000 fortsatt att verka för att försvarsforskningen skall nyttiggöras utanför totalförsvaret.

Försvarmakten avdelar medel för s.k. strategiska forskningskärnor. Med dessa medel har Forskningsanstalten viss möjlighet att själv initiera framtidsriktade satsningar. Därutöver har myndigheten under året bedrivit innovationsforskning, kompetensutveckling, framtidsorienterad forskning samt utvecklat och vidmakthållit kontaktnätverk.

Flygtekniska försöksanstaltens verksamhet har till sin karaktär varit såväl militärt som civilt tillämpbar. Finansiärer av projekt har t.ex. varit Saab, Volvo Aero, NUTEK, Kungl. Tekniska högskolan och Uppsala universitet. Exempel på tillämpningar är vindkraftsprogrammet och projekt för det Europeiska rymdprogrammet, ESA.

För långsiktig kompetensutveckling har Försöksanstalten genomfört forskning och teknologiutveckling på uppdrag av Försvarmakten. Huvuddelen av verksamheten omfattar de flygtekniska basteknologierna aerodynamik, aeroelasticitet, flygdynamik och strukturteknik.

Den försvarsanknutna verksamheten har dominerats av prov med anknäring till JAS 39 Gripen och dess utveckling. Ett antal provningsuppdrag rörande robotar och missiler har utförts åt olika beställare.

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 6:16 Totalförsvarets forskningsinstitut anvisas 191 290 000 kr för år 2002.

Anslaget finansierar försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, skyddsforskning mot NBC-stridsmedel samt flygteknisk kompetens- och resursutveckling. Kompetensen skall även nyttiggöras utanför totalförsvaret samt stödja svensk industri och export av försvarsmateriel. Totalförsvarets forskningsinstituts verksamhet skall tillgodose totalförsvaret med forskning, metod- och teknikutveckling samt utredningsverksamhet.

Regeringen beräknar att *den avgiftsbelagda verksamheten* vid Totalförsvarets forskningsinstitut kommer att uppgå till 830 300 000 kr under år 2002.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anfört beträffande verksamheten vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Utskottet förordar sålunda att riksdagen *bifaller* regeringens förslag och till ramanslaget 6:16 Totalförsvarets forskningsinstitut *anvisar 191 290 000 kr* för år 2002.

Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret

Propositionen

Anslaget finansierar utgifter för stöd till den verksamhet som anges i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. De frivilliga försvarsorganisationerna, som anges i bilaga till förordningen, får bidrag för den del av deras verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar ledning och administration, försvarsupplysning, rekrytering, funktionärsutbildning för den egna organisationen samt ungdomsverksamhet.

Regeringen redovisar att samtliga berörda myndigheter redovisar en minskning av antalet medlemmar i de frivilliga försvarsorganisationerna. Till stor del bedöms minskningen bero på de förändringar som pågår inom totalförsvaret.

Den närmare inriktningen av de frivilliga försvarsorganisationerna är beroende av utredningen om den frivilliga försvarsverksamhetens framtida inriktning och uppgifter inom totalförsvaret. Regeringen återkommer till riksdagen i denna fråga under 2002.

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 6:17 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret *anvisas 88 265 000 kr* för år 2002.

De frivilliga försvarsorganisationerna får härutöver uppdragsmedel från anslagen 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m., 6:3 Funktionen Civil ledning, 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst samt 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m. Arbetsmarknadsstyrelsen tilldelas belopp för frivilligverksamhet under anslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i flera tidigare sammanhang (bet. 1993/94:FöU9, bet. 1996/97:FöU1, bet. 1998/99:FöU1) framhållit att organisationernas grundläggande

verksamheter, utbildning, rekrytering av medlemmar och försvarsupplysning, har ett klart och tydligt egenvärde för hela totalförsvaret.

Utskottet anser att de frivilliga försvarsorganisationerna genom sitt starka engagemang och sin breda kompetens inom skilda områden i samhället utgör en viktig resurs för landets försvar. Stödet bör därför enligt utskottets mening även fortsättningsvis lämnas till de frivilliga försvarsorganisationerna så att deras verksamhet främjar totalförsvaret och ger verksamheten en bred folklig förankring. Ett statligt stöd till denna verksamhet bör därför inte enbart hänfö- ras till krigsorganisationens kvantitativa eller kvalitativa behov av utbildad personal, utan även lämnas som ett allmänt stöd till den frivilliga försvars- verksamheten.

Utskottet förordar därför att regeringens förslag att till det obetecknade anslaget 6:17 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret *an- visa 88 265 000 kr* för år 2002 bör *bifallas* av riksdagen.

Nämnder m.m.

Propositionen

Anslaget finansierar den verksamhet som Överklagandenämnden för totalför- svaret, och vissa andra, mindre, nämnder bedriver samt bidrag till Svenska Röda Korset och till Centralförbundet Folk och Försvar.

Totalförsvarets chefsnämnd (TCN) läggs ned den 31 december 2001. För finansiering av Försvarsdepartementets kostnader förknippade med nämndens avveckling beräknas 800 000 kr för 2002 under utgiftsområde 1 Rikets sty- relse, anslag 90:5 Regeringskansliet m.m. i stället för under föreliggande anslag. För 2003 och 2004 är motsvarande belopp 600 000 kr. För finansie- ring av informationsutbyte mellan cheferna för de centrala myndigheterna inom totalförsvaret beräknas 200 000 kr under anslaget 6:1 Förbandsverk- samhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. i stället för under föreliggande anslag. Sammantaget har regeringen med anledning av att TCN läggs ned beräknat 1 miljon kronor mindre under anslaget 2002 jämfört med 2001. Regeringen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för 2001 i förelig- gande proposition föreslagit att anslaget 6:19 Nämnder m.m. skall minskas med 1 485 000 kr. Regeringen har vid beräkningen av anslaget ökat anslaget med detta belopp för 2002–2004.

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 6:18 Nämnder m.m. anvisas 11 209 000 kr för år 2002.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen när det gäller behov av medel till ramanslaget 6:18 Nämnder m.m. Regeringens förslag bör därför *bifallas* av riksdagen.

Politikområde Skydd mot olyckor m.m.

Utskottet behandlar här vad regeringen i budgetpropositionen (s. 105–116) anfört om omfattning, mål, inriktning, resultatbedömning och budgetförslag för politikområdet Skydd mot olyckor. I redovisningen av Kustbevakningen ingår även myndighetens verksamheter utanför politikområdet Skydd mot olyckor. Utskottet behandlar här även motionerna Fö6 (kd) yrkande 17, Fö10 (fp) yrkande 10, Fö228 (v) yrkandena 6 och 8, Fö257 (kd), delvis, Fö260 (s) samt Fi291 (m) yrkande 4.

Omfattning, mål, inriktning, m.m.

Propositionen

Politikområdet *omfattar* åtgärder för att förebygga och begränsa konsekvenser av olyckor samt avhjälpa skador. Med olyckor menas såväl av människa vållade olyckor som naturolyckor där skador kan förorsakas på människa, egendom eller i miljö.

Politikområdet begränsas till att omfatta verksamheter som bedrivs av myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet. Liknande verksamheter med motsvarande målsättning och till del baserade på samma lagstiftning bedrivs även av ett antal statliga myndigheter inom andra politikområden samt av kommunerna.

Politikområdet omfattar räddningstjänst, olycks- och skadeförebyggande verksamhet samt åtgärder efter olyckor enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), lagen (1982:821) om transport av farligt gods, lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalielyckor och lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor samt ett antal författningar inom sjösäkerhetsområdet.

Myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet, som bedriver verksamhet med stöd av nämnda författningar är Statens räddningsverk, Sprängämnesinspektionen och Kustbevakningen. Sprängämnesinspektionen kommer att upphöra den 30 september 2001 varefter verksamheten uppgår i Statens räddningsverk.

Politikområdet omfattar även åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Räddningsverket lämnar ersättning till kommuner och statliga myndigheter för vidtagna åtgärder och uppkomna merkostnader vid genomförda räddningstjänstinsatser.

Målet för verksamheten inom politikområdet Skydd mot olyckor är att skydda människors liv, säkerhet och hälsa mot olyckor samt att förhindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

Regeringen anser om politikens *inriktning* att samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor måste utvecklas. Det förebyggande arbetet bör härvid prioriteras. Väl genomförda förebyggande insatser medför såväl mins-

kat lidande som bättre samhällsekonomisk användning av resurserna. Viktiga led i det förebyggande arbetet är tillsyn och statistikupbyggnad.

Ett led i regeringens strävan att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor är att förbättra samverkan mellan räddningstjänstansvariga myndigheter och övriga aktörer. Regeringen beslutade den 11 mars 1982 att ett råd för räddningstjänst skulle inrättas för att analysera och diskutera sådana frågor som är av betydelse för att uppnå effektivare och mer samordnade insatser på räddningstjänstområdet. Regeringen har beslutat att utveckla Rådet för räddningstjänst till ett mer aktivt forum för att analysera och diskutera erfarenheter av inträffade allvarliga olyckor. Rådet bör verka aktivt för samordning mellan ansvariga myndigheter och tjäna som ett centralt samarbetsforum för beslutsfattare inom räddningstjänstansvariga myndigheter.

Den kommunala räddningstjänsten bygger till stor del på möjligheten att anlita *deltidsbrandmän*. Regeringen har därför den 28 juni 2001 uppdragit åt Räddningsverket att redovisa förhållandena för deltidsanställda brandmän avseende rekrytering, ersättning, utbildning och arbetsvillkor. Uppdraget skall redovisas senast den 1 november 2001.

Ytterligare en del i regeringens strävan att utveckla samhällets räddningstjänst är att reformera och modernisera lagstiftningen. Utredaren för en *ny räddningstjänstlagstiftning* kommer att redovisa sitt förslag den 1 oktober 2001.

Behovet av förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor har ökat kraftigt. Regeringen avser därför att göra en översyn av bidragssystemet.

På regeringens uppdrag har Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket, med bistånd från Gotlands kommun, gemensamt belyst behovet av och möjligheterna att samordna sina resurser vid hantering av allvarliga olyckor och särskilda samhälleliga kristillstånd på Gotland. En *försöksverksamhet* planeras påbörjas på Gotland. Innan en sådan försöksverksamhet kan påbörjas, måste dock tydliggöras vilka uppgifter som det samgrupperade centret skall ha och hur samarbetet mellan myndigheterna i praktiken skall se ut och hur finansieringen bör lösas. Regeringen kommer därför att låta myndigheterna genomföra en närmare planering av försöksverksamheten. Regeringen avser att snarast återkomma till riksdagen i denna fråga.

Efter initiativ av länsstyrelsen i Uppsala län bedrivs där sedan ett antal år en liknande samverkan vid eventuella större olyckor eller inträffad händelse (CeSam). Samordningen omfattar såväl myndigheter som – genom avtal – mellan berörda intressenter. Enligt denna modell sker samgrupperingen först vid en inträffad händelse. Deltagarna utbildas och övas dock kontinuerligt. Regeringen avser att låta följa den verksamhet som bedrivs i Uppsala.

Slutligen anser regeringen att det skulle vara önskvärt att kunna lämna en samlad bedömning av det offentliga olycksförebyggande och skadeavhjälpande arbetet till riksdagen. Därför bör förmågan att inhämta statistik och kunskap om olyckor utvecklas och samordnas så att en samlad bild kan fås för hela politikområdet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig nu – liksom tidigare – positivt till att regeringen kommer att låta myndigheterna genomföra en närmare planering av försöksverksamheten på Gotland och att regeringen ämnar att snarast återkomma till riksdagen i denna fråga.

Utskottet ser det som värdefullt att regeringen avser låta följa den verksamhet som bedrivs i Uppsala.

Gemensamt system för radiokommunikation**Utskottets bedömning och förslag i korthet**

Utskottet anser att det system som Rikspolisstyrelsen nu börjat utveckla skall byggas på ett sådant sätt och med så hög kvalitet att förutsättningarna finns att det på sikt kan utvecklas till ett landsäckande gemensamt system för andra samhällsviktiga verksamheter, såsom kommunal och statlig räddningstjänst, kustbevakning, tull, hälso- och sjukvård, Försvarsmaktens verksamhet, SOS alarmering, m.fl. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Motionerna Fö6 (kd) yrkande 17, Fö10 (fp) yrkande 10 och Fö260 (s) *tillstyrks* därmed *delvis* av utskottet.

Motionerna

I *kommittémotion Fö6 (kd) yrkande 17* av Åke Carnerö m.fl. yrkas att regeringen snarast bör utarbeta ett förslag till upphandling av ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard. I motionen framhålls att den svenska polisen nu påbörjat en egen upphandling eftersom inga besked har getts om ett nationellt kommunikationssystem. För att Sverige skall få en bättre katastrofberedskap är det viktigt för medborgarnas trygghet att den statliga och kommunala räddningstjänsten, polisen, sjukvården, tullen, Kustbevakningen och Försvarsmakten har väl fungerande kommunikationer vid akuta insatser. Erfarenheterna visar att goda möjligheter till kommunikation är en avgörande faktor för en framgångsrik insats.

I *kommittémotion Fö10 (fp) yrkande 10* av Runar Patriksson och Eva Flyborg framhålls bl.a. att regeringen inte gett något besked om den fortsatta hanteringen av frågan om ett gemensamt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard. Statskontoret, som fått i uppdrag att ta fram ett sådant system för den s.k. public safety-sektorn, har i brev den 21 september 2001 hemställt hos regeringen att få avbryta sitt uppdrag. Motionärerna framhåller att avsaknaden av direktiv och ställningstaganden från regeringen förlamar hela processen. Medan denna invecklade dialog utan effekt ägt rum mellan Statskontoret, försvarsutskottet och regeringen har situationen i landet och i hela den demokratiska världen drastiskt förändrats till det sämre när det gäller just människors trygghet i vardagen. Kravallerna i Göteborg och Genua har

visat att samarbete och snabb kommunikation är avgörande för ett anständigt bemötande av våldet i samhället.

I *motion Fö260 (s)* av Kenth Högström m.fl. föreslås utbyggnaden av ett nationellt radiokommunikationssystem för svenskt räddningsväsende, den s.k. public safety-sektorn. Motionärerna pekar bl.a. på Polisförbundets rapport om kommanderingen till EU-toppmötet i Göteborg, vari bl.a. tas upp bristerna i radiosambandet. I motionen pekas också på erfarenheterna från räddningsinsatserna i samband med Estoniakatastrofen, branden i Göteborg och polis-morden i Malexander, som också visade på ett bristande samband beroende på teknisk undermålig radiokommunikationsutrustning.

Motionärerna anser att regeringen måste anvisa erforderligt stöd för att skapa ett funktionellt och driftsäkert kommunikationssystem för den s.k. public safety-sektorn. Till stödet hör klara och tydliga besked om vilken myndighet som skall vara driftsansvarig och hur systemet skall finansieras.

Utskottets ställningstagande

Som en utgångspunkt för utskottets ställningstagande lämnas i det följande en kort beskrivning av *ärendets beredning* under det senaste året.

Utskottet har behandlat frågan om ett gemensamt system för radiokommunikation baserat på TETRA-standard (Terrestrial trunked radio) vid flera tillfällen – senast i april 2001. Utskottet har i dessa olika sammanhang bl.a. redogjort för den utredning (SOU 1998:143) Ett tryggare Sverige som bl.a. haft till uppgift att lämna förslag på en lösning av ägarfrågorna när det gäller ett gemensamt radiosystem för polisen, den kommunala räddningstjänsten, hälso- och sjukvården, m.fl. Även att lämna förslag om lämplig huvudman för radiosystemet samt finansieringsformer ingick i uppdraget. Utredningens slutsats var att radiokommunikationssystemet TETRA uppfyller uppställda krav för radiokommunikation för de samhällsviktiga verksamheterna.

Regeringen har i detta ärende gett Statskontoret i uppdrag att upphandla ett gemensamt radiokommunikationssystem för all samhällsviktig verksamhet, baserat på s.k. TETRA-standard. I den delrapport som Statskontoret överlämnade till regeringen den *30 mars 2001* konstaterade Statskontoret sammanfattningsvis att det inte fanns någon möjlighet att fullfölja uppdraget med nuvarande direktiv och förutsättningar. I delrapporten anger Statskontoret vilka ställningstaganden eller bemyndiganden som krävs senast den 31 maj 2001 för att uppdraget skulle kunna drivas vidare.

Statskontoret och Rikspolisstyrelsen har i en gemensam skrivelse till regeringen den *15 juni 2001* framhållit att det för polisväsendets del gäller att ett nytt system måste vara framme allra senast den 1 september 2002 för att klara storstädernas behov. Om något besked från regeringen inte föreligger den 1 september 2001 måste Rikspolisstyrelsen påbörja en egen upphandling av ett radiokommunikationsnät för polisväsendets räkning i storstäderna.

I en föredragning inför utskottet den 2 oktober 2001 har representanter för Statskontoret bl.a. informerat att Statskontoret i en skrivelse till regeringen den *21 september 2001* hemställt att få avbryta regeringens uppdrag. Skälet

härtill var att regeringen inte hade återkommit till Statskontoret med anledning av begärda ställningstaganden och bemyndiganden. Statskontoret hade vidare erfarit att Justitiedepartementet gett Rikspolisstyrelsen klartecken att påbörja arbetet med att utarbeta en egen kravspecifikation.

I en interpellationsdebatt har statsrådet Mona Sahlin den 23 oktober 2001 bl.a. framhållit att regeringen efter noggranna överväganden kommit fram till att det breda anslag regeringen utgick från i uppdraget till Statskontoret inte är möjligt att genomföra i nuläget. Regeringen anser dock att inriktningen på arbetet fortsatt skall vara att söka få till stånd ett nationellt system. Enligt statsrådet kommer Rikspolisstyrelsens påbörjade arbete med ett nytt radiokommunikationsnät att ske på ett sätt som kan möjliggöra en framtida fortsatt utbyggnad och utveckling av systemet.

Det *aktuella läget* i ärendet är nu att regeringen den 8 november 2001 bemyndigade statsrådet Mona Sahlin att tillsätta en förhandlingsman med uppdrag att bl.a. föra en dialog med tänkbara användare av ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller annat likvärdigt system om hur, när och till vilken kostnad dessa användare kan och vill ansluta sig till systemet. Förhandlingsmannen skall också presentera en eller flera tänkbara modeller för finansiering utifrån intresserade användares vilja att bruka systemet och finansiera den föreslagna utbyggnaden.

Skälen för regeringens beslut i denna fråga är bl.a. att regeringen gör den bedömningen att det i nuläget saknas förutsättningar att finansiera ett fullt utbyggt gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller annat likvärdigt system. Regeringen anser därför att utbyggnaden av ett sådant system bör påbörjas i begränsad skala och ske stegvis. Rikspolisstyrelsen har tagit initiativ i den riktningen för att säkra myndighetens behov av ett fungerande radiokommunikationssystem i storstadslänet fr.o.m. år 2004. För att få bästa möjliga underlag anser också regeringen att det är nödvändigt att kartlägga användarnas intresse att bruka systemet och finansiera utbyggnaden och tydliggöra tänkta användares önskemål i fråga om organisatoriska frågor.

Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 april 2002. Rikspolisstyrelsen och förhandlingsmannen skall hålla varandra informerade om engagemanget hos andra systemanvändare. Statskontoret skall bl.a. delge förhandlingsmannen erfarenheterna från sitt uppdrag och i övrigt bistå denne vid behov.

Justitieutskottet, som beretts tillfälle att yttra sig i detta ärende, redovisar sitt ställningstagande i yttrandet (2001/02:JuU2y) Polisens radiokommunikationssystem. Yttrandet återfinns som bilaga till detta betänkande.

Med anledning av vad som nu framkommit i detta ärende och justitieutskottets yttrande gör *utskottet* följande *ställningstagande*.

Inledningsvis vill utskottet framhålla, som också erfarenheterna nyligen har visat, att det är av största vikt för medborgarnas trygghet att samhället har väl fungerande kommunikationer vid hantering av olyckor, katastrofer, brottsbekämpning, samhällsstörningar m.m. Utskottet har också uttryckt sin

förståelse för att polis, räddningstjänst och sjukvård m.fl. måste ha goda kommunikationer såväl inom sin egen organisation som mellan de samverkande organisationerna för att kunna fullgöra sina uppgifter på bästa sätt.

När utskottet i april 2001 senast behandlade denna fråga (bet. 2000/01:FöU8 s. 10–12) konstaterades i ett tillkännagivande till regeringen bl.a. att det uppdrag som Statskontoret fått i den fortsatta beredningen av detta ärende inte kunde fullföljas. Utskottet såg därför med stor oro på en utveckling där Statskontoret inte skulle kunna fullfölja upphandlingen till följd av det uppkomna läget eftersom tiden var lämplig för att införa ett gemensamt system för många användare. Det skulle – enligt utskottet – vara synnerligen olyckligt om regeringen inte snarast hittade en lösning som gjorde att Statskontoret kunde fullfölja sitt uppdrag inom de givna tidsramarna.

Utskottet är väl medvetet om att anskaffningen av ett gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem med högt ställda krav på tillförlitlighet, funktionalitet och säkerhet kräver ett omsorgsfullt beredningsarbete i såväl organisatoriska som i finansiella frågor.

När det gäller val av system har utskottet erfarit att ett radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard uppfyller uppställda krav i enlighet med vad utskottet nyss anfört.

Av justitieutskottets yttrande framgår att med hänsyn till tidsfaktorn och den besvärliga situation som polisen befinner sig i, nämligen att kommunikationsfrågan för storstadslänen måste vara löst före utgången av år 2003, kan polisen inte avvakta det nu pågående beredningsarbetet. Utskottet kan därför ha förståelse för vad justitieutskottet framhåller om att polisen måste ges möjlighet att på egen hand utveckla ett nytt radiokommunikationssystem i storstadslänen.

Utskottet anser dock att detta system skall byggas på ett sådant sätt och med så hög kvalitet att förutsättningarna finns att det på sikt kan utvecklas till ett landstäckande gemensamt system för andra samhällsviktiga verksamheter, såsom kommunal och statlig räddningstjänst, kustbevakning, tull, hälso- och sjukvård, Försvarmaktens verksamhet, SOS alarmering m.fl.

Vad utskottet nu anfört och med anledning av *motionerna Fö6 (kd) yrkande 17, Fö10 (fp) yrkande 10* och *Fö260 (s)* bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna *tillstyrks delvis* därmed av utskottet.

Utskottet förusätter likväl att det uppdrag, som den nyligen tillsatte förhandlingsmannen fått, leder fram till en sådan lösning att möjligheter öppnas för att börja sjösätta ett av många länge efterfrågat nationellt radiokommunikationssystem.

Resultatbedömning m.m.

Propositionen

Regeringen redovisar inledningsvis resultatbedömning och resursåtgång avseende den verksamhet som Räddningsverket, Sprängämnesinspektionen och Kustbevakningen bedrivit inom politikområdet Skydd mot olyckor.

Regeringens analys och slutsatser är bl.a. att Kustbevakningen och Sjöfartsverket har börjat utarbeta en gemensam målformulering för hur sjösäkerhetstillsynen skall bedrivas. Regeringen anser att detta arbete bör inriktas mot ett system för tillsyn baserad på riskanalys.

De insatser som genomförts inom politikområdet Skydd mot olyckor avseende räddningstjänst har bidragit till att förbättra samhällets skydd mot olyckor, men det krävs en funktion för statistikinhämtning och olycksuppföljning. Regeringen har den 5 juli 2001 uppdragit åt Räddningsverket att undersöka förutsättningarna för att bygga upp en sådan funktion i Karlskoga, mot bakgrund av förslag från Statskontoret som redovisades till regeringen i september 2000.

Med anledning av Riksrevisionsverkets rapport Räddningsverket – hinder för ett effektivare resursutnyttjande (RRV 2001:9) har regeringen uppdragit åt Räddningsverket att se över utbildningsverksamheten både vad avser innehåll och organisation. Regeringen följer noga Räddningsverkets arbete med verksamhetsidé och utveckling av den interna styrningen bl.a. mot bakgrund av den kritik som framkom i rapporten.

Regeringen anser att myndigheternas nationella och internationella samverkan bör hållas på en hög nivå. Detta leder till god kunskapsuppbyggnad, informationshantering och förmåga till operativ myndighetsutövning.

Revisionens iakttagelser vad gäller de delar som avser berörda myndigheters verksamhet inom politikområdet Skydd mot olyckor har inte föranlett några invändningar i revisionsberättelserna för 2000.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen anfört om resultatbedömning och revisionens iakttagelser.

Budgetförslag m.m.

Kustbevakningen

Kustbevakningen har till uppgift att utföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet samt miljöräddningstjänst till sjöss.

Kustbevakningen bedriver även verksamhet inom politikområdena Skydd mot olyckor, Rättsväsende, Skatt, Tull och exekutionsväsende, Livsmedelspolitik, Transportpolitik samt Miljöpolitik. Myndighetens verksamhet tillhör flera politikområden, men myndigheten har sitt anslag under utgiftsområde 6 Totalförsvaret och politikområdet Skydd mot olyckor.

Kustbevakningens verksamhet inom politikområdet Skydd mot olyckor omfattar miljöräddningstjänst till sjöss för vilken myndigheten enligt räddningstjänstlagstiftningen är ansvarig, sjöräddning samt eftersökning med flyg. Kustbevakningen medverkar även i Sjöfartsverkets tillsynsverksamhet inom sjösäkerhetsområdet, bl.a. avseende transport av farligt gods.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslag till Kustbevakningen för år 2002 och investeringsplan för Kustbevakningen för åren 2002–2004 (förslagen 24 samt 27 i denna del). Härav följer att utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö228 (v) yrkandena 6 och 7, båda i denna del och 8 samt Fö257 (kd) i denna del.

Propositionen

Regeringen framhåller att Kustbevakningen har ett självständigt ansvar för tullkontroll till sjöss. Gränsskyddet till sjöss avseende varor omfattar i huvudsak att brott mot tullbestämmelser och gällande in- och utförelsestrukturer skall förebyggas och upptäckas, bl.a. som ett led i att tullar, skatter och avgifter säkerställs.

Myndigheten ansvarar även för miljöövervakning till sjöss. Övervakningen är inriktad på tidig upptäckt av oljeutsläpp och algblooming samt tillsyn av djur- och naturvårdsområden.

Kustbevakningen har i uppdrag att samordna de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation samt förmedla denna till berörda myndigheter.

Verksamheterna är beroende av vad som sker inom andra politikområden då arbetet sker integrerat med myndighetens övriga övervaknings- och tillsynsuppgifter.

Regeringen redovisar att Kustbevakningens deltagande i samarbetet inom Köpenhamnsavtalet, Helcom och Bonnöverenskommelsen bl.a. genom olika kartläggningar har medfört ökade kunskaper om den tekniska utvecklingen på området samt en närmare samordning av respektive länders myndighetsinsatser. Kustbevakningens och Räddningsverkets erfarenhetsutbytet med Estland, Lettland, Litauen och med Ryssland har fortsatt, och det goda samarbetet i synnerhet vad avser oljeskyddsarbetet har utvecklats.

Miljöräddningstjänst är viktigt för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Kustbevakningen har genom sjöövervakningsverksamheten en ständig beredskap till sjöss med ett 20-tal enheter. Ett 30-tal olje- och kemskyddsoperationer har genomförts. I förekommande fall har utsläpp förhindrats genom åtgärder ombord eller lyckad bekämpning till sjöss.

Kustbevakningen svarade för ca 300 sjöräddningsinsatser, vilket motsvarar drygt en fjärdedel av det totala antalet som genomfördes i svenska vatten under 2000. Myndigheten svarade härmed för den största delen av de offentliga insatserna.

Kustbevakningen och Sjöfartsverket har börjat utarbeta en gemensam målformulering för hur sjösäkerhetstillsynen skall bedrivas. Regeringen anser att detta arbete bör inriktas mot ett system för tillsyn baserad på riskanalys.

Miljöräddningstjänsten till sjöss syftar till att kunna vidta åtgärder för att bekämpa utsläpp så tidigt som möjligt. Förutom att de miljömässiga konsekvenserna minimeras är det mer kostnadseffektivt att bekämpa utsläpp till sjöss än att sanera föroreningar på land. Korta insatstider kräver en hög beredskap. Denna beredskap används även vid sjöräddningsinsatser. Regeringen bedömer att målsättningarna har uppfyllts.

Regeringen anser att Kustbevakningens verksamhet avseende tullkontroll bidrar till att målsättningen för politikområdet Skatt, tull och exekution uppfylls. Målet för politikområdet bör därmed även gälla Kustbevakningens verksamhet i denna del.

Kustbevakningens verksamhet avseende miljöövervakning bidrar till att målsättningen för politikområdet Miljöpolitik uppfylls. Målet för politikområdet bör därmed även gälla Kustbevakningens verksamhet i denna del.

Regeringen anser vidare att Kustbevakningen skall upprätthålla en hög kontrollnivå till sjöss avseende brott mot tullbestämmelser och in- och utförelsestrukturer. Insatser mot narkotika, illegal införsel av alkohol och tobak skall prioriteras.

Regeringen har i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier föreslagit inriktning och åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård (prop. 2000/01:130).

Regeringen föreslår (förslag nr 27) att till anslaget 7:1 Kustbevakningen anvisas 507 271 000 kr för år 2002.

Regeringen har beräknat 95 miljoner kronor för räntor och amorteringar under 2002. I propositionen Åtgärder mot föroreningar från fartyg föreslås att Kustbevakningen skall få vissa utökade befogenheter, bl.a. att inleda förundersökning i syfte att effektivisera lagföringen av illegala oljeutsläpp (prop. 2000/01:139). Tillkommande kostnader för personal och utbildning beräknas till 2 miljoner kronor årligen samt 2 miljoner kronor engångsvis för 2002. Regeringen har vid beräkning av anslaget tagit hänsyn till detta. Regeringen har vidare i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier föreslagit att Kustbevakningen skall tillföras ytterligare ca 50 miljoner kronor per år fr.o.m. 2004 för att skärpa övervakningen till havs och öka satellitspanningen (prop. 2000/01:130). Regeringen har vid beräkningen av anslaget tagit hänsyn till att en minskning av anslag under utgiftsområdet 22 anslaget 36:13 Rikstrafiken: Trafikupphandling har skett med motsvarande belopp.

Under anslaget 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst har regeringen beräknat 1,5 miljoner kronor för Kustbevakningens utgifter för bekämpning av oljeutsläpp och utsläpp av andra skadliga ämnen till sjöss.

Regeringen föreslår (förslag nr 24) att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2002–2004.

Motionerna

Moderata samlingspartiet redovisar i *partimotion Fi291* förslag (*yrkande 4*) till utgiftsram för utgiftsområde 6 Totalförsvaret. I motionen redovisas ett anslagsbelopp för 7:1 Kustbevakningen som är ca 48 miljoner kronor lägre än regeringens förslag. Motionen bereds inte av försvarsutskottet.

Vänsterpartiet framhåller i *kommittémotion Fö228*, *yrkandena 6–8*, att de uppgifter som Kustbevakningen genomför har mycket stor betydelse för Sveriges säkerhet även i ett bredare perspektiv. Genom skarp verksamhet dagligen och genom regelbundna kontakter med internationella myndigheter har man byggt upp ett nätverk som smidigt ger information och underlag för arbetet.

Det är bra att regeringen föreslår ökade resurser för arbetet med illegala oljeutsläpp fr.o.m. år 2002, likaså att Kustbevakningen från 2004 tillförs 50 miljoner kronor för skärpt övervakning till sjöss och ökad satellitövervakning. Men för att Kustbevakningen skall få möjlighet att utföra dessa uppdrag och leva upp till det ansvar som läggs på myndigheten fordras enligt Vänsterpartiet också andra resurstillskott.

Kustbevakningen har ansvar och befogenheter att i enlighet med Schengenavtalet utföra personkontroll till sjöss. Kustbevakningen har också nyligen fått uppgiften att samordna de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation till berörda myndigheter. Dessa båda uppdrag kräver personalförstärkningar. För att kunna utveckla sitt arbete på ett rationellt sätt behöver Kustbevakningen också nya fartyg väl anpassade till verksamhetens behov. Dessutom erfordras en modifiering av ett stort antal fartyg, särskilt miljöskyddsflottan, samt ett tredje flygplan utöver de två som kan finansieras ur de 50 miljoner kronor som aviseras till 2004.

Motionärerna föreslår därför att Kustbevakningen förstärks med ytterligare 25 miljoner kronor år 2002 (*yrkande 6 i denna del*) och att detta finansieras genom att anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling minskas med motsvarande summa (*yrkande 7 i denna del*). Vidare bör riksdagen ge regeringen i uppdrag att utarbeta en plan för hur Kustbevakningens behovsresurser kan tillfredsställas under en treårsperiod samt finansieringen för detta (*yrkande 8*).

Kristdemokraterna anför i *kommittémotion Fö257 i denna del* att Kustbevakningen har en mängd uppgifter inom olika lagområden. Myndighetens kontrollverksamhet och övervakning har en förebyggande effekt mot brottslighet av olika slag. Nya uppgifter har ständigt tillkommit och flera står för dörren. För att långsiktigt möta fastställda uppgifter och utökade krav på internationell verksamhet, gränskontroll och miljöräddning till sjöss bör Kustbevakningens resurser förstärkas. Kristdemokraterna föreslår därför att anslaget 7:1 Kustbevakningen ökas med 20 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Utskottets ställningstagande

Kustbevakningens uppgifter styrs till stor del av olika internationella åtaganden. Förutom de krav EU-medlemskapet och Schengenanslutningen ställer är behovet av sjötrafikövervakning, sjösäkerhetstillsyn samt miljöskydd till sjöss stort. Utskottet anser i likhet med regeringen att det är angeläget att upprätthålla en hög kontrollnivå till sjöss avseende brott mot tullbestämmelser och in- och utförelsestrukturer. Insatser mot narkotika, illegal införsel av alkohol och tobak skall prioriteras.

Mot bakgrund av Kustbevakningens ökade uppgifter anser utskottet – i motsats till vad som redovisas i motion Fi219 (m) yrkande 4 – att är det motiverat med en förstärkning av Kustbevakningens resurser. Utskottet är emellertid inte berett att förorda en förstärkning av resurserna av den omfattning som föreslås i motionerna Fö228 (v) och Fö257 (kd). Regeringen har i budgetpropositionen aviserat ytterligare budgetförstärkningar åren 2003 och 2004. Behovet av ytterligare resurser kommer således att övervägas i kommande budgetarbeten. Utskottet tillstyrker sålunda regeringens förslag. *Motionerna Fö228 (v) yrkandena 6 och 7, båda i denna del, och 8 samt Fö257 (kd) i denna del* avstyrks av utskottet.

Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag och bemyndiganden till ramanslaget Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor (punkterna 25 samt 27 i denna del).

Propositionen

Från anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Kommunerna kan ansöka om statsbidrag för åtgärder som de har utfört eller avser att utföra. Ansökan ställs till Räddningsverket tillsammans med erforderligt tekniskt underlag. Grundprincipen är att utbetalningen sker när åtgärderna, för vilka bidrag beviljats, är genomförda och slutbesiktigade. För att stimulera kommunerna att utföra förebyggande åtgärder kan 50 % av bidraget för planerade men ännu inte utförda åtgärder betalas ut efter att slutligt beslut har fattats. Resterande del utbetalas när åtgärderna utförts och är slutbesiktigade. Efter det att kommunens projekt godkänts har kommunen tre år på sig att genomföra åtgärderna. Det slutliga bidraget betalas inte ut förrän projektet är slutbesiktigat, vilket medför ständiga förskjutningar i utbetalningarna och ett anslagssparande har därför uppkommit under senare år. Kommunen kan få ersättning för minst 50 % av kostnaderna och i enskilda fall upp till 90 %. För att ersättning skall kunna lämnas måste en riskvärdering ha

genomförts i kommunen (prop. 1985/86:150, bet. 1985/86:FöU11, rskr. 1985/86:345, bet. 1985/86:FiU29, rskr. 1985/86:346).

Regeringen finner ordningen för utbetalningarna oklar varför regeringen avser att låta genomföra en översyn av systemet.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 25 000 000 kr till anslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. Regeringen föreslår också att riksdagen *bemyndigar* regeringen att under år 2002, i fråga om ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor, besluta om bidrag så att behovet av anslagsmedel efter år 2002 exklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 28 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag och bemyndiganden till ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor.

Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag till ramanslaget Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m. (punkt 27 i denna del).

Propositionen

Under anslaget, som disponeras av Statens räddningsverk, utbetalas i enlighet med räddningstjänstlagen (1986:1102) vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser, insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss samt för utredning av vissa allvarliga olyckor.

Under 2000 har staten betalat ut sammanlagt 9 miljoner kronor till fem kommuner för skogsbränder, översvämningar samt en farligt godsolycka. Av dessa avser tre kompletterande utbetalningar till följd av domar i länsrätt, kammarrätt eller i Regeringsrätten.

Flera av besluten om ersättning har resulterat i överklaganden, och i vissa fall har kompletterande utbetalningar beviljats. Dessa ärenden har aktualiserat frågan om vad som skall betecknas som räddningstjänst och därmed vara ersättningsberättigat.

Regeringen anser att det är viktigt att förutsättningarna och reglerna för dessa ersättningar klarläggs av Utredningen om översyn av räddningstjänstlagen (dir. 1999:94).

Regeringen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för 2001 i föreliggande proposition föreslagit att anslaget 7:3 Statens räddningsverk: Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m. skall ökas med 14 miljoner kronor.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 20 000 000 kr till anslaget 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag till ramanslaget 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Samhällets skydd mot olyckor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag och investeringsplan för Statens räddningstjänst, såvitt avser skydd mot olyckor (punkterna 26 samt 27 i denna del).

Propositionen

Anslaget, som disponeras av Statens räddningsverk, finansierar verksamhet inom räddningstjänstområdet inklusive olycks- och skadeförebyggande åtgärder samt beredskap för och indirekta kostnader i samband med internationella insatser. Beredskapen för internationella insatser omfattar även minröjning och kemikalieinsatsstyrka.

Anslaget finansierar också ersättning till länsstyrelserna för tillkommande uppgifter med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Från och med den 1 oktober 2001 överförs Sprängämnesinspektionens verksamhet till Räddningsverket. De utgifter som t.o.m. 2001 beräknats under anslagen 7:4 Statens räddningsverk: Samhällets skydd mot olyckor och 7:5 Brandfarliga och explosiva varor beräknas därför fr.o.m. 2002 under ett anslag.

Regeringen har beräknat 15,5 miljoner kronor mer under anslaget för 2002 jämfört med 2001 vad avser kärnenergiberedskapen. Till och med 2001 har Räddningsverket erhållit 13,5 miljoner kronor för kärnenergiberedskapen från Statens strålskyddsinstitut. Från och med 2002 beräknas detta belopp i stället under föreliggande anslag. Vidare har ytterligare 2 miljoner kronor beräknats för att delvis finansiera nya RDS-mottagare för inomhusvarning.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att riksdagen för år 2002 anvisar ett *ramanslag* på 596 204 000 kr till anslaget 7:4 Samhällets skydd mot olyckor. Regeringen föreslår också att riksdagen godkänner förslaget till *investeringsplan* för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2002–2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker vad regeringen föreslår om anslag och investeringsplan för Statens räddningstjänst, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor.

Anslag inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret för år 2002

I detta avsnitt behandlar utskottet regeringens förslag (förslag 27) avseende anslag under utgiftsområde 6 Totalförsvaret samt motionerna Fö228 (v) yrkandena 6–8 och Fö257 (kd) i denna del.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens förslag 27 i denna del och anvisar anslag under utgiftsområde 6 Totalförsvaret enligt sammanställningen i bilaga 2 till detta betänkande.

Härav följer att motionerna Fö228 (v) yrkandena 6 och 7, båda i denna del, och Fö257 (kd) i denna del bör avslås av riksdagen.

Propositionen

Regeringen har i budgetpropositionen för år 2002 – volym 5 – lämnat förslag till fördelning av anslag inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret (*förslag 27*).

Motionerna

Som framgått under avsnittet om Kustbevakningen har Vänsterpartiet i *kommittémotion Fö228* framhållit att de uppgifter som Kustbevakningen genomför har mycket stor betydelse. Myndigheten behöver såväl personalförstärkningar som nya fartyg för att den skall utföra sina uppdrag och leva upp till det ansvar som myndigheten fått. Motionärerna föreslår därför att anslaget till Kustbevakningen förstärks med *ytterligare 25 miljoner kronor* år 2002 (*yrkande 6 i denna del*) och att detta finansieras genom att anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling reduceras med motsvarande belopp (*yrkande 7 i denna del*).

Som framgått under avsnitten Militärt försvar – Budgetförslag respektive Kustbevakningen föreslår Kristdemokraterna i *kommittémotion Fö257 i denna del*

- att anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser förstärks med 500 miljoner kronor,
- att anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling reduceras med 1 000 miljoner kronor och
- att anslaget Kustbevakningen förstärks med 20 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottets överväganden och ställningstaganden till motionerna framgår i de avsnitt i betänkandet där anslagsförslagen närmare behandlas.

Under förutsättning av att riksdagen bifaller finansutskottets betänkande 2001/02:FiU1 Utgiftsramar och beräkning av statsinkomsterna, m.m. – såvitt avser utgiftsområde 6 Totalförsvaret – föreslår försvarsutskottet att riksdagen anvisar anslag inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret i enlighet med *bilaga 2* till detta betänkande.

Härav följer att utskottet föreslår att riksdagen *avslår motionerna Fö228 (v) yrkandena 6 och 7, båda i denna del, och Fö257 (kd).*

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som reservationen avser.

1. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Fö274 yrkandena 4 och 5 och 2001/02:Fö3 yrkande 2, bifaller delvis proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 27 och avslår motionerna 2001/02:Fö257, 2001/02:Fö202, 2001/02:Fö205, 2001/02:Fö228 yrkandena 6–8, 2001/02:Fö244, 2001/02: Fö255 yrkande 16, 2001/02:Fö274 yrkandena 3, 6 och 7 och 2001/02:Fö17 yrkande 4.

Punkterna b–n = utskottet.

Ställningstagande

Moderata samlingspartiet har i kommittémotionerna Fö274 och Fö3 förordat annorlunda anslagsbeteckningar och innehåll för det militära försvaret liksom en förändring i beslutsprocessen.

Trots stora begränsningar av verksamheten kommer förbandsverksamheten att kosta upp till 500 miljoner kronor mer än som disponeras under 2001. Diskrepansen mellan planerad verksamhet och verklig kostnad är tydlig.

Vi föreslår därför att den årliga driften av den befintliga organisationen i all planering, budgetering och uppföljning skall särskiljas från den framtida utvecklingen.

Vi föreslår också att det av oss föreslagna anslaget Fredsfrämjande truppinsatser skall utformas som ett beredskapsanslag. Det skall omfatta alla kostnader som uppstår av den verksamhet som påbörjas när den av regeringen beslutade insatsen påbörjas. Anslaget skall inte omfatta kostnader för förbanden vid organisering, utbildning och beredskap i Sverige. Anslaget förs till utgiftsområde 7 Fredsfrämjande verksamhet. Anslaget skall stå till regeringens disposition och således först utnyttjas i samband med att insatsen påbörjas.

Vårt förslag syftar till att tydliggöra ansvarsförhållanden och de beräkningar som ligger bakom de förslag som riksdagen har att ta ställning till.

Förslagen syftar också till att tydliggöra skillnaden mellan riksdagens beslut om den långsiktiga inriktningen och den årliga budgeteringen.

Förslagen leder till en naturlig uppdelning av riksdagens beslut i två delar. Det tydliggör också riksdagens ansvar för de långsiktiga besluten om försvarets uppgifter och förmågor samt anskaffning, uppsättning och avveckling av materiel och militära förband.

Mot bakgrund av det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller kommittémotion Fö274 (m) yrkandena 4 och 5 och kommittémotion Fö3 (m) yrkande 2, bifaller delvis propositionen punkt 27 och avslår samtliga andra berörda motionsyrkanden.

2. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (kd)

av Åke Carerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 a borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö257, bifaller delvis proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 27 och avslår motionerna 2001/02:Fö202, 2001/02:Fö205, 2001/02:Fö228 yrkandena 6–8, 2001/02:Fö244, 2001/02:Fö255 yrkande 16, 2001/02:Fö274 yrkandena 3–7, 2001/02:Fö3 yrkande 2 och 2001/02:Fö17 yrkande 4.

Punkterna b–n = utskottet.

Ställningstagande

Politikområdet Försvarspolitik

En av de viktigaste försvarspolitiska frågorna framöver är hur vi skapar balans mellan uppgifter och resurser så att ett svenskt folkförankrat försvar kan utgöra ett effektivt och flexibelt säkerhetspolitiskt instrument. Sverige måste ha en fortsatt betryggande försvarsförmåga för att kunna möta både närtida hot mot vårt land och framtida hot vid omvärldsförändringar.

Det vidgade säkerhetsbegreppet ger nya förutsättningar för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Vårt moderna men sårbara samhälles motståndskraft mot nya typer av hot kräver god krishanteringsförmåga utmed hela skalan fred–kris–krig. De nya säkerhetspolitiska hoten måste tas på allvar, vilket terrordåden i New York och Washington den 11 september 2001 visat.

Genom ett fördjupat PFF-samarbete och vårt bidrag till EU:s gemensamma krishanteringsstyrka ökar de svenska förbandens internationella samarbets- och samverkansförmåga. På sikt bör sådan samverkansförmåga nås att alla operativa insatsförband kan ingå i Natoleda krishanteringsinsatser.

Förbandsverksamheten har under senare år varit begränsad i Försvarsmakten och har av besparingsskäl reducerats kraftigt i år. Detta är inte accep-

tabelt och leder till att den grundläggande försvarsförmåga som skall motverka ett invasionshot under överskådlig tid urholkas alltmer.

Ominriktningen från ett invasionsförsvar till en insatsorganisation med hög kompetens, kvalitet och flexibilitet kräver därför en förstärkning av utbildnings- och övningsverksamheten. Försvarsmaktens anpassningsförmåga ligger bl.a. i övningsverksamheten som är helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal. En väl utvecklad förbandsverksamhet ger den kompetens som krävs för att förbanden skall kunna nå hög operativ förmåga i framtida insatsmiljöer och för att vi skall kunna vidta rimliga anpassningsåtgärder.

Vi vill därför satsa sammanlagt 560 miljoner kronor utöver regeringens förslag på utgiftsområdet under den kommande treårsperioden. Genom en omdisponering från anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling avsätter vi 500 miljoner kronor till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. under år 2002. Från anslaget 6:2 Materiel dras år 2002 1,0 miljarder kronor som återläggs år 2003.

Förslaget innebär att anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. utökas med 500 miljoner kronor till 20 838 658 000 kr för år 2002. Av tabellen framgår vårt förslag i förhållande till regeringens.

Anslagsförändring (tusental kr)	2002	2003	2004
6:1 Förbandsverksamhet m.m.	+500 000	0	0
6:2 Materiel, anläggningar m.m.	-1 000 000	+1 000 000	0
7:1 Kustbevakningen	+20 000	+20 000	+20 000

Politikområdet Skydd mot olyckor

Kustbevakningen

Sverige har en lång kust i förhållande till landets yta. Förutom att Sveriges kust är en av unionens längsta med två yttre gränser, en runt kusten och en runt Gotland, är den dessutom en av de mest svårövervakade genom vidsträckta skärgårdsområden och glesbygd.

Kustbevakningen har en mängd uppgifter inom olika lagområden, och myndighetens kontrollverksamhet och övervakning genom hög närvaro till sjöss har en förebyggande effekt mot brottslighet av olika slag. Det operativa Schengensamarbetet ställer krav på utökad patrullering med fartyg som har lång uthållighet och som kan operera såväl inomskärs som inom territorialvattnet och svensk ekonomisk zon. Sjölägesinformationen är exempel på en viktig uppgift som tillkommit. Behovet av nyrekrytering och utbildning föreligger i närtid liksom behovet av att omsätta en stor del av fartygen och flygplanen.

Även om regeringen i budgetpropositionen aviserat budgetförstärkningar till Kustbevakningen för skärpt övervakning till sjöss fr.o.m. år 2004 behövs utökade resurser redan nu. För att långsiktigt kunna fullgöra fastställda uppgifter och möta utökade krav på internationell verksamhet, gränskontroll genom den operativa Schengenanslutningen och miljöräddningstjänst till sjöss anser vi att Kustbevakningens resurser bör förstärkas redan år 2002.

Som framgår av den nyss redovisade tabellen vill vi därför för politikområdet Skydd mot olyckor avsätta 20 miljoner kronor per år utöver vad regeringen föreslår under anslag 7:1 Kustbevakningen.

3. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (v)

av Berit Jóhannesson och Stig Sandström (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 a borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö228 yrkandena 6–8, bifaller delvis proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 27 och avslår motionerna 2001/02:Fö202, 2001/02:Fö205, 2001/02:Fö244, 2001/02:Fö255 yrkande 16, 2001/02:Fö257, 2001/02:Fö274 yrkandena 3–7, 2001/02:Fö3 yrkande 2 och 2001/02:Fö17 yrkande 4.

Punkterna b–n = utskottet.

Ställningstagande

De uppgifter som Kustbevakningen genomför har mycket stor betydelse för Sveriges säkerhet även i ett bredare perspektiv. Genom skarp verksamhet dagligen och genom regelbundna kontakter med internationella myndigheter, har man byggt upp ett nätverk som smidigt ger information och underlag för arbetet.

Det är bra att regeringen föreslår ökade resurser för arbetet med illegala oljeutsläpp fr.o.m. år 2002, likaså att Kustbevakningen från 2004 tillförs 50 miljoner kronor för skärpt övervakning till sjöss och ökad satellitövervakning. Men för att Kustbevakningen skall få möjlighet att utföra dessa uppdrag och leva upp till det ansvar som läggs på myndigheten fordras enligt vår mening också andra resurstillskott.

Kustbevakningen har ansvar och befogenheter att i enlighet med Schengenavtalet utföra personkontroll till sjöss. Kustbevakningen har också nyligen fått uppgiften att samordna de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation till berörda myndigheter. Dessa båda uppdrag kräver personalförstärkningar. För att kunna utveckla sitt arbete på ett rationellt sätt behöver Kustbevakningen också nya fartyg väl anpassade till verksamhetens behov. Dessutom erfordras en modifiering av ett stort antal fartyg, särskilt miljö-

skyddsflottan, samt ett tredje flygplan utöver de två som kan finansieras ur de 50 miljoner kronor som aviseras till 2004.

Vi anser därför att Kustbevakningen bör förstärkas med ytterligare 25 miljoner kronor år 2002 och att detta finansieras genom att anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling minskas med motsvarande summa (förslagspunkt 1 a). Vi anser vidare att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att utarbeta en plan för hur Kustbevakningens behov av resurser kan tillfredsställas under en treårsperiod samt hur detta skall finansieras.

Vi har ingen erinran mot förslagspunkt 1 b–n.

4. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (fp)

av Runar Patriksson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 a borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö244, bifaller delvis proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 27 och avslår motionerna 2001/02:Fö202, 2001/02:Fö205, 2001/02:Fö228 yrkandena 6–8, 2001/02:Fö255 yrkande 16, 2001/02:Fö257, 2001/02:Fö274 yrkandena 3–7, 2001/02:Fö3 yrkande 2 och 2001/02:Fö17 yrkande 4.

Punkterna b–n = utskottet.

Ställningstagande

Jag avvisar förslaget om ett samlat anslag för förbandsverksamhet och beredskap samt fredsfrämjande truppinsatser. En sammanslagning riskerar att i hög utsträckning suddar ut gränserna mellan dessa båda verksamheter. Jag menar att det är viktigt att det tydligt går att utläsa vad de internationella truppinsatserna kostar. Ett skäl härtill är demokratiskt. Riksdagen och svenska medborgare skall enkelt kunna utläsa kostnaderna för en så pass prioriterad, omfattande och, än så länge speciell, uppgift som de internationella insatserna.

Ett annat skäl till att avvisa en sammanslagning av anslagen är att de då suddade gränserna mellan de olika verksamheterna bidrar till att skylta över regeringens oförmåga, och kanske också ovilja, att tilldela svenska internationella truppinsatser tillräckliga resurser. Anslaget för internationella insatser skall, vilket länge förespråkats av Folkpartiet liberalerna, vara av en storleksordningen som normalt krävs. Att nästan varje år tvingas till nya finansieringsbeslut visar på att anslaget varit felbudgeterat från början. Mer naturligt och praktiskt vore det med en viss marginal i finansieringen. Det finns inga vare sig praktiska eller formella problem med att låta anslaget inte fullt utnyttjas vissa år. Sättet att hantera finansieringen av internationella insatser i dag – med ständiga underskott som måste kompletteras – riskerar att underminera

Okänt namn på dokumentegenskap.

regeringens och Sveriges trovärdighet när det gäller vilja och förmåga att aktivt bidra till internationella fredsfrämjande operationer.

För det tredje avvisar jag en sammanslagning av anslagen på grundval av verksamhetsmässiga skäl. Att behålla fredsfrämjande truppinsatser som ett separat anslag, och också mer realistiskt finansierat, skulle ge Försvarmakten en stadigare och för planeringen mer långsiktig grund att stå på.

Ett fjärde skäl till att säga nej till en sammanslagning av anslagen är att den ökade flexibilitet som regeringen vill uppnå kan fås ändå. Inför internationella truppinsatser har det, även om lagen inte är tvingande, varit praxis att höra riksdagen. Till detta kommer att utökade insatser sker först efter hörande av Utrikesnämnden. Vid dessa tillfällen kan även finansieringen tas upp och ett förhandsbesked om riksdagens ställningstagande fås. Formellt riksdagsbeslut kan sedan fattas senast i samband med tilläggsbudget.

Jag har ingen erinran mot förslagspunkt 1 b–n.

5. Inriktning av förbandsverksamheten (punkt 2) (kd, m)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) samt Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö255 yrkandena 7 och 8 samt avslår proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 2 och motionerna 2001/02:Fö228 yrkandena 1–3, 2001/02:Fö247 och 2001/02:Fö255 yrkandena 3, 4, 14 och 15.

Ställningstagande

Sverige måste ha en fortsatt betryggande försvarsförmåga för att kunna möta närtida hot vid omvärldsförändringar. Det är därför viktigt att de krav på grundläggande försvarsförmåga och grundberedskap som beslutades av riksdagen i mars år 2000 (bet. 1999/2000:FöU2) inte urholkas genom resursbrist.

Den grundläggande försvarsförmåga som, enligt Förvarsberedningens bedömning, motverkar ett invasionshot under överskådlig tid har de senaste åren urholkats genom den ekonomiska situationen. Eftersom de flesta av oss vill kunna försvara vår demokrati även efter 15–20 år gäller det att planera långsiktigt.

I modern krigföring är det alltmer väsentligt att kunna uppträda integrerat och samordnat med utnyttjande av alla stridskrafter. Förmågan till samordnad väpnad strid och utnyttjande av förband i behovssammansatta operativa insatsstyrkor är den verksamhet som Försvarmaktens resurser skall kraftsamla till. Denna förmåga krävs för att vi skall ha beredskap att kunna möta angrepp i samband med kriser som kan utvecklas ur nuvarande omvärldsläge och för att vi skall kunna vidta rimliga anpassningsåtgärder. Det är därför viktigt att

samordna övningsverksamheten så att förbandsverksamheten alltmer kan inriktas mot övningar av operativt sammansatta insatsstyrkor för att på så sätt utveckla personalens kompetens.

Regeringen bedömer i budgetpropositionen (prop. 2001/02:1) att Försvarsmaktens operativa förmåga utifrån de fyra huvuduppgifterna är godtagbar. Samtidigt anges bl.a. att övningar med kompletta förband har måst inskränkas till samövning av funktioner samt att officerarnas förmåga att leda sammansatta större förband i komplexa stridssituationer inte har förbättrats. Denna ekvation går inte ihop.

Försvarsmaktens anpassningsförmåga ligger bl.a. i övningsverksamheten, som är helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal. Vi vill därför betona betydelsen av en grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet som vidmakthåller och utvecklar den grundläggande försvarsförmågan, grundberedskapen och anpassningsförmågan.

Vi föreslår därför att förbandsverksamheten ges en annan inriktning genom att riksdagen bifaller motion Fö255 (kd) yrkandena 7 och 8.

6. Inriktning av förbandsverksamheten (punkt 2) (v)

av Berit Jóhannesson och Stig Sandström (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö228 yrkandena 2 och 3, bifaller delvis proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 2 och avslår motionerna 2001/02:Fö228 yrkande 1, 2001/02:Fö247 och 2001/02:Fö255 yrkandena 3, 4, 7, 8, 14 och 15.

Ställningstagande

Regeringen anför att stödet till samhället med Försvarsmaktens helikopterresurser bör begränsas. Vi delar inte denna syn. De resurser som Försvarsmakten disponerar bör också fortsättningsvis utnyttjas till stöd för det civila samhället. Därför bör helikopterverksamheten förstärkas dels för att klara de uppdrag man har i sin försvarsmaktsroll, dels för att kunna hålla hög beredskap gentemot samhället via de avtal som finns, t.ex. med Sjöfartsverket. Vi föreslår därför att en utredning tillsätts som dels skall redovisa vilka resurser som behöver tillföras för att Försvarsmakten skall kunna bemanna fem räddningsbaser, dels skall granska förutsättningarna för att helikopterförbanden även fortsättningsvis skall kunna medverka i ambulanshelikopterverksamhet.

Sedan flera år planerar Försvarsmakten att bygga en ny hangar vid Göteborg/Säve. Den nya hangaren är tänkt att sambrukas med Polisen och den helikopterambulansverksamhet som genomförs enligt avtal med Västra Götalands län. Försvarsmakten diskuterar nu reparation av den gamla hangaren. Detta anser vi inte vara någon bra lösning, framför allt inte på lång sikt. Re-

surser behöver därför avdelas för investering i en ny hangar och kostnaden för denna åtgärd föreslås täckas genom omfördelning inom anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser.

Vi föreslår därför att riksdagen bifaller motion Fö228 (v) yrkandena 2 och 3.

7. Inriktning av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling (punkt 6) (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö4 yrkande 1, bifaller delvis motion 2001/02:Fö251 samt avslår proposition 2001/02:1 (utg.omr. 6) punkt 6 och motion 2001/02:Fö228 yrkande 5.

Ställningstagande

Anskaffning av anläggningar

Moderata samlingspartiet har i en kommittémotion om försvarets fastigheter förordat en annan inriktning än den regeringen har föreslagit och utskottsmajoriteten ställt sig bakom. Effekterna av de besparingar som Försvarsmakten i år tvingas till är stora. De flesta värmpfiktiga ges en ofullständig utbildning och officersutbildningen reduceras. I ett läge där försvaret tvingas till dessa besparingar är det utmanande att fortsätta med stora investeringar som inte tillför försvaret någon ökad försvarskapacitet. Snarare blir det tvärtom. Därför bör ännu ej genomförda omlokaliseringar som innebär stora investeringar snarast avbrytas.

Den grundläggande inriktningen bör i stället vara att undersöka var i det befintliga beståndet av fastigheter det finns tillgängliga och ändamålsenliga lokaler som kan utnyttjas för försvarsändamål.

Vid denna prövning bör det också uppmärksammas att det varken i dag eller i framtiden är nödvändigt att samlokalisera all verksamhet inom en organisationsenhet. En av grunderna för ”det nya försvaret” är ju i stället att modern teknik medger att såväl operativ som taktisk ledning och verksamhetsledning kan ske decentraliserat och distribuerat.

Vi kan konstatera att grunden för SWEDINT är att samordna utbildning och övning för de förband som skall delta i internationell verksamhet. Av detta följer att det aldrig varit avsikten att SWEDINT skall ha en egen rekrytering. Därmed utgör det inget primärt hinder att förbandet även i framtiden förblir en s.k. solitär.

Vi kan också konstatera att det i Sverige finns hangarer som skulle kunna användas för de nya helikoptrarna. Investeringskostnaderna för helikopterflottiljens lokalisering kan därmed rimligtvis inte vara oberoende av var den lokaliseras.

Vi föreslår därför att riksdagen bifaller kommittémotion Fö4 (m) yrkande 1.

Anskaffning av materiel

Den oro för luftförsvarets samlade utveckling och för den delmängd därav som utgörs av Sveriges luftvärnsförmåga, redovisad i motion Fö251 (m), är lätt att dela. Som försvarsutskottet tidigare har påpekat finns stora brister i såväl luftvärns- som artillerifunktionen. Moderna markstridskrafter kräver bådadera för att kunna verka såväl i dag som i framtiden. Försvarsbeslutet 2000 innebar en obalanserad reduktion av båda dessa funktioner i förhållande till den samlade organisationen. Vi vill därför understryka behovet av en utökad anskaffning av såväl modernt luftvärn som ett modernt system för indirekt eld.

Med detta bör motion Fö251(m) anses besvarad.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som det särskilda yttrandet avser.

1. Utgifterna m.m. inom totalförsvaret för budgetåret 2002 (punkt 1) (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Den 21 november 2002 beslöt riksdagens majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och en beräkning av statens inkomster avseende 2002. Samtidigt beslutades om preliminära utgiftstak för åren 2003 och 2004.

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av anslagsfördelningen inom utgiftsområdet. Det övergripande målet för försvarspolitiken bör vara att skapa rimliga förutsättningar för omstrukturering och utveckling av totalförsvaret. För detta krävs en offensiv och annorlunda inriktning än den som riksdagsmajoriteten står bakom. En av de viktigaste försvarspolitiska frågorna framöver är hur vi skapar balans mellan uppgifter och resurser för att ett svenskt försvar skall utgöra ett effektivt och flexibelt säkerhetspolitiskt instrument.

Våra förslag syftar till att kunna anpassa försvaret att verka i olika situationer. Våra försvarssystem skall kunna utformas så att de i fredstid kan utgöra stöd åt samhället. En del av Försvarsmakten skall kunna vara en fredsutnyttjad insatsdel. Försvaret kommer då också att utgöra en påtaglig tröskel för en framtida angripare av Sverige.

Våra förslag syftar till att försvaret skall kunna öka förmågan att delta i internationella insatser. Försvaret skall också ha en så hög samverkansförmåga (interoperabilitet) att vi snabbt och smidigt kan integreras i internationella försvarsstrukturer.

Våra förslag syftar till att tydliggöra ansvarsförhållanden och de beräkningar som ligger bakom de förslag som riksdagen skall besluta om. Förslagen syftar också till att tydliggöra riksdagens ansvar för de långsiktiga besluten om försvarets utveckling. Vi förordar också förändrade anslagsbeteckningar och innehåll.

Mot denna bakgrund förordar vi att försvaret utvecklas på ungefär samma ekonomiska nivå som under de två senaste försvarsbeslutsperioderna. Detta innebär att vissa moderna förband som nu successivt avvecklas i stället bör vidmakthållas för att över tiden omstruktureras för nya uppgifter och förses med ny materiel.

Våra förslag syftar således till att behålla driftkostnaderna för förbandsverksamhet och vidmakthållande på nuvarande nivå för att möjliggöra en omstrukturering och ambitionsökning i insatsorganisationen. Investeringar i ny materiel för att tillgodose de förändrade kraven på förbandens förmågor sker därefter i den takt som är ekonomiskt och praktiskt möjlig.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning och skatteförändringar – bör ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Genom riksdagsbeslutet den 21 november har riksdagens majoritet beslutat om ramar för de olika utgiftsområdena. Riksdagens majoritet har därmed valt en annan inriktning av politiken. Moderata samlingspartiet deltar därför inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 6.

För budgetåret 2002 förordar vi i våra parti- respektive kommittémotioner följande:

- Anslaget 6:1, Driftanslag, som uppdelas i tre anslagsposter.
  - 6:1 a) Ledning, som innefattar ledning av Försvarmakten, operativ ledning av landets försvar, underrättelse och säkerhetsledning, uppföljning och inspektion av pågående verksamhet, framtida utveckling av taktik, försvarsförmågor och försvarsmateriel samt utbildning av officerare.
  - 6:1 b) Operativa insatsförband, som innefattar förbandsverksamhet, incidentinsatser, stöd till samhället och beredskap samt underhåll och vidmakthållande av alla ingående förband. Detta gäller även förband som utbildas och upprätthåller beredskap för internationella truppinsatser.
  - 6:1 c) Distriktsförband, som innefattar förbandsverksamhet, incidentinsatser, stöd till samhället och beredskap, underhåll och vidmakthållande av ingående förband samt FORGUS och försvarets fastigheter.

Till anslaget förs de beräknade kostnader (6 000 000 000 kr) från anslaget 6:2 som hänförs till underhåll och vidmakthållande av befintlig organisation. Anslaget bör tillföras 1 300 000 000 kr år 2002 samt 600 000 000 kr åren 2003 och 2004 för att möjliggöra en ökad verksamhet i sammansatta förband.

- Anslaget 6:2 Investeringar, som innefattar personal- och materielinvesteringar samt forskning och utveckling (utbildning av anställd personal samt utveckling och anskaffning av ny materiel, nya förband, utveckling och försök).

Från anslaget 6:2 förs de kostnader (6 000 000 000 kr) till anslaget 6:1 som hänförs till underhåll och vidmakthållande av befintlig organisation. Anslaget tillförs 1 700 000 000 kr år 2002, 2 400 000 000 kr år 2003 och 3 400 000 000 kr 2004 för att möjliggöra en större förbandsvolym jämfört med regeringens förslag.

Uppdelningen av anslaget 6:1 i anslagsposter, mot bakgrund av ett riksdagsbeslut om indelning, organisation, beredskap, verksamhet och vidmakthållande av den befintliga organisationen, bör ankomma på regeringen att utforma. Anslagen till den militära delen av totalförsvaret borde enligt vår mening således tillföras 3 000 000 000 kr år 2002, 3 000 000 000 kr år 2003, 4 000 000 000 kr år 2004 samt 5 000 000 000 kr år 2005.

2. Inriktning för förbandsverksamheten (punkt 2) (v)

av Berit Jóhannesson och Stig Sandström (båda v).

Vi har förordat att Försvarsmakten prioriterar minröjning inom förbandsverksamheten, den fredsfrämjande verksamheten och materielanskaffningen.

Utskottet svarar på vår motion att man vid flera tidigare tillfällen med tillfredsställelse noterat att Sverige under senare år höjt sin profil när det gäller minröjning. Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum har inrättats i Eksjö och avsatta medel för skilda åtgärder inom minröjningsområdet har höjts väsentligt. Det internationella samarbetet har utökats, bl.a. i syfte att utveckla metoder m.m. för humanitär minröjning. Försvarsmakten har i det senaste regleringsbrevet av regeringen bl.a. ålagts att fortsätta utvecklingen av ammunitions- och minröjningsförmågan för fredsfrämjande och humanitära insatser och också att i vissa delar öka denna förmåga. Utskottet såg därför för närvarande inte något behov av ett uttalande från riksdagen om ytterligare prioritering av minröjningsverksamheten.

Vi tycker att det var bra att utskottet var så positivt till fortsatt utveckling av minröjning. Ett bifall till motionen Fö228 (v) yrkande 1 skulle emellertid ytterligare ha understrukt behovet av ökad kapacitet inom minröjningsområdet.

3. Inriktning för beredskap (punkt 4) (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Utgiftsramen för utgiftsområde 6 kommer för 2002 att vara 45,6 miljarder kronor i enlighet med regeringens förslag. Väl medvetna om den svåra omställningsprocess som Försvarsmakten genomgår finns det ändå anledning att kraftigt ifrågasätta beredskapsmålen för förmågan att genomföra internationella insatser. Med en förstärkt mekaniserad skyttebataljon insatt i Kosovo redovisar regeringen att det för insats av ytterligare en bataljon krävs 90 dagars förberedelser. Alldeles oaktagat att detta beredskapskrav sannolikt inte är möjligt att innehålla – den andra bataljonen är inte organiserad, än mindre utbildad och övad – är också målsättningen som sådan för låg.

Ett amerikanskt tillbakadragande från Kosovo eller rimliga krav på svenskt deltagande i t.ex. en FN-operation i Afghanistan skulle omedelbart påvisa såväl målets otillräcklighet som svagheten i det svenska beredskapssystemet. Mot bakgrund av tilldelade ekonomiska medel är det ur ett skattebetalarperspektiv oförklarligt att Försvarsmakten fem år efter riksdagsbeslut inte har en

större förmåga i detta avseende. Regeringen har misslyckats att göra internationella insatser till en av huvuduppgifterna för Försvarsmakten.

Problemen är inte i huvudsak kortsiktigt ekonomiska utan långsiktiga och strukturella. Den vällovliga ambitionen att den s.k. insatsorganisationens förband samtliga skall kunna delta i internationella insatser kan inte fullföljas. Nödvändig integration mellan knappa resurser för nationellt såväl som internationellt försvar skall enligt försvarsbeslutet integreras. Den politik som regeringen i praktiken för fjärmar emellertid ytterligare försvarets olika delar från varandra. Förband för insatser utomlands har en väsensskild utrustning och organisation, samtidigt som såväl befäl som soldater och sjömän tillfälligt rekryteras för varje mission. Samtidigt vägrar regeringen att tillgodose Försvarsmaktens krav på internationell tjänstgöringsskyldighet för yrkesofficerare och att införa ett system med korttidsanställda soldater och sjömän. Dessa båda senare krav redovisades redan 1999 som absoluta krav för att kunna uppfylla de begränsade mål – ca 2 500 man – vad gäller förmåga att momentant kunna delta i internationella insatser.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2001/02:1 Utgiftsområde 6 Totalförsvaret föreslår regeringen

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att utnyttja en kredit om 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger (avsnitt 3.5),
2. att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för förbandsverksamheten (avsnitt 3.8.4),
3. att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för incidentinsatser (avsnitt 3.8.4),
4. att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för stöd till samhället (avsnitt 3.8.4),
5. att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för beredskap (avsnitt 3.8.4),
6. att riksdagen godkänner förslaget till inriktning för 2002 för materiel, anläggningar samt för forskning och teknikutveckling (avsnitt 3.8.4),
7. att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2002–2004 (avsnitt 3.8.6.2),
8. att riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling medge beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar tillsammans uppgår till högst 79 400 000 000 kronor (avsnitt 3.8.6.2),
9. att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Överstyrelsen för civil beredskap, såvitt avser Funktionen Civil ledning, för perioden 2002–2004 (avsnitt 3.9.7.1.),
10. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:3 Funktionen Civil ledning, genomföra beställningar av kommunal-tekniska anläggningar, telesäkerhetsåtgärder, skyddade ledningsplatser och signalskydd så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 62 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.1),
11. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror, godkänna avtal om nya beredskapsåtgärder så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 14 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.2),

12. att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 låta Överstyrelsen för civil beredskap disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar till ett sammanlagt belopp om 200 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.3),
13. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, medge beställningar av skyddsrum och ledningsplatser m.m., så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare beställningar uppgår till högst 135 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.4),
14. att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar till ett sammanlagt belopp om 670 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.5),
15. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m., godkänna avtal och beställningar, såvitt avser beredskapsåtgärder, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 9 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.8),
16. att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar till ett sammanlagt belopp om 200 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.9),
17. att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Post- och telestyrelsen, såvitt avser Funktionen Telekommunikationer m.m., för perioden 2002–2004 (avsnitt 3.9.7.10),
18. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m., godkänna avtal och beställningar, såvitt avser tjänster, utrustningar och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att minska påfrestningen på samhället i händelse av en svår påfrestning, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 200 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.10),
19. att riksdagen fastställer avgiftsuttaget för teleberedskapsavgiften, såvitt avser Funktionen Telekommunikationer m.m., till sammanlagt högst 100 000 000 kronor under 2002 (avsnitt 3.9.7.11),
20. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 6:11 Funktionen Transporter, godkänna avtal och beställningar, såvitt avser tjänster, utrustningar och anläggningar för beredskapsåtgärder, så att behovet av anslagsmedel efter 2002 för dessa och tidigare avtal och beställningar uppgår till högst 25 000 000 kronor (avsnitt 3.9.7.13),
21. att riksdagen fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, såvitt avser Funktionen Energiförsörjning, till sammanlagt högst 200 000 000 kronor under 2002 (avsnitt 3.9.7.15),

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

22. att riksdagen bemyndigar regeringen att, genom en kredit i Riksgäldskontoret om högst 21 500 000 000 kronor, tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital för budgetåret 2002 (avsnitt 3.10.5.1),
23. att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2002–2004 (avsnitt 3.10.5.1),
24. att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2002–2004 (avsnitt 4.8.1),
25. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor, besluta om bidrag så att behovet av anslagsmedel efter 2002 exklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 28 000 000 kronor (avsnitt 4.8.2),
26. att riksdagen godkänner förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2002–2004 (avsnitt 4.8.4),
27. att riksdagen för 2002 anvisar anslag under utgiftsområde 6 Totalförsvaret enligt följande uppställning:

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslagstyp	Regeringens förslag
06 1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	(ram)	20 338 658
06 2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	(ram)	21 257 071
06 3 Funktionen Civil ledning	(ram)	536 317
06 4 Funktionen Försörjning med industrivaror	(ram)	66 682
06 5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst	(ram)	570 547
06 6 Funktionen Psykologiskt försvar	(ram)	22 330
06 7 Funktionen Ordning och säkerhet	(ram)	24 484
06 8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.	(ram)	153 599
06 9 Funktionen Telekommunikationer m.m.	(ram)	205 970
06 10 Funktionen Postbefordran	(ram)	1 239
06 11 Funktionen Transporter	(ram)	157 994
06 12 Funktionen Energiförsörjning	(ram)	291 924
06 13 Totalförsvarets pliktverk	(ram)	243 086
06 14 Försvarshögskolan	(ram)	32 015
06 15 Försvarets radioanstalt	(ram)	468 939
06 16 Totalförsvarets forskningsinstitut	(ram)	191 290
06 17 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	(obet.)	88 265
06 18 Nämnder m.m.	(ram)	11 209
07 1 Kustbevakningen	(ram)	507 271
07 2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	(ram)	25 000
07 3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	(ram)	20 000
07 4 Samhällets skydd mot olyckor	(ram)	596 204
Summa		45 810 094

Följdmotioner med anledning av proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret

2001/02:Fö3 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar om förändrad uppdelning av anslaget till det militära försvaret i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Fö4 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar vad i motionen anförs om stopp för fastighetsinvesteringar varvid en samlad prövning sker vad gäller lokalisering så att investeringskostnaderna minimeras, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:Fö6 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör utarbeta ett förslag till upphandling av ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard.

2001/02:Fö10 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om TETRA-systemet och nödvändigheten att snarast lösa de problem som finns avseende kommunikation mellan olika delar av det svenska samhällets samlade räddningstjänst.

2001/02:Fö17 av Roy Hansson (m):

4. Riksdagen beslutar om övergångsregler för de totalförsvarspliktigas förmåner i enlighet med vad som i motionen anförs.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Fö202 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av ersättningen till alla värnpliktiga.

2001/02:Fö205 av Amanda Agestav och Magnus Jacobsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en höjning av dagersättningen för totalförsvarspliktiga till 100 kr.

2001/02:Fö228 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Försvarmakten inom områdena förbandsverksamhet, fredsfrämjande verksamhet samt materielanslaget bör prioritera verksamheter för minröjning.

Okänt namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att förstärka helikopterverksamheten.
3. Riksdagen tillkännager till regeringen som sin mening att Försvarsmakten bör ges i uppdrag att investera i en ny hangar på Säve helikopterbataljon.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp med syfte att omförhandla JAS-beställningen.
6. Riksdagen beslutar att anslaget 7:1 Kustbevakningen bör utökas med 25 miljoner kronor under år 2002.
7. Riksdagen beslutar att anslaget 7:1 finansieras genom att anslaget 6:2 och Materielanslaget minskas i motsvarande grad.
8. Riksdagen begär att regeringen låter ta fram en plan för finansiering av Kustbevakningens anslagsbehov i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:Fö244 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att anslagen Förbandsverksamhet och beredskap å ena sidan och Fredsfrämjande truppinsatser å den andra sidan (under utg.omr. 6 – Totalförsvar) inte bör slås samman till ett enda anslag.

2001/02:Fö247 av Lena Sandlin-Hedman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vårt nationella ansvar att publicera de stupades namn från slagen vid Sävar och Ratan 1809 vid ett nationalmonument.

2001/02:Fö251 av Roy Hansson och Björn Leivik (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om luftvärnsrobotsystemet Bamse.

2001/02:Fö255 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av försvarets ekonomiska styrning och om en uppföljning av verksamheten i syfte att skapa stabilitet i den framtida verksamheten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kraven på grundläggande försvarsförmåga och grundberedskap skall ligga fast.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samordna övningsverksamheten så att förbandsverksamheten alltmer kan inriktas mot övningar av operativt sammansatta insatsstyrkor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av en grundläggande och kontinuerlig förbandsverksamhet.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fortsatta åtgärder måste vidtas som säkerställer helikopterförbandens fältduglighet och tillgången på helikoptrar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliga krav på bl.a. redovisningssystem och faktureringsrutiner bör fastställas för Försvarsmaktens underhållstjänst och stödverksamhet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i propositioner tydligt redovisar fördelningen inom det nya anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. så att det klart framgår hur stor del av anslaget som är beräknat för fredsfrämjande truppinsatser.

2001/02:Fö257 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

Riksdagen anvisar med följande förändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 6 Totalförsvaret enligt uppställning:

Anslag Uo6 (tusental kr)	Regeringens förslag	Anslagsförändring
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser	20 338 658	+500 000
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	21 257 100	-1 000 000
7:1 Kustbevakningen	1 148 475	20 000
Summa för utgiftsområdet	45 810 094	-480 000

2001/02:Fö260 av Kenth Högström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utbyggnaden av ett nationellt radiokommunikationssystem för svenskt räddningsväsende, den s.k. public safety-sektorn.

2001/02:Fö274 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

3. Riksdagen beslutar om förändrade anslagsbeteckningar och innehåll i enlighet med vad som anförs i motionen.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag att slå samman anslagen 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. med anslaget 6:2 Internationella truppinsatser.
5. Riksdagen beslutar att anslaget 6.2 Internationella truppinsatser utformas som ett beredskapsanslag och förs från utgiftsområde 6 Totalförsvaret till utgiftsområde 7 Fredsfrämjande verksamhet.
6. Riksdagen beslutar att utöver regeringens förslag öka (det nya) anslaget 6:1 Operativa insatsförband med 6 332 875 000 kr år 2002.
7. Riksdagen beslutar att (det nya) anslaget 6:2 Investeringar uppförs till 16 957 071 000 kr.

BILAGA 2

Förslag till beslut om anslag till utgiftsområde 6

Anslag <i>(Belopp i 1000-tal kronor)</i>	Ansl. typ	Utskottets förslag	Res (v)	Res (kd)
06 1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	(ram)	20 338 658		+500 000
06 2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	(ram)	21 257 071	-25 000	-1 000 000
06 3 Funktionen Civil ledning	(ram)	536 317		
06 4 Funktionen Försörjning med industrivaror	(ram)	66 682		
06 5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst	(ram)	570 547		
06 6 Funktionen Psykologiskt försvar	(ram)	22 330		
06 7 Funktionen Ordning och säkerhet	(ram)	24 484		
06 8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.	(ram)	153 599		
06 9 Funktionen Telekommunikationer m.m.	(ram)	205 970		
06 10 Funktionen Postbefordran	(ram)	1 239		
06 11 Funktionen Transporter	(ram)	157 994		
06 12 Funktionen Energiförsörjning	(ram)	291 924		
06 13 Totalförsvarets pliktverk	(ram)	243 086		
06 14 Försvarshögskolan	(ram)	32 015		
06 15 Försvarets radioanstalt	(ram)	468 939		
06 16 Totalförsvarets forskningsinstitut	(ram)	191 290		
06 17 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	(obet.)	88 265		
06 18 Nämnder m.m.	(ram)	11 209		
07 1 Kustbevakningen	(ram)	507 271	+25 000	+20 000
07 2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	(ram)	25 000		
07 3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	(ram)	20 000		
07 4 Samhällets skydd mot olyckor	(ram)	596 204		
Summa		45 810 094	0	-480 000

BILAGA 3

Justitieutskottets yttrande 2001/02:JuU2y

Polisens radiokommunikationssystem

Till försvarsutskottet

Inledning

Försvarsutskottet avser att i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2002 behandla tre motionsyrkanden, 2001/02:Fö6 (kd) yrkande 17, 2001/02:Fö10 (fp) yrkande 10 och 2001/02:Fö260 (s), som rör frågan om ett nationellt system för radiokommunikation baserat på TETRA-standard för bl.a. polisen och räddningstjänsten. Med anledning härav har försvarsutskottet berett justitieutskottet tillfälle att avge yttrande över TETRA-frågan.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 26 juni 1997 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att klargöra de ekonomiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett gemensamt radiosystem för polisväsendet, den kommunala räddningstjänsten samt hälso- och sjukvården (dir. 1997:92).

Utredningen redovisade sitt uppdrag till regeringen i december 1998 i betänkandet Ett tryggare Sverige – Ett gemensamt system för mobil kommunikation (SOU 1998:143). I betänkandet föreslås att regeringen tillsätter en upphandlingsorganisation i syfte att genomföra en samlad upphandling av ett system för mobil radiokommunikation för de samhällsviktiga verksamheterna (public safety-sektorn), dvs. polisen, tullen, den kommunala och statliga räddningstjänsten, hälso- och sjukvården, Försvarsmakten och SOS Alarm. Enligt utredningen borde basen för radiokommunikationen vara TETRA-systemet (Terrestrial trunked radio), vilket är en standard för mobil radio precis som GSM är en standard för mobiltelefoni.

Med anledning härav beslutade regeringen den 17 augusti 2000 att uppdraga åt Statskontoret att ta fram ett beslutsunderlag för och genomföra upphandlingen av ett gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller likvärdigt.

Statskontoret har överlämnat en delrapport till regeringen, daterad den 30 mars 2001 (dnr 2000/396–5). I delrapporten lämnas bl.a. förslag till använ-

darkrets samt omfattning och finansiering av nätet. Vidare redovisas att vissa ställningstaganden och bemyndiganden krävs från regeringen för att uppdraget skall kunna drivas vidare, bl.a. om hur finansieringen skall lösas samt om vissa lagstiftningsåtgärder.

Försvarsutskottet behandlade frågan i april 2001 (bet. 2000/01:FöU8 s. 10 f). Försvarsutskottet uttalade därvid bl.a. följande. Utskottet är medvetet om att anskaffningen av ett gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem med högt ställda krav på integritet, tillförlitlighet och säkerhet kräver ett omsorgsfullt beredningsarbete. Utskottet ser därför positivt på att Statskontoret fått regeringens uppdrag att genomföra upphandlingen av ett radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard. Utskottet kan dock konstatera att det uppdrag som Statskontoret har fått inte kan fullföljas. För detta krävs nya direktiv från regeringen. Utskottet ser med stor oro på en utveckling där Statskontoret inte kan fullfölja upphandlingen till följd av det uppkomna läget. Då tiden är inne för att införa ett gemensamt system för många användare skulle det vara synnerligt olyckligt om regeringen inte snarast hittar en lösning som leder till att Statskontoret kan fullfölja sitt uppdrag inom de givna tidsramarna. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 2000/01:209).

Statskontoret tillskrev den 21 september i år regeringen och begärde att få avbryta sitt uppdrag. Skälet härtill var att regeringen inte hade återkommit till Statskontoret med anledning av begärda ställningstaganden och bemyndiganden. Statskontoret hade vidare erfarit att Justitiedepartementet gett Rikspolisstyrelsen klartecken att påbörja arbetet med att utarbeta en egen kravspecifikation.

Regeringen entledigade den 8 november 2001 Statskontoret från uppdraget.

Under behandlingen av frågan har justitieutskottet haft en utfrågning där representanter för Rikspolisstyrelsen medverkat.

Utskottet

Ett gemensamt radiokommunikationssystem med TETRA-standard

Budgetpropositionen för år 2002

Av budgetpropositionen för år 2002 framgår att regeringen har uppdragit åt Statskontoret att upphandla ett gemensamt radiokommunikationssystem (prop. 2001/02:1, volym 3, s. 80). Uppdraget skall vara slutfört senast den 1 februari 2002. Några särskilda medel för att bygga ut ett gemensamt radiokommunikationssystem med TETRA-standard eller likvärdigt har däremot inte avsatts i budgeten för år 2002. Inte heller i de preliminära utgiftsramarna för åren 2003 och 2004 har några medel aviserats för detta ändamål.

Interpellationsdebatten den 23 oktober 2001

I samband med en interpellationsdebatt i riksdagen den 23 oktober 2001 uttalade statsrådet Mona Sahlin bl.a. följande (svar på interpellationerna 2001/02:16 och 17).

TETRA är en komplicerad fråga på många sätt. Frågan berör flera intressenter och flera möjliga användare. Systemet är tekniskt komplicerat och kostsamt. Inte minst är fördelningen av finansieringsansvar för ett fullt utbyggt system svår. Det har därför tagit tid att bereda frågan inom Regeringskansliet. Efter noggranna överväganden har det framkommit att det breda anslag regeringen utgick från i uppdraget till Statskontoret inte är möjligt att genomföra i nuläget. Regeringen anser dock att inriktningen på arbetet fortsatt skall vara att söka få till stånd ett nationellt system. Eftersom det inte har gått att nu få fram en fullständig finansiering för ett nationellt, riksomfattande system kommer systemet emellertid att byggas i mindre skala med inriktningen att successivt bli ett landstäckande system. Rikspolisstyrelsen har i linje med detta tagit initiativ till att anskaffa ett system för att säkra sina behov av ett fungerande radiokommunikationssystem i storstäderna fr.o.m. år 2004. Detta kommer att ske på ett sätt som kan möjliggöra en framtida fortsatt utbyggnad och utveckling av systemet. Självfallet har polisen resurserna för att möjliggöra detta. Regeringen kommer också att utse en förhandlingsman som skall föra en dialog med tänkbara användare om hur och när dessa kan och vill ansluta sig till ett nationellt TETRA-system. Förhandlingsmannen skall redogöra för intresset för systemet hos dessa tänkbara användare och utifrån detta lämna förslag på möjlig utbyggnadsordning och takt för systemet. På det sättet skapas en tydligare bild av finansieringsmöjligheterna för ett framtida landstäckande TETRA-system. Detta innebär att uppdraget till Statskontoret kommer att få en annan karaktär. Statskontoret skall bistå förhandlingsmannen i dennes arbete. Det skall dessutom belysa och analysera processen för vidareutveckling av ett nationellt system samt utreda frågan om organisatorisk form för förvaltning av systemet i ett färdigt skick.

Regeringens beslut den 8 november 2001

Regeringen gör bedömningen att det i nuläget saknas förutsättningar att finansiera ett fullt utbyggt gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller annat likvärdigt system. Regeringen anser därför att utbyggnaden av ett sådant system bör påbörjas i begränsad skala och ske stegvis. Enligt regeringen finns det ett behov av att skapa en tydligare bild av hur och när tänkbara användare av ett nationellt system är intresserade av att ansluta sig till det. För att få bästa möjliga underlag är det nödvändigt att kartlägga användarnas intresse att bruka systemet och finansiera utbyggnaden och att tydliggöra tänkta användares önskemål i fråga om organisatoriska frågor. Regeringen bemyndigade därför den 8 november 2001 statsrådet Mona Sahlin att tillsätta en förhandlingsman med följande uppdrag.

Förhandlingsmannen skall föra en dialog med tänkbara användare av ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller

annat likvärdigt system om hur, när och till vilken kostnad dessa användare kan och vill ansluta sig till systemet. Baserat på detta skall förhandlingsmannen redogöra för intresset för systemet hos dessa tänkbara användare och lämna förslag på möjlig utbyggnadsordning och takt för införande av systemet. Förhandlingsmannen skall presentera en eller flera tänkbara modeller för finansiering utifrån intresserade användares vilja att bruka systemet och finansiera den föreslagna utbyggnaden. Användarnas önskemål i fråga om upphandlings- och förvaltningsorganisation för systemet skall även redovisas. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 april 2002.

Av regeringens beslut framgår vidare att Rikspolisstyrelsen och förhandlingsmannen skall hålla varandra informerade om engagemanget hos andra systemanvändare samt att Statskontoret skall delge förhandlingsmannen erfarenheterna från sitt uppdrag och utifrån förhandlingsmannens behov i övrigt bistå i arbetet.

Investeringskostnaderna

Det finns ännu inte några säkra beräkningar av investeringskostnaderna för ett gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem med TETRA-standard. De verkliga kostnaderna kan uppskattas först i samband med en utvärdering av inkomna anbud. Av de kalkyler över uppskattade kostnader som Statskontoret presenterade i sin delrapport av den 30 mars i år framgår emellertid följande. Investeringskostnaderna för ett bas- eller lågprisalternativ med enklare tjänsteinnehåll för publika och kommersiella användare som i huvudsak befinner sig i tätorter, utmed vägar och i de befolkade delarna i landet skulle uppgå till ca 2 miljarder kronor. Säkerhetskraven i ett sådant nät motsvarar i stort sett de krav som ställs på ett kommersiellt nät. För ett system som uppfyller kraven på täckning även i mindre befolkade trakter och som klarar av fler nöd- och katastrofsituationer uppgår investeringskostnaderna till ca 3 miljarder kronor. Säkerhetskraven i ett sådant nät motsvarar de krav som kan ställas på ett nät avsett för public safety-trafik. Investeringskostnaderna för ett nät med i princip den högsta kravnivån som kan ställas på ett TETRA-nät uppgår till ca 6 miljarder kronor. Geografisk täckning finns då i hela landet, även i fjällvärlden och andra obebyggda områden. Handhållen täckning utomhus finns i alla orter med fler än 200 invånare och god täckning inomhus finns i alla orter med fler än 50 000 invånare. Nätet medger också radiotrafik från helikopter och fartyg på svenskt territorium. Säkerhetskraven i ett sådant nät motsvarar högsta möjliga nivå, även sett från beredskapssynpunkt.

Polisens radiokommunikationssystem

Polisen har i dag fyra radiokommunikationssystem, varav de två viktigaste är det landsomfattande radiosystemet, S70, och det system som används av polisen i de tre storstadslänen, S80. I storstadsregionerna är det sedan länge av störningstekniska skäl inte möjligt att använda S70-systemet.

Polisens radiokommunikationssystem bygger till stora delar på teknik som närmar sig den tekniska livslängdens slut. Brister finns både vad gäller tillgång på reservdelar och vad gäller systemens funktionalitet, t.ex. kryptering. I synnerhet S80-systemet dras med avsevärda problem vad gäller att upprätthålla den tekniska nivån på systemets infrastruktur. Även polisens landsomfattande radiosystem, S70, är omodernt och bör på sikt bytas ut.

Härtill kommer att polisen i enlighet med en dom meddelad av Kammarrätten i Stockholm den 7 april 2000 (mål nr 7462–1999) måste lämna de frekvenser som radiosystemet S80 använder senast den 31 december 2003. Skälet till detta är att de aktuella frekvenserna skall kunna tas i anspråk för andra ändamål, nämligen tjänster som använder TETRA-standard. Detta innebär att polisen riskerar att stå utan radiokommunikation i storstadslänen vid denna tidpunkt.

Rikspolisstyrelsen och Statskontoret tillskrev den 15 juni 2001 regeringen i frågan. Av skrivelsen framgår bl.a. att ett nytt kommunikationssystem måste vara framtaget senast den 1 september 2002 för att polisväsendet skall klara storstädernas behov. Rikspolisstyrelsen måste därför, om inte regeringen återkommit till Statskontoret med anledning av begärda ställningstaganden och bemyndiganden den 1 september 2001, påbörja en egen upphandling av ett radiokommunikationssystem i storstäderna för polisväsendets räkning.

Rikspolisstyrelsen har den 12 oktober 2001 beslutat att inleda ett projekt för att anskaffa ett nytt nationellt radiosystem för polisen, bl.a. pågår arbete med att upprätta kravspecifikationer och anbudsunderlag. En eventuell upphandling fordrar ytterligare beslut.

Vad gäller finansieringen av ett nytt radiokommunikationssystem måste detta lösas genom en dialog med regeringen. Rikspolisstyrelsen har, såvitt utskottet erfarit, för avsikt att återkomma till regeringen i denna fråga i budgetunderlaget för år 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att ett landstäckande radiokommunikationssystem med TETRA-standard eller likvärdigt påtagligt skulle öka förutsättningarna för ett effektivt och rationellt samarbete mellan de myndigheter och andra aktörer som svarar för ordningen och säkerheten i samhället. Ett sådant gemensamt kommunikationssystem skulle också öka möjligheterna att rädda liv och egendom. Utskottet anser därför att det är viktigt att planeringen för ett gemensamt nationellt radiosystem med TETRA-standard eller likvärdigt fortsätter och att regeringen verkar för att ett sådant system inrättas inom en snar framtid. Detta är också viktigt för finansieringsfrågan, eftersom ett gemensamt radiokommunikationssystem innebär att flera aktörer kan och bör dela på investerings- och driftskostnaderna för systemet.

Med hänsyn till tidsfaktorn och den besvärliga situation som polisen befinner sig i, nämligen att kommunikationsfrågan för storstadslänen måste vara löst före utgången av år 2003, kan polisen emellertid inte avvakta detta arbete. Utskottet anser därför att polisen måste ges möjlighet att på egen hand ut-

veckla ett nytt radiokommunikationssystem i storstadslänen. Detta system bör dock byggas på ett sådant sätt och med så hög kvalitet att det på sikt kan utvecklas till ett landstäckande gemensamt system för hela public safety-sektorn. Höga krav måste alltså ställas på systemets tillgänglighet, funktionalitet och säkerhet. Utskottet utgår från att regeringen ger polisen erforderligt stöd i detta arbete. Det är t.ex. viktigt att den av regeringen utsedde förhandlingsmannen samverkar med Rikspolisstyrelsen i erforderlig utsträckning. Det är också viktigt att finansieringen av polisens nya radiokommunikationssystem löses på ett tillfredsställande sätt.

Stockholm den 15 november 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Johan Pehrson (fp), Göran Norlander (s) och Yilmaz Kerimo (s).

Avvikande mening

Polisens radiokommunikationssystem

av Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Johan Pehrson (fp).

Det är nu över fyra år sedan regeringen inledde arbetet med att utreda frågan om ett gemensamt radiokommunikationssystem för public safety-sektorn och över ett år sedan Statskontoret fick i uppdrag att ta fram beslutsunderlag för och genomföra upphandlingen av ett sådant system. Någon upphandling har emellertid inte kunnat inledas. Detta beror på att regeringen, trots upprepade påstötningar från Statskontoret, inte lämnat de bemyndiganden och ställningstaganden som krävts i t.ex. finansieringsfrågan. Regeringen har nu, vilket förhalar saken ytterligare, beslutat att tillsätta en förhandlingsman som skall ägna bl.a. den väl utredda finansieringsfrågan särskild uppmärksamhet.

Genom den tidsutdräkt som regeringen orsakat har Rikspolisstyrelsen tvingats påbörja ett arbete med att upphandla ett eget radiokommunikationssystem i storstadslänet. Detta är högst otillfredsställande, särskilt som det sannolikt kommer att bli dyrare att upphandla ett nationellt kommunikationssystem i olika etapper i stället för att göra en rikstäckande upphandling. Enligt vår uppfattning borde riksdagen i stället ålägga regeringen att omgående fatta erforderliga beslut för att inleda en upphandling av ett för hela public safety-sektorn gemensamt radiokommunikationssystem med TETRA-standard eller likvärdigt.

Om polisen, trots ett snabbt agerande från statsmakternas sida, inte kan avvakta detta arbete måste frågan om hur polisen skall finansiera sitt nya kommunikationssystem snarast lösas. Enligt vår uppfattning är det orimligt om polisens redan hårt ansträngda ekonomi skulle komma att belastas ytterligare. Detta skulle leda till att polisväsendet inte kan fullfölja satsningarna på att utbilda och anställa fler poliser under de närmaste åren. Regeringen måste därför snarast återkomma till riksdagen med förslag om de medel till polisen som krävs för att bygga och inrätta det nya radiokommunikationssystemet.